শিৱসাগৰ কলেজ আলোচনী ঃ

শৰাই

দশম—সংখ্যা ঃ
১৯৫৯ ৬০

সম্পাদনাত ঃ
দীপ্তি শইকীয়া।

অসমীয়া বিভাগৰ সূচী।

প্ৰবন্ধ	লেখক	পৃষ্ঠা
ৰবিচ্ পেষ্টাৰনেক আৰু ডাঃ ঝিভাগো	শ্ৰীধনেশ্বৰ খাখলাৰী	১
অসমীয়া সাহিত্যৰ বৰ্ত্তমান	শ্ৰীখগেন ভূঞা	৬
অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্যৰ প্ৰভাৱ	শ্ৰীপুনাৰাম দত্ত	১১
আশ্বাস (কবিতা)	শ্ৰীবীৰেণ বৰকটকী	১৯
বিতৃষ্ণা (কবিতা)	শ্ৰীদিনেশ গোস্বামী	২০
এই প্ৰেম, পৃথিবীৰ, এই কল্পনা (কবিতা)	শ্ৰীঈশান দত্ত	২১
এটা স্মৃতি চিনাকি গাৱঁৰ (কবিতা)	শ্ৰীডম্বৰু কাকতী	১৪
মোৰ স্বপ্ন সৃষ্টিৰ প্ৰথম পুৱাত (কবিতা)	—মুন্নী গগৈ	১৬
মোহ :— জীয়াই থকাৰ (কবিতা)	শ্ৰীৰবীন বড়া	১৬
মৃত্যুমুখীৰ গান (গল্প)	শ্ৰীতীৰ্থ ফুকন	১৭
মাটিৰ চিঠি	ছাঈদুল ইছলাম	৩৫
সহযাত্ৰী	শ্ৰীদুৰ্লভ বড়াগোহাঞি	৩৯
মম-শিখা	শ্ৰীমধুমিতা বৰুৱা	৪৪
সম্পাদিকাৰ কবলগীয়া	—	

Published by Dipti Saikia on behalf of the Sibsagar College Union Society, Jaysagar, Assam and Printed at The Boroogh Press, Dibrugarh.

EXECUTIVE BODY, S. C. U. S. 1959-60

Sitting - (*L to R*) Miss Dipti Saika (e it r) Miss Akhudi Dowara (Secy Girls common room) Mr T Phukan (Genl Secy) Principal I D Chaliha Prof P P Das (Prof in charge common room) and Vice Principal Parag Chaliha

Standing - (*L to R*) Mr Bidhan Dehingia (Secy Badminton) Mr Thanu Shvan (Game Secy) Mr Punaram Dutta (C R) Bimol Barua (Secy tennis) Jiten Baruah (Secy Social Service) Ram Bhagawati (C R) Narayan Barkatoky (Secy Boys Common room) Putul Phukan (Music Secy) Dhiren Gogoi (Secy Gymnasium), Hem Baruah (Asst Secy) Mizanur Rohman (Secy Cricket)

বৰিচ্ পেষ্টাৰনেক আৰু ডাঃ ঝিভাগো।

শ্ৰীধনেশ্বৰ খাখলাৰী।
৩য় বাৰ্ষিক ক'লা

১৮৫৮ চন

'ৰঙাকৰবীৰ দেশ'ৰ তৰালি আকাশত এটি নক্ষত্ৰে দেখা দিলে। ক্ৰেমলিনৰ ৰাজপথ মুখৰিত হল ৰঙ কৰবীৰ ফুলৰ পাপৰিবোৰ বিশ্ব-প্ৰকৃতিৰ বহল বুকুত সিচঁৰতি হৈ গল—। বৰিচ্ পেষ্টাৰনেকৰ অমৰ সাহিত্য সৃষ্টি 'ডাঃ ঝিভাগোৱে' জনতাৰ স্বীকৃতি লাভ কৰিলে। সাহিত্যত নোবেল পুৰস্কাৰ পালে বৰিচ্ পেষ্টাৰনেকে

ক'ব সুলভ শিল্পী মন এটা লৈয়েই জন্ম লৈ'ছিল বৰিচ পেষ্টাৰনেকে। বাপেক লিউনিদ আছিল এজন চিত্ৰ শিল্পী মাক মাৰা আছিল এগৰাকী সবৰৰতী সঙ্গীত শিল্পী। চিত্ৰ ক'লা আৰু ঐকান্তিক সংগীত সাধনাই তেওঁৰ শিল্পী মনটোক বাট দেখুৱাই লৈ গল "ডাঃ ঝিভা-গোৰ" নতুন পৃথিৱীখনলৈ। তেওঁৰ সৃজনীশীল মনটোৱে বিছাৰি ললে সাহিত্যৰ এটি নতুন পথ। লিখিলে যুগৰ কবিতা, সৃষ্টি কৰিলে নতুন নতুন উপন্যাস .. ... জনতাই আদৰি ললে তেওঁৰ অমৰ তুলিকাৰ লিখনিবোৰ। সাহিত্যৰ তৰালি আকাশৰ মাজেদি পেষ্টাৰ-নেকে জগতক দি থৈ গ'ল তেওঁৰ সুক্ষ্ম শিল্পী মনৰ এটি বিৰাট পৰিচয়। পেষ্টাৰনেক সাহিত্য আকাশৰ এটি 'স্পুটনিক' হৈ ৰ'ল।

মাক-বাপেকে বিছাৰিছিল পেষ্টাৰনেকক এজন আইনজ্ঞৰ হিচাপে গ'ঢ় তুলিবলৈ। কিন্তু তেওঁৰ শিল্পীমনটোৱে 'বাহ' পাতিলে। সেইহে তেওঁ আইনজ্ঞ নহৈ হল এজন দাৰ্শনিক। দৰ্শনৰ মাজেদি বিচাৰি পালে তেওঁৰ মনে বিচৰা নতুন পৃথিৱীখনক।

পেষ্টাৰনেকে ১৯১১ চনত কিউচাৰিস্ত দ'লত অন্তভুক্ত হল। উদ্দেশ্য কবিতা লিখাৰ। যেই কোনো এটা দ'লত অন্তৰ্ভুক্ত হৈহে ৰাছিয়াৰ লিখকসকলে তেওঁলোকৰ সাহিত্যিক জীৱনৰ পাতনি মেলে ১৯১৩ চনত উক্ত দ'লৰ মুখপত্ৰত তেওঁৰ কবিতাই মুক্তিলাভ কৰিলে। পেষ্টাৰনেকৰ সপোন বাস্তৱত ফলিয়ালে। এই কিউচাৰিস্ত আন্দো-লনৰ জন্মদাতা আৰু পৃষ্ঠপোষক আছিল ইটালীয়ান কবি মাৰিনেত্তি। তেওঁ ১৯১৪ চনত ৰাছিয়ালৈ আহে। মাৰিনেত্তি আছিল ঘোৰ যুদ্ধবাদী। সেইহে তেওঁ ৰাছিয়াৰ যুদ্ধ বিৰুদ্ধি মনোবাদী কবি—সাহিত্যিক সকলৰ

লগত একমত হব নোৱাৰিলে। দ'লৰ পৰা নিজে আতৰি গল দ'লৰ এই আঁকোৰগোজ মনোবৃত্তিত পেষ্টাৰৰ শিল্পীমন বিদ্রোহী হৈ উঠিল।

১৯১৪ চনত তেওঁৰ 'The Twin in the cloud' নামৰ ১ম কবিতা সংকলন প্ৰকাশ হয়। এই সংকলনে যদিও জনতাৰ মন আকৰ্ষণ কৰিব নোৱাৰিলে তথাপি তেওঁৰ ৰচনাশৈলী আৰু প্ৰকাশভংগীয়ে সাহিত্যিক মহলত এক আলোড়ন সৃষ্টি নকৰাকৈ নাথাকিল। এই নতুন কবি জনক কবি মহলে ওলগ জনালে তেওঁৰ কল্পনাৰ ৰামধেনু জিলিকি উঠিল।

সত্য কথা, বৰিচ পেষ্টাৰনেক আছিল আজিৰ মানুহ। এই আজিৰ মানুহ জনৰ অনুভূতিৰ অন্তৰালত শুপ্ত হৈ আছিল গণ জীৱনৰ বৃহত্তৰ সমস্যা সমূহ, প্ৰকৃতিৰ অনাবিল সৌন্দৰ্য্যৰ ৰূপ-ৰেখা, আৰু দুৰ্দ্দমনীয় জীৱনৰ অদমনীয় জীৱন্ত কবিতাৰ উৎস। তাকেই প্ৰকাশ কৰিবলৈ গৈ বৰিচ পেষ্টাৰনেকে আবিষ্কাৰ কৰিলে 'ডাক্টৰ ঝিভাগো'ক'।

এয়া 'ৰঙা কৰবীৰ দেশ'ৰ পেষ্টাৰনেক। ৰাছিয়াত বিপ্লৱৰ সূচনা হ'ল, আকাশ কঁপোৱা মিছিল আগ বঢ়াই নিয়াৰ দায়িত্ব ললে পেষ্টাৰনেকে—ললে কবিতাৰ। তেওঁৰ কবিতাত বিৰিঙাই উঠিল ৰাজপথৰ বুভুক্ষা জনতাৰ কৰুণ আৰ্ত্তনাদ, হাজাৰ জনতাৰ মুক বেদনাৰ জয় গান।

কৰ্ম্মব্যস্ত মহানগৰীৰ সকলো মানুহ দেশ গঢ়াত ব্যস্ত। বিজ্ঞান আৰু মানুহৰ মাজত জয় পৰাজয়ৰ প্ৰতিযোগিতা। বৈজ্ঞানিৰক চকুত নতুন সপোনৰ জিলিঙনি······ -সেয়া খুৰশ্চেভৰ দেশৰ নতুন সপোন। সাহিত্যিক সকলৰো একেই আঁচনি। সাহিত্যিক উপকৰণেৰে দেশ গঢ়া প্ৰচেষ্টা তেওঁলোকৰ সাহিত্যত প্ৰকাশ পালে। সাহিত্যৰ মাজেদি প্ৰকাশ কৰিলে পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনা, কলেক্‌টিভ ফাৰ্ম্মিং আৰু বিজ্ঞানৰ বিজয় বাতৰি সাহিত্যিক সকল হৈ পৰিল চৰকাৰৰ বিজয় বাতৰি প্ৰচাৰৰ একচেতিয়া বাহন। কিন্তু পেষ্টাৰনেক হল তাৰ ব্যতিক্ৰম

It is no longer art for arts' sake in Russia but art for propoganda's sake' এই কথা পেষ্টাৰনেকে মানি লব নোৱাৰিলে। ৰুচিয়াৰ ক'লা প্ৰপোগেণ্ডাৰ এক চেতিয়া বাহন। তেওঁলোকৰ বিশ্বাস, ক'লা যদি প্ৰপোগেণ্ডাৰ বাহন নহয়, সি প্ৰকৃত কলাই নহয়। এঠাইত Sergei Makhakov য়ে লিখিছে -

'Comrade
Moskow sleeps. nocturnal city
Where the late stars shine on snow'
Only stalin art of pity
For us, sleeps not all aglow'

এয়া ষ্টেলিনৰ জয়গানৰ সংকেত নহয় জানো? সাহিত্য, ৰাজনীতি সকলোতে তেওঁলোকে এই গোড়া নীতি মানি চলে। কোনো কবি সাহিত্যিকে যদি এই নীতিৰ বাহিৰ হৈ সাহিত্য ৰচনা কৰে তেন্তে হয় তেওঁৰ প্ৰাণদণ্ড নহয় নিৰ্ব্বাচন। সেইহে বৰিচ, পেষ্টাৰনেকৰ দৰে কুৰি শতিকাৰ ষষ্ঠদশকৰ বিস্ময় সাহিত্যিক গৰাকীয়েও ডাঃ ঝিভাগো প্ৰকাশৰ লগতে পাইছিল চৰম তুচ্ছতা।

বাছিয়াৰ পূৰ্ব্বাকাশ বিপ্লৱৰ ডাৱৰে ছাটি ধৰিলে। সকলোৰে দলে দলে বিপ্লৱৰ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিলে। পেষ্টাৰ নেক কিন্তু ৰৈ গল এজন বোবা দৰ্শক হিচাবে। এফালে বিপ্লৱ আনফালে নীপিড়িত জনতাৰ করুণ আৰ্ত্তনাদ, এফালে বিপ্লব মুখী জনতাৰ নতুন ঘোষণা আনফালে কৰ্ম্মক্লীষ্ট বুভুক্ষ জনতাৰ জীয়াই থকাৰ অক্ষয় সংগ্ৰাম। যুগৰ আহ্বানত পেষ্টাৰনেক আগবাঢ়ি গল। নিপীড়িত মুমুৰ্ষ জনতাই তেওঁক আকোৱালি ললে। তেওঁ লিখিলে—

"And time will see our fulfilled,
the witness will die at length
but the image of the crippled
children,
will never lose its awful strength."

যুদ্ধ-বিপ্লৱৰ মাজতেই তেওঁৰ দ্বিতীয় কবিতা সংকলন 'Over the Bar rier's' খন প্ৰকাশ পালে। ১৯২২ চনত প্ৰকাশ হয়। 'My Sister life.' কবিতা ৰাশিৰ মাজেদি পেষ্টাৰনেকে ফুটাই তুলিলে গণ জীৱনৰ বাস্তব সুখ-দুখৰ প্ৰতিচ্ছবি, প্ৰকৃতিৰ নিৰুপমা ৰূপৰ প্ৰকাশ আৰু আত্ম কেন্দ্ৰিক কবি জীৱনৰ অন্তৰালত থকা জটিলতন প্ৰশ্নৰ এটি জিজ্ঞাসা। তেওঁৰ কবিতাই জনতাৰ মন জয় কৰিলে। যুৱক-যুৱতী সকলৰ মাজত পেষ্টাৰনেক অতি জনপ্ৰিয় হৈ পৰিল। পেষ্টাৰনেকৰ ছন্দৰীতিৰ এটা সুকীয়া বৈশিষ্ট আছে। তেওঁৰ ৰচনাৰ সাৱলীল গতি আৰু ছন্দৰীতিৰ মাধুৰ্য্যই সকলোৰে মন মুগ্ধ কৰে।

'My sister life' ত কবিয়ে লিখিছে—My sister is life and to-day in a down-pour of vernal rain she burst upon the heads of all But people with watch chains are haughtily peevish And poletly complain, like shakes in the corn.'

বিপ্লৱ হৈ যোৱাৰ পাচত পেষ্টাৰনেকে যোগদান কৰিলে Left front of art'ত। কিন্তু দলৰ মূল উদ্দেশ্যৰ সৈতে তেওঁৰ মতৰ অমিল হোৱাত উক্ত Left front of art ৰ পৰাও তেওঁ আতৰি আহিল আৰু মৌলিক ৰচনাৰ স্বীকৃতি বিচাৰি অনুবাদ সাহিত্যত হাত দিয়ে। শেক্সপিয়ৰৰ কীটচ, গেঠে, ক্লীষ্ট ৰবীন্দ্ৰ নাথ ঠাকুৰ, ৰিক্লেআদি বিখ্যাত কবি সকলৰ কবিতা কছ ভাষালৈ অনুবাদ কৰিলে বৰিচ পেষ্টাৰনেকে। তেওঁৰ এই অনুবাদ সাহিত্যই অছ জনতাৰ স্বীকৃতি লাভ কৰিলে। অনুবাদ সাহিত্যৰ মাজেদি পেষ্টাৰনেকে দেখিলে তেওঁৰ সাহিত্যৰ আকাশখন পোহৰাই তোলা জীৱন স্বপ্নৰ ইলিজি।

তাৰ পাচত যুদ্ধৰ পটভূমিত তেওঁৰ সাহিত্য ৰচনা আৰম্ভ হয়। মানুহৰ বাধাই সত্য লিখনিক হেঙাৰ দি ৰাখিব নোৱাৰে। পেষ্টাৰনেককো নোৱাৰিলে। জীৱনৰ ঠেক গণ্ডীৰ হেঙাৰ নেওচি বহল পৃথিবীৰ বুকুলৈ আগবাঢ়ি গল পেষ্টাৰনেক।

১৯২৬ চনত Lieutenant Schemiet আৰু ১৯২৭ চনত The year 1905 খন প্ৰকাশ হয়। ইমানতে তেওঁৰ সাহিত্য পিপাসু মন ক্ষান্ত হৈ নাথাকিল। বিশ্বজনীন সাহিত্যৰ উৎস বিছাৰি তেওঁ উদ্বাউল হৈ উঠিল।

১৯৪৩ চনত পুনৰ পেষ্টাৰনেকে যুদ্ধৰ পটভূমিত। Abroad the early Trains নামৰ কবিতা পুথি এখন ৰচনা কৰে আৰু ১৯৪৫।৪৭ চনত অন্য দুখন কবিতা পুথি প্ৰকাশ কৰি Ahran burgৰ 'The Tham' উপন্যাসখনৰ প্ৰকাশৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰে। এয়া তেওঁৰ উপন্যাস সৃষ্টিৰ প্ৰথম সপোন। উপন্যাসখনৰ বিষয় বস্তুৰ পটভূমিৰ লগত ৰচনা শৈলীয়ে পেষ্টাৰনেকৰ কবি জীৱনক মচিব নোৱাৰা এটি দ সাঁচ বহুৱালে। জীৱন সাগৰৰ উপকূল বিচাৰি আগবাঢ়ি গল পেষ্টাৰনেক।

সমালোচনাৰ চকুৰে বিশ্লেষণ কৰি চালে দেখা যায় পেষ্টাৰনেকৰ কবিতাৰ দৰ্শণ আছিল আত্ম-কেন্দ্ৰিক। জীৱন জটিলতাৰ প্ৰশ্নৰ মাজতো তেওঁৰ গতি একেদৰেই ধীৰ, স্থিৰ, শান্ত। সামাজিক মতবাদৰ লগত নিজৰ ব্যক্তিগত মতবাদক এক হৈ যাবলৈ তেওঁ কেতিয়াও এৰি নিদিয়ে। এয়ে পেষ্টাৰৰ কবি জীৱনৰ বৈশিষ্ট। তেওঁ ভালদৰে উপলব্ধি কৰিছিল বিপদত ধৈৰ্য্য, দুখত সহানুভূতি আৰু চিন্তাশীল সাধনাই মানুহৰ মনৰ কঠিয়া-তলীত জীপ্ দিয়ে। তেওঁ কৈছে—'In times of quick temp'o 'tis best to think slowly! ৰাজনীতিৰ বিষয়ে আম কবিৰ ধাৰণা বুজো তেওঁৰ নিজা ৰচনাৰ পৰা—। Politics means nothing to me, I don't like people who are in different to the truth ...... they were men in whom everything alive and humans has been driven out by Political concept.'

কবিয়ে জনমুখৰ পৃথিবীখনৰ পৰা নীৰৱতাৰ মাজলৈ আঁতৰি আহিল। চহৰৰ নিজান কক্ষত বহি উপন্যাস লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। উপন্যাস সৃষ্টিৰ সমন্ধে তেওঁ নিজেই কৈছে I always dreamt a noval in which as in an expolsion, I would erupt with all the wonderful things I saw and undersfood, in the world.

সুদীৰ্ঘ সাত বছৰৰ মূৰত তেওঁ উপন্যাস খন লিখি শেষ কৰে কিন্তু প্ৰকাশৰ আশা ওওঁ দেখা নাপালে। সকলোতে একেই উত্তৰ—'কিতাপখন প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰি।'' শেষত উপায়ান্তৰ হৈ পেষ্টাৰনেকে ইটালীৰ এজন প্ৰকাশকক কিতাপৰ অনুবাদক স্বত্ব বিক্ৰী কৰিলে। ১৯৫৭ চনত ইটালীৰ পৰা কিতাপখন প্ৰথম প্ৰকাশ হৈ ওলাল। এইখনেই বিশ্ববিখ্যাত উপন্যাস ৰচিত, পেষ্টাৰনেকৰ ডাঃ ঝিভাগো। ইংৰাজী লৈযো ইয়াৰ অনুবাদ কৰা হৈছে কিন্তু ৰুচ ভাষালৈ আজিও ইয়াক অনুবাদ কৰা হোৱা নাই।

সমালোচক দৃষ্টি-ভঙ্গীৰে ডাঃ ঝিভাগোক বিশ্লেষণ কৰি চালে দেখা যায়—ইয়াত ভালেমান কাহিনী আৰু চৰিত্ৰৰ অৱতাৰণা কৰা হৈছে। বহু চৰিত্ৰৰ অৱতাৰণাই মূল উপন্যাস খনৰ প্ৰতি পাঠকৰ আকৰ্ষণ কমোৱাত ভয় থাকে উপন্যাস খনৰ প্ৰথম ভাগত বহুতো চৰিত্ৰ ওলাই শেষত আকৌ ঘটনা প্ৰবাহৰ লগত মিলি যায়। উপন্যাসিকৰ কাহিনীটো সিমান সংঘবদ্ধ নহয় যেন লাগে।

উপন্যাসখনত প্ৰেমৰ বাস্তৱ চিত্ৰ অংকণ কৰাত বৰকৈ গুৰুত্ব দিয়া নাই। নহলে

ডাঃ ঝিভাগো আৰু চিনিয়া সৰুৰে পৰা একেলগে থাকি ডাঙৰ হোৱা স্বত্বেও যৌৱনৰ চেৰাশলীয়া অবস্থাত সিহঁতৰ মাজত ভালপোৱাৰ একো অনুকম্পা সৃষ্টি হোৱা নাছিল জানো? লিখকে কিন্তু সিহঁতৰ অন্তৰৰ কথাবোৰলৈ লক্ষ্য নকৰিলে। শেষত এই ঝিভাগো আৰু চিনিয়াৰ মাজতে বিয়া হয় আনাৰ কথাত। সেইদৰে লাৰা আৰু পাচাৰ জীৱনতে সিহঁতৰ প্ৰেমৰ মাধুৰ্যবোৰ অপ্ৰকাশ হৈয়ে ৰল। উপন্যাসখনৰ শেষভাগত অৱশ্যে লেখকে ডাঃ ঝিভাগো আৰু লাৰাৰ মাজত গঢ় উঠা প্ৰণয় চিত্ৰবোৰ নাটকীয় ভাবেৰে প্ৰকাশ কৰিছে। এঠাইত কৈছে 'The whole human way of life has been destroyed and ruined. All that's left is the naked human soul stripped to the last shred ... you and I are like Adam and Eve, the first two peeple on earth who at the beginning of the world and nothing to Cover themselves with—and now at the end of it we are just, as naked and homeless,

উপন্যাস খনৰ শেষভাগত ডাঃ ঝিভাগোৰ কেইটামান কবিতাও প্ৰকাশ কৰা হৈছে। এঠাইত তেওঁ নিজৰ প্ৰকাশ ভংগী আৰু ৰচনা-শৈলীৰ সম্বন্ধে অভিমত প্ৰকাশ কৰি লিখিছে—'All his life he has struggled after a language so reserved so unpretentous as to enable the reader or the hearer to master the content without noticing the mean's by which it reached him."

বিশ্লেষণ কৰি চালে দেখা যায় ডাঃ ঝিভাগো আৰু পেষ্টাৰনেকৰ ৰচনা শৈলীৰ ষ্টাইল প্ৰায়ে একেধৰণৰ। উপন্যাস খনৰ অন্তঃকাশ ৰাজনীতিৰ মকৰাজালে ছাটি আছে। যুদ্ধ আৰু বিপ্লৱক কেন্দ্ৰ কৰি ডাঃ ঝিভাগোৰ অধিকাংশ তৈয়াৰ কৰা হৈছে। 'কিন্তু ডাঃ ঝিভাগো'—লিখকে ৰুচ বিপ্লৱৰ নৃশংস ছবি অঁকা নাই। উপন্যাসখনক টলষ্টয়ৰ 'War and peace'ৰ লগত তুলনা কৰাৰ যথেষ্ট থল আছে। ষ্টেইন ডষ্টয়ভস্কি আদিৰ দৰে পেষ্টাৰনেকো বিশ্ব সাহিত্যৰ এজন আগশাৰীৰ লেখক সন্দেহ নাই।

ডাঃ ঝিভাগোৰ নানা পদ্যাৰ ফাকেদি তেওঁ বৰ্তমান জগতৰ স্বৰূপ নীৰিক্ষণ কৰি এইদৰে কৈছে

'The great majority of us are required to live a life of constant, systematic duplicity ... ... Day after day, you say the opposite of what you feel .. .. .. your nerovous system is not a fiction ... ... you can't keep violating it with impunity.'

যুদ্ধ আৰু বিপ্লৱৰ পটভূমিত সাহিত্য ৰচনা কৰিলেও পেষ্টাৰনেকে নিজে যুদ্ধৰ সক্ৰিয় অংশ গ্ৰহণ কৰা নাই। তেওঁৰ 'Doctor Zhivago' সম্বন্ধে বিখ্যাত সমালোচক Ad. Wilson যে মন্তব্য প্ৰকাশ কৰি কৈছে—

Dr. Zhivago will, I believe, come to stand as one of the great events in mean's literary and moral History Nobody could have written it in a totalli train state and turned it loose in the world who did not have the courage of genious. His book is a great act of faith in art and in the human sprit.

ৰবিচ, পেষ্টাৰনেক আজি জগতত নাই কিন্তু তেওঁৰ অমৰ সাহিত্য ডাঃ ঝিভাগোৱে বিশ্ব সাহিত্যৰ তৰালি আকাশত প্ৰজ্বলিত হৈ আমাক সদায় সোঁৱৰাই থাকিব—"পেষ্টৰনেক নাই, কিন্তু পেষ্টাৰনেক আছে।"

অসমীয়া সাহিত্যৰ বৰ্ত্তমানঃ — [গদ্যসাহিত্য]

শ্ৰীখগেন ভূঞা।
বাঃ কলা।
শিৱসাগৰ কলেজ।

শ্ৰীহোমেন বৰগোহাঞিয়ে অলপতে শ্ৰেষ্ঠ দহ জন অসমীয়া বাছি উলিয়াইছে। বৰগোহাঞিৰ এইটো প্ৰচেষ্টা অসমীয়া সাহিত্যত নিতান্তই নতুন বিধৰ। উদ্দেশ্য সম্পৰ্কে বৰগোহাঞিয়ে নিজেই কৈছে—"ইয়াৰ দ্বাৰা আন একো লাভ নহলেও, বুৰঞ্জীৰ নিৰ্বিচ্ছিন প্ৰৱাহৰ লগত সমসাময়িক বৌদ্ধিক চেতনাৰ সংযোগ অটুট ৰখা হয়; আৰু লগতে এনে বাছনিত মতানৈক্যৰ নিশ্চিষ্ট সম্ভাৱনাৰ দ্বাৰা বহুতো পাঠকক চিন্তা কৰিবলৈ বাধ্য কৰা হয়।" অসমীয়া সাহিত্যৰ ছাত্ৰ হিচাবে আমি অন্ততঃ এইটো আশা কৰিছিলো যে, আমাৰ সাহিত্যৰ চিন্তাশীল সমালোচক সকলে বৰগোহাঞিৰ ঠিক গাতে গইনা লৈ নহলেও জাতীয় মহান ব্যক্তি সকলৰ ব্যক্তিত্ব অন্ত্ৰোপ্ৰচাৰ কাৰব আৰু এই অন্ত্ৰোপ্ৰচাৰৰ মাজেদি আমি আমাৰ জাতীয় জীৱন তথা জাতীয় সাহিত্য কোনফালে ঢাল লৈছে তাক ঠাৱৰাব পাৰিম। কিন্তু সেয়ে নহল। ব্যক্তিগত বাছনি এটা সৰ্ব্ব জন স্বীকৃত হোৱাতো এটা পয়ালগা জাতীয় জীৱনত বাদে আনৰ হব নোৱাৰে। এইয়া এটা নমুনা মাত্ৰ। বৰ্ত্তমান অসমীয়া সাহিত্যৰ ঠিক এনে এটা দূৰ্ব্বলী মনোভাবে দকৈ সিপাইছে যেন অনুমান হয় অসমীয়া সাহিত্যিক সকলৰ মনৰ পৰা এই মনোভাব যেতিয়ালৈকে নিৰ্ম্মূল নহয় তেতিয়ালৈকে আমাৰ সাহিত্যই বৰ্ত্তমানৰ পঙ্গুত্ব নেতেকুৱায়।

অকল সাহিত্যই নহয় গোটেই অসমীয়া জাতীয় জীৱনটোৱেই অতিতৰ বুকুত বৰ্ত্তি আছে। অতীতৰ এটা সুস্থ সৰল Defination বা সংজ্ঞা বুকুত বান্ধি যি কোনো সাহিত্য বৰ্ত্তমান তন্তি থাকিব পাৰে। কিন্তু বৰ্ত্তমানৰ সেই সাহিত্যই অতীতৰ দৰে এটা সংজ্ঞা তৈয়াৰ কৰি লব নোৱাৰিলে বৰ্ত্তমান সাহিত্য বন্ধ্যা হয় আৰু এই বন্ধ্যাত্বই ক্ৰমান্বয়ে এটা

মৰচেৰেলা যুগৰ বুকুলৈ সাহিত্যক আগবঢ়াই দিযে। আমাৰ সাহিত্যত কথাযাৰ প্ৰণিধান যোগ্য। পূৰ্ব্বৰ দৰে নিৰ্দ্দিষ্ট সৰল সংজ্ঞা এটা বৰ্ত্তমান অসমীয়া সাহিত্যই পাবলৈ নাই। কিন্তু সংজ্ঞা নোহোবা নহয়।

বৰ্ত্তমান অসমীয়া সাহিত্যৰ এটা Review প্ৰকাশ কৰোঁতে শ্ৰীহেম বৰুৱাই লিখিছে—In relation to the reading public, all literature can be divided into two broad types: (1) literature that feeds the existing taste of the reading public, and (2) literature that aims at creating new values and its own standards judged from this stand point, Assamese literature of this period conforms more to the former type than to the latter. অসমীয়া সাহিত্যৰ সাধাৰণ পাঠকে সাময়িকভাৱে ৰস আস্বাদন কৰিব পৰা সাহিত্য সংখ্যাগত ভাৱে (স্বগত ভাৱে নহয়) বাঢ়িছে। সিযো ওৰাচানিকৈ নহয়। ২য় শ্ৰেণীৰ সাহিত্য সংখ্যাগত ভাৱেও কম। অসমীয়া সাহিত্যৰ বৰ্ত্তমানত নতুন সত্য প্ৰকাশৰ, সৌন্দৰ্য্য সন্ধানী, অধ্যয়ন পুষ্ট সাহিত্যৰ অভাৱ। যি সাহিত্য পঢ়ি আমি অসমীয়া সাহিত্যৰ ছাত্ৰবোৰে চিন্তাৰ খোৰাক পাব পাৰো, সাধনাৰ সমল পাব পাৰো, বা আমাৰ মনোৰাজ্যত সহ্য সাহিত্য সৃষ্টিৰ অঙ্কুৰ গজাব পাৰো, তেনেকুৱা সাহিত্যৰ অভাৱে আমাক সততে হতাশ কৰে। আমাৰ সাহিত্যৰ এই দিশটোলৈ মন কৰিয়েই বোধকৰো অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী প্ৰনেতা আৰু অন্যতম এজন সমালোচক শ্ৰীডিম্বেশ্বৰ নেওগ ডাঙৰীয়াই —"আমাৰ জাতীয় জীৱনৰ দৰে আমাৰ সাহিত্যও সম্পূৰ্ণ ভুৱাৰ ওপৰত চলিছে' বু'ল মন্তব্য দিছে। এটা জাতিৰ জাতিয় সাহিত্য সম্পূৰ্ণ ভুৱাৰ ওপৰত যদি চলিছে হয়, জাতিয় জীৱনৰ লগত জাতিয় সাহিত্যৰ সম্বন্ধ যদি তেজ ধুলে উটা মঙ্গহ ধুলে হুটা বিধৰ হয় তেন্তে আমি সেই জাতি বা সেই সাহিত্যৰ পৰা ভৱিষ্যতে কি আশা কৰিব পাৰো।

সাহিত্যৰ সৰ্ব্বাঙ্গীন সমৃদ্ধি সাধনাত চিন্তা প্ৰসূত তথা গদ্য সাহিত্যৰ দ্বায়িত্ব ৰস সাহিত্যতকৈ বেছি। কথাষাৰ বিচাৰ কৰিবলৈ যোৱাৰ আগতে অসমীয়া সাহিত্যত বছৰত কোন বিধৰ কিমান সাহিত্য সৃষ্টি হয তাৰ এটা মোটামুটি হিচাব লোৱা হওক। অসমৰ সৰ্ব্বশ্ৰেষ্ঠ নিযমীয়া সাহিত্য আলোচনী ১১ শ বছৰ 'ৰামধনুখনৰ পৰা লোৱা মোটামুটি হিচাবটো হল ÷(১) বছেৰেকত ৰামধেনু ছপা হয় মুঠ ১১৫২ পৃষ্ঠা। ইয়াত প্ৰকাশিত (ক) কৱিতা ৬৫টা (খ) গল্প ৪৯টা (গ) কাহিনী ৬টা (ঘ) নাটিকা দুখন (ঙ) উপন্যাস ১খন (চ) ৰচনা, প্ৰৱন্ধ, জীৱন টোকা আদি ৭০টা (ছ) অনুদিত গল্প, কৱিতা, প্ৰৱন্ধ উপন্যাস ১৫টা (জ) সম্পাদকৰ ডাক টোপোলাৰ চিঠি ৫২ খন। সাময়িক প্ৰসঙ্গ, সম্পাদকীয়, শ্ৰীবেনুধৰ শৰ্ম্মাদেৱৰ "টোকোৰা বাঁহৰ কুটা" আৰু বোলছবি জগত হিচাবৰ ভিতৰত ধৰা হোৱা নাই। এই ৰচনা বিলাকৰ মাজেদি ন' পুৰণি মুঠ ১২৬ জন লিখক লিখিকাই

১২শ বছৰৰ ৰামধেনুৰ মাজেদি প্ৰকাশ লাভ কৰিছে। এইখিনিতে অসমৰ লোকসংখ্যাৰ হিচাবটো (৯০৪৩৭০৭ জন) মনত ৰাখিব লাগিব।

এই হিচাবৰ পৰা এটা কথা দেখা যায় যে, যোৱা বছৰটোত সৃষ্টিৰ হিচাবত গদ্য সাহিত্যই প্ৰথম, কাব্য সাহিত্যই দ্বিতীয় আৰু গল্প সাহিত্যই তৃতীয় স্থান অধিকাৰ কৰিছে। জাতীয় সাহিত্যত জাতীয় জীৱনৰ প্ৰতিবিম্ব প্ৰতিফলিত হয়। সেয়ে জাতীয় সাহিত্য এনেকুৱা হব লাগিব যাৰ মাজত জাতীয় জীৱনৰ প্ৰতিবিম্ব চাই সেই জাতিটো আপোন পাহৰ হব পাৰে। কিন্তু বৰ্তমান অসমীয়া ৰস সাহিত্যৰ কোনো বিভাগতে হাড়ে হিমজুৱে অসমীয়া জাতীয় চৰিত্ৰ পাবলৈ নাই। ড্ৰুই, ক্ৰমৰ চাৰেবেৰৰ মাজত ডাঙৰ দাঘল হোৱা অসমীয়া গল্প সাহিত্য, উপন্যাস সাহিত্য আৰু নাট্যসাহিত্যৰ চৰিত্ৰবোৰক হোজা চহা অসমীয়া পাঠকে নিজৰ বুকুৰ চিত্ৰ কৰিবলৈ টান পায়। স্কুল কলেজৰ এমুঠি ছাত্ৰ শিক্ষকে মানসিক বিলাসিতাৰ বাবে অসমীয়া গল্প উপন্যাস পঢ়ে। আমাৰ গল্প সাহিত্যৰ একেস্বৰীয়া পেনপেননীৰ মাজত জীৱনবোধৰ জিজ্ঞাসাৰ অৱকাশ নাই। সেয়ে সমাজৰ ওপৰত আমাৰ সদ্য প্ৰকাশিত ৰস সৃষ্টি বিলাকৰ দাবী নিতান্তই সাময়িক। এটা নিৰ্দ্দিষ্ট সময়ৰ পাচত আৰু এদল নিৰ্দ্দিষ্ট পাঠকৰ পাচত টিক থাকিব পৰাৰ জোখাৰে এই সাহিত্য বিলাক ৰসোত্তীৰ্ণ হোৱা নাই। কিন্তু তাতোকৈ সত্য কথা হল কেৱল ৰস সাহিত্যৰ উন্নতিয়ে সাহিত্যক চৰম পদ মৰ্য্যাদা দান কৰিব নোৱাৰে। সাহিত্যত নতুন সত্য আৰু সৌন্দৰ্য্যৰ স্বকীয়া এটা সত্তা আছে। অসমীয়া সাহিত্যৰ বুকুত এই সত্তা প্ৰতিষ্ঠাৰ সময় আহিলে।

১৮শ শতিকাৰ ভট্টদেৱৰ গদ্যৰ হকে হলে আমাৰ বুকু স্বভাৱগত গৌৰৱ আছে। সমকালীন অসমীয়া গদ্য সাহিত্যত সেই গৌৰৱৰ কৰুণ ইতিহাস বিজড়িত হৈছে। কাৰ্লাইলৰ মতে "সাহিত্য চিন্তাশীলৰ চিন্তা।" আৰু—"চিন্তাশীল সাহিত্য হৈছে সাহিত্যৰ দৰ্শন। দৰ্শনৰ স্থাপনা কৰিব নোৱাৰিলে সাহিত্যৰ এটি দিশ সাপোকা হয়। দৰ্শনহীন সাহিত্য মহান সাহিত্যৰ পৰ্য্যায়লৈ উঠিবও নোৱাৰে।" (শ্ৰীলোকনাথ ভৰালী) তেনেহলে সাহিত্যৰ এই দৰ্শন কি?—"সাহিত্যৰ দৰ্শন হৈছে বস্তু জগত আৰু আধ্যাত্মজগতৰ সম্যক ধাৰণা।" সাহিত্যত এই দৰ্শনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিব পাৰি কেৱল গদ্য-সাহিত্যইহে। সেই বুলি এটা মহান জাতীয় সাহিত্য সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত সাহিত্যৰ অন্যান্য পৰ্য্যায় সমূহক অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। গদ্যসাহিত্য ৰচনাৰ বাবে লাগে বিৰাট অধ্যয়ণ, গভীৰ চিন্তা আৰু গবেষণা। অন্য ভাৱে কব খোজো এই জাতীয় সাহিত্য এক-শ্ৰেণীৰ পণ্ডিতৰ একচেতীয়া সম্পত্তি। এই পণ্ডিত শ্ৰেণীয়ে নবীন সাহিত্যসেৱী ছাত্ৰসকলৰ বাবে বাটঘৰীয়াৰ কাম কৰিব লাগিব। এখেত সকলে এনেকুৱা সাহিত্য সৃষ্টি কৰি সমাজক দিব লাগিব যি সাহিত্য পঢ়ি উঠি অহা শ্ৰেণী-টোৰ মনত চেতনা জাগিব, এটা মহৎ জাতীয়

জীৱন গঢ় দিবৰ বাবে প্ৰেৰণা পাব পাৰিব আৰু মৌলিক মহৎ চিন্তাৰ প্ৰতি অনুপ্ৰানীত হব পাৰিব। মুঠতে চিন্তাৰ বাধ্যবাধকতা আৰু প্ৰচেষ্টাৰ পৰিপূৰ্ণতা আনি দিব পৰা পৰ্য্যায়টোতহে গদ্য সাহিত্যৰ সাৰ্থকতা বহু পৰিমাণে নিৰ্ভৰ কৰে। গতিকেই ৰস সাহিত্য সৃষ্টিৰ লেখিকা গদ্যসাহিত্যৰ প্ৰয়োজনীয়তা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি।

তুলনামুলক বিচাৰ বিশ্লেষণৰ ফালৰ পৰা মৌলক গবেষণামূলক বা চিন্তাশীল প্ৰবন্ধৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়া সাহিত্যৰ সাম্প্ৰতিক যুগটো অতীতৰ ওচৰত হাৰ মানিছে। আমাৰ দৈনন্দিন জীৱনত গভীৰতা বোলা কথাটোৰ যেনেকৈ অপমৃত্যু ঘটিছে ঠিক তেনেকৈয়ে আমাৰ সাহিত্যতো গভীৰতাৰ মৃত্যু ঘটিছে বুলি ভবাৰ স্থল আহি পৰিছে। এই কথা বোধকৰো আমাৰ ভাষা সাহিত্যৰ গুাৰ ধৰোঁতা সকলেও স্বীকাৰ কৰিব। "সাম্প্ৰতিক অসমীয়া সাহিত্যত চিন্তাশীল প্ৰবন্ধ এক সমস্যা" অসমীয়া আলোচনাৰ পাতত আমাৰ মনৰ জোখাৰ প্ৰবন্ধ-পাতি নাই। উদাহৰণ স্বৰূপে ১২শ বছৰ "ৰামধেনু" খনকে লোৱা হওক। তাত প্ৰকাশিত ৭০টা গদ্য-ৰচনাৰ ভিতৰত ৺ভৱানন্দ দত্তৰ "দৰ্শনৰ তাৎপৰ্য্য" আৰু "প্ৰাচীন ভাৰতীয় দৰ্শন;" শ্ৰীবীৰেণ বৰকটকীৰ "নাটক" শ্ৰীবিশ্বনাৰায়ণ শাস্ত্ৰীৰ "কালিদাসৰ কাব্যত প্ৰেমৰ স্বৰূপ;" ডাঃ হৰনাথ বৰদলৈৰ "কাব্য সৃষ্টিৰ অন্তৰালত;" শ্ৰীঅম্বিকাগিৰী ৰায় চৌধুৰীৰ "চেতনা যুগ;" শ্ৰীমতী দিপালী বৰাৰ "ৰাণ ৰঙ্গমঞ্চ" শ্ৰীলোকনাথ ভৰালীৰ "বিষ্ণু উপাসনাৰ অন্তৰালত "আড়াৰ সত্ৰ;" শ্ৰীদেবীদাস নেওগৰ "স্মৃতি বিশ্লেষণ" শ্ৰীহৰিনাথ শৰ্ম্মা দলৈৰ "সাদৰী ৰূপহী নিভিক তুৱৰি;" শ্ৰীবেণুধৰ শৰ্ম্মাৰ "টোকোৰা বাহঁৰ কুটা;" শ্ৰীগণক মহন্তৰ ' চাভিয়েট সাহিত্যৰ বৰ্ত্তমান ধাৰা;" শ্ৰীকমলেশ্বৰ চলিহাৰ "সাহিত্য আৰু প্ৰবৃত্তি" আদি মাত্ৰ কেইটামান প্ৰবন্ধই আমাৰ চিন্তাৰ চৰাৰ কম বেছি পৰিমাণে ঘূৰাই। খুব নিৰ্দ্দিষ্ট সীমা ৰেখাৰ ভিতৰত। গতিকেই আমাৰ আধুনিক মনে বিচৰা বস্তু এই প্ৰবন্ধ-পাতিবোৰৰ মাজত বিচাৰি নাপাই বহুত সময়ত আমাৰ মন ব্যৰ্থ হৈ যায়। বৰ্ত্তমান গদ্য সাহিত্যৰ ওপৰত আলোচনা কৰি শ্ৰীবীৰেণ ভট্টাচাৰ্য্যাই দুটা কথা কৈছিল— (১) আমাৰ ৰামধেনুৰ গদ্য সাহিত্য এতিয়া পৰীক্ষাৰ ভিতৰত (২) ডাঃ হৰনাথ বৰদলৈৰ প্ৰযতীয় প্ৰবন্ধ বিলাকৰহে এটা মূল্যায়ন আছে।

ৰামধেনুৰ বাদে 'অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা'ত বছৰি বৰ বেছি ২৫ টা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পায়। এইটো কথা কব লাগিব যে প ত্ৰকাৰ প্ৰব ন্ধাৱলী ৰামধেনুৰ প্ৰবন্ধাৱলীতকৈ অধিক শক্তিশালী। ইয়াৰ বাদে সাময়িক আৰু অসাময়িক আলোচনীত ২।৪ টা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পাইছে। মূল গ্ৰন্থ হিচাবে যোৱা বছৰটোত নিচেই কেইখন মান গ্ৰন্থহে প্ৰকাশ পাইছে। গতিকেই আনুপাতিক দৃষ্টি ভঙ্গীৰে চালে আমাৰ বৰ্ত্তমান গদ্য সাহিত্য 'জোনাকী' 'আৱাহন' যুগৰ ওচৰত হাৰ মানিছে।

গদ্য সাহিত্যৰ অন্যতম এটা প্ৰধান অঙ্গ সমালোচনা সাহিত্য বৰ্ত্তমান অসমীয়া

সাহিত্যত আপেক্ষিক ভাৱে কম। এতাতেও আমাৰ সাহিত্যিক সমালোচনাৰ নাম শুনিলে উচপ্ খাই উঠা বিধৰ, আনহাতে দুই এটা সমালোচনা ইতিমধ্যে প্ৰকাশ পাইছে সিও বিজ্ঞান সন্মত সমালোচনা বা সমালোচনা শব্দটোৰ প্ৰকৃত যি ব্যাপক অৰ্থ সেই অৰ্থক সামৰিব পৰা নোহিবৰ হয়। সমালোচনাৰ উদ্দেশ্য হৈছে সৃষ্টি কৰোঁতা শিল্পীজন হাঁইতাল মাৰি সেই সৃষ্টিৰ ত্ৰুটি চৰোৱা। উদাহৰণ স্বৰূপে শংকৰ মাধৱৰ 'ঘোষা কীৰ্ত্তন'ৰ সমালোচনা কৰি সেই সাহিত্যত আধুনিক মনে বিচৰা নতুন সত্য আৰু সৌন্দৰ্য্য প্ৰকাশ কৰি আধুনিক মনক দিয়াটোহে সমালোচকৰ কৰ্ত্তব্য সমালোচনাৰ উদ্দেশ্য গ্ৰন্থক পুৰণি কৰা বা গ্ৰন্থক এক পৰ্য্যায়ত ৰখা বিধৰ হব নালাগে। বৰ্তমান অসমীয়া সাহিত্য এই বিধ সমালোচনাৰ গোন্ধ ভাপৰ পৰা বঞ্চিত। আমাৰ বহুতৰ ধাৰণা যে সমালোচনাই সাহিত্যৰ ক্ষতি কৰে। এই ভ্ৰান্ত ধাৰণাৰ বশৱৰ্ত্তী হৈ সমালোচনালৈ পিঠি দিয়া মানে আমাৰ সাহিত্যৰ সম্ভাৱনা প্ৰসুত মহান সৃজনীমূলক সাহিত্যৰ কৰুণভাৱে অস্বীকাৰ কৰা। কিয়নো সমালোচনা প্ৰতিভাৰ শান। প্ৰতিভাক শালত দিব নোৱাৰিলে তাত সময়ৰ মামৰে ধৰে। অসমীয়া সাহিত্যত সমালোচনাৰ নামত বৰ্ত্তমান কেইবছৰত এটা নিচুকণি গীতৰ ক্ষীণ প্ৰতিধ্বনি বাজিছে। ডঃ কাকতিৰ পাচত অসমীয়া সাহিত্যত সমালোচনাৰ পথ বন্ধ হৈছে—নিৰ্ভীক পক্ষপাত শূন্য সমালোচনাৰ অভাৱ ঘটিছে। ডঃ কাকতি আছিল আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ শ্ৰেষ্ঠ সমালোচক আৰু সেয়ে হয়তো তেখেতে শ্ৰেষ্ঠ দহজন অসমীয়াৰ মাজত ঠাই পালে। বৰ্ত্তমান যুগৰ দ্বিতীয় গৰাকী পণ্ডিত হল শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ বৰগোহাঞিয়ে কৈছে—"বাণীকান্ত কাকতি আৰু কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ দুয়ো মহাপণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ আনন্দৰাম বৰুৱাৰ যোগ্য উত্তৰসাধক। .. .. বৰ্ত্তমান কালত এই দুজনেই উচ্চ চিন্তা সাধনাত ব্ৰতী অসমীয়া পণ্ডিত। তেওঁলোকৰ গ্ৰন্থ ৰাজিয়ে সমস্ত মানৱৰ জ্ঞান ভাণ্ডাৰলৈ অসমৰ ফালৰ পৰা কিছু অৰিহনা আগবঢ়াইছে। তেওঁলোকৰ প্ৰতিভাও অসমীয়া মানুহৰ মাজত অতুলনীয়।" সমালোচনাত এতিয়াও সৃষ্টিত মিলা কৰাই আৰু আনহাতে'দ সৃষ্টি হলেহে তাত সমালোচনাৰ বাখৰ খাঁজ পাৰি। গতিকেই বুজিব লাগিব যে কিয় আমাৰ সাহিত্যত সমালোচনা কম আৰু দুৰ্ব্বল, আমাৰ সৃষ্টিমুলক সাহিত্যও কম আৰু দুৰ্ব্বল।

বৰ্ত্তমান অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ চিন্তাশীল প্ৰবন্ধ আৰু সমালোচনা বাদ দি গল্প সাহিত্য উপন্যাস সাহিত্য, নাট্য সাহিত্য, যাত্ৰা সাহিত্য, অনুবাদ সাহিত্য আদি বিষয় যদি গদ্য শব্দটোৰ ব্যাপক অৰ্থত ধৰো তেতিয়াহলে দেখিম যে অসমীয়া সাহিত্যত পৰিপূৰ্ণতাৰ ফেহুজালি দিছে। সাহিত্য যেতিয়া সমাজৰ বস্তু সাহিত্য দেশৰ জনসাধাৰণৰ অভিব্যক্তি স্বৰূপ হোৱাই বাঞ্চনীয়। কিন্তু আমাৰ সাহিত্যৰ বেলিকা এই কথাষাৰ কোৱা মানে বহুত সময়ত সত্যৰ অপলাপ কৰা যেন লাগে। আমাৰ সাহিত্যত পুৰঠ

ব্যক্তিগত আৰু সামাজিক অভিজ্ঞতা, দ চিন্তা, উচ্চ আদৰ্শৰ দ্বাৰা অনুপ্ৰাণিত জীৱন ব্যাপি সাধনা আৰু উপযুক্ত বিশ্লেষণ শক্তিৰ অভাৱ। শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈয়ে সাহিত্য সৃষ্টিৰ কাৰণে লাগতিয়াল এই গুণ কেইটাক অসমীয়া সাহিত্যৰ সমস্যা বুলি আখ্যা দিছিল। কথাষাৰ এতিয়াও সঁচা।

বৰ্ত্তমান আধুনিক যুগটো নতুন আশা আকাঙ্ক্ষাৰে সকলো ফালেদি আগবাঢ়ি গৈছে। তাৰ লগে লগে বিশ্বৰ সাহিত্য সংস্কৃতি ক্ৰমান্বয়ে অতীত মুখী হৈ আহিছে। কিন্তু অতীত মুখী হোৱা মানে অতীতৰ বুকুত বৰ্ত্তি থকাৰ এটা প্ৰচেষ্টা নহয়। শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ, শ্ৰীমাধৱদেৱ, ৺ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, ডঃ কাকতি অতীত অসমীয়া সাহিত্যৰ একোটা যুগৰ প্ৰতিনিধি আছিল এওঁলোকৰ পিছত অসমীয়া সাহিত্যই প্ৰতিনিধিত্ব হেৰুৱাই পেলাইছে আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বিশ্বৰ পৰিস্ফুট সাহিত্য সংস্কৃতিৰ মৰ্য্যদা দান দিব পাৰে উপযুক্ত মনৰ প্ৰতিনিধিৰ আৱশ্যকতা কেৰে নুই কৰিব নোৱাৰে।

অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্যৰ প্ৰভাৱ

শ্ৰীপুনাৰাম দত্ত
২য় বাৰ্ষিক কলা।

য়ুৰোপীয় সাহিত্যৰ উদাৰনীতিৰ ভেটিত আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য গঢ়ি উঠিছিল—জোনাকী যুগতে। জোনাকী যুগ অসমীয়া সাহিত্যৰ সংক্ৰান্তিৰ কাল। অসমীয়া সাহিত্যৰ সামাজিক আৰু অৰ্থ নৈতিক ৰূপান্তৰৰ লগত ৰোমান্টিক আদৰ্শ ধাৰাৰে জোনাকী যুগৰ যি সাহিত্যৰ সৃষ্টি হৈছিল সেই সাহিত্যৰ দৃষ্টিভঙ্গী লোকহিতবাদী সাহিত্য। প্ৰাচাত্যৰ ক্ষয়িষ্ণু ভাবধাৰাত আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ জন্ম হৈছে। প্ৰতীচ্যৰ আদৰ্শৰ ভাবধাৰাৰ জোনাকী যুগৰ প্ৰতিজন কবি, সাহিত্যিকৰ ওপৰতে পৰিছে। পাশ্চাত্য আদৰ্শৰ সমন্বয়ত গঢ়ি উঠা সাহিত্যত মানুহৰ সুখ দুখ জীৱন অনুভূতি সম্যকৰূপে প্ৰকাশ পাইছে। বৈষ্ণৱ বা বৈষ্ণৱোত্তৰ যুগৰ সাহিত্য ধৰ্ম্ম প্ৰণোদিত সাহিত্য। তাত বিপ্লৱ হলেও ধৰ্ম্মীয় বিপ্লৱ মানুহৰ জীৱন জিজ্ঞাসাৰ বিপ্লৱ নহয়।

সাহিত্য ক্ষেত্ৰত এটা কথা নুই কৰিব নোৱাৰি যে যেতিয়া দুখন দেশ বা দুটা জাতিৰ সভ্যতা, সংস্কৃতি, সাহিত্য, ধৰ্ম্ম, অৰ্থ নৈতিক বা ৰাজনৈতিক আদৰ্শৰ সমন্বয় ঘটে, ইটোৰ সিটোৰ ওপৰত ভাবৰ আদান প্ৰদান হয়। এইকথা সাহিত্য ক্ষেত্ৰত বিশেষ মন কৰিব লগীয়া। ইংৰাজ জাতিৰ সৈতে এনে সমন্বয় ঘটাৰ ফলতেই আমাৰ ভাষা সাহিত্যৰ ওপৰেদি

পশ্চিমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰভাৱৰ প্লাবন বৈ যায়।

১৪৫০ চনৰ পৰা ১৬৫০ চনলৈকে এই কালছোৱাক শংকৰী যুগ বোলা হয়। এই যুগটোক নৱজাগৰণৰ যুগ বোলা হয়। এই যুগত সাহিত্য, ভাষা, সভ্যতা, সংস্কৃতিৰ আদিৰ চৰম উৎকৰ্ষ সাধন হৈছিল। বৈষ্ণৱ যুগৰ সাহিত্যক অসমীয়া সাহিত্যৰ নৱজাগৰণৰ যুগ বুলি কব লাগিব। যিহেতু বহুতদিন ইংৰাজৰ আমোলৰ ঠেক গাডীৰ ভিতৰত আবদ্ধ থাকি জাত যাব খোজা আমাৰ সাহিত্যই ঠন্ ধৰি উঠিল। ইয়াক ইংৰাজী সাহিত্যৰ 'এলিজাবেথিয়ান"ৰ লগত তুলনা কৰিব পাৰি। এলিজাবেথিয়ান যুগত ধৰ্ম্ম বিপ্লৱ হৈ যুগৰ কবি, সাহিত্যিক, ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰক মাৰ্টিন লুথাৰ, গিলডিন আদিৰ আবিৰ্ভাব হৈ দেশক ব্যভিচাৰৰ পৰা ৰক্ষা কৰিছিল। ঠিক সেইদৰে শংকৰী যুগৰ ধৰ্ম্ম বিপ্লৱে অসমীয়া জাতি গুৰু শঙ্কৰদেৱ আৰু মাধবদেৱ আদিৰ ধৰ্ম্ম বিপ্লৱৰ অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ উৎকৰ্ষ সাধন কৰিলে আৰু ধৰ্ম্ম বান্ধোনৰ এনাজৰী ডালে অসমক এক কৰি পেলালে।

অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিবৃত্তি পৰ্য্যবেক্ষণ কৰি দেখিবলৈ পোৱা যায় যে শংকৰী যুগৰ পাচতে বিস্তৰ যুগৰ আৰম্ভণি হয়। এই যুগটোত পশ্চিমীয়া ভাবধাৰাৰ আদান-প্ৰদান দেখিবলৈ পোৱা নাযায়। ইয়াত বৰ্ত্তমান আদিম অধিবাসী টাই বা আহোম সকলৰ আচাৰ-আচৰণ প্ৰভাব পৰিছিল।

ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ পিছৰ কালছোৱা পুৰণি ৰাষ্ট্ৰব্যৱস্থাৰ ওৰ পৰাৰ লগে লগে নতুন সংস্কৃতিৰ জীৱন সূচনা হৈছিল। আহোমৰ ৬শ বছৰীয়া শাসনৰ অন্তত দেৰশ বছৰীয়া শাসন তান্ত্ৰিক বেমেজালি বিপ্লৱ আৰু মানৰ ঘৃণিত আক্ৰমণে অসমীয়া জাতিটোক ভাষা, সাহিত্য, অৰ্থ নৈতিক, সামাজিক, ৰাজনৈতিক আদি সকলোফালৰ পৰা হেঁচা দি পঙ্গু কৰি পেলাইছিল। কিন্তু ইংৰাজ আগমনৰ লগে লগে অসমীয়া ভাষা সাহিত্যত নতুন প্ৰভাবে বিস্তাৰ কৰিলে। এই যুগৰ ছপাশাল আৰু "অৰুণোদয়" কাকত অসমীয়া আধুনিক সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত বিশিষ্ট মাইলৰ খুটা। এই যুগৰ অগ্ৰগনী সাহিত্যিক সকল হ'ল,— আনন্দৰাম ঢেকীয়ালফুকন, মণিৰাম দেৱান, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, দীননাথ বেজবৰুৱা আদি। ঢেকীয়াল ফুকনৰ ৰচনাত জাতীয়তাৰ প্ৰথম ৰেঙনী দেখা যায়। পাশ্চাত্যৰ শিক্ষা মাধ্যমত গঢ়ি উঠা এই খৃষ্টীয়ান সাহিত্য ধাৰটো অসমীয়া সাহিত্যত পশ্চিমীয়া প্ৰভাৱৰ স্পষ্ট প্ৰমাণ। অৰুণোদয় যোগেদি পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ ইটো, সিটো অসমীয়া ভাঙণি ওলোৱাত তাৰ প্ৰভাৱ অসমীয়া সাহিত্যত পৰিছে। অৰুণোদয় কাকতৰ যোগেদি যি পাশ্চাত্য প্ৰভাৱৰ সম্ভাৱনা ফুটি উঠিছিল সেই "আদৰ্শ" জোনাকীত প্ৰতিভাত হৈছিল।

ইয়াৰ পাছত আহিল ৰোমান্টিক যুগ। অসমীয়া সাহিত্যত ইয়াৰ আৰম্ভণি হয় ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ ভাগত। এই যুগত এফালে ইংৰাজ আমোলৰ ৰাজনৈতিক অৰ্থ নৈতিক, সাংস্কৃতিক পৰাধীনতা আৰু অন্য ফালেদি অসমীয়া সাহিত্য আকাশত পশ্চিমীয়া ভাব-ধাৰাৰ জোৱাৰ ভাটা। এই যুগৰ অসমীয়া

গল্প, গদ্য, উপন্যাস সাহিত্যত পশ্চিমীয়া ভাবধাৰাৰ প্লাবন হৈ যায়। ৰোমান্টিক যুগত পাশ্চাত্য শিক্ষাৰ বহুল প্ৰচলন হোৱাৰ লগে লগে ভাৰতৰ অন্যান্য প্ৰদেশবিলাকৰ দৰে অসমতো পাশ্চাত্যৰ প্ৰভাব পৰা দেখিবলৈ পোৱা যায়। অসমত ৰোমান্টিক যুগৰ আৰম্ভণি হয় "জোনাকী" আৰু "বিজুলী" যুগৰ কবিতাৰ বুকুত। এই যুগতে আগৰ প্ৰকৃতি পূজা, প্ৰকৃতিৰ প্ৰিয়াৰ কল্পনা, অতীত গৌৰব আৰাধনা আদিয়ে বাগৰ সলালে আৰু মানবৰ অন্তৰত মানুহৰ বেদনা বাশিয়ে ৰূপ ললে। পাশ্চাত্যৰ ৰোমান্টিক বিভাইভেলৰ দৰে মানুহৰ সুখ দুখ অনুভূতি আদি সম্যকৰূপে প্ৰকাশ পাইছে অসমীয়া সাহিত্যত, ৰোমান্টিক যুগৰ কবি শ্যেলী, বাইৰণ, কীট্‌ছ আদিৰ সুৰ আমি আমাৰ অসমীয়া সাহিত্যত ৰোমান্টিক ভাবধাৰা সৃষ্টিকৰা ৺লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, ৺চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী আদিৰ কবিতাত শুনিবলৈ পাওঁ। নলিন দেবী আৰু বিহগী কবি চৌধুৰীৰ কবিতাই আনন্দৰ হিল্লোল ভাঙি "মিষ্টিচিজিমৰ" পূৰ্ণতা লাভ কৰিছে। ইয়াত কেৱল আছে ভাবৰ অনুভৱতা। অসমীয়া বনগীততো বঙালী আৰু ইংৰাজী সাহিত্যৰ প্ৰভাব দুই কৰিব নোৱাৰি। এই প্ৰভাব ৺কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্যৰ ওপৰতো পৰা দেখা যায়। তেখেতৰ কবিতাবোৰ পৰ্য্যালোচনা কৰিলে তাত আইৰিচ কবি yeats ৰ সম্পূৰ্ণ প্ৰভাব পৰা দেখা যায়। এই যুগতে আমাৰ দাৰ্শনিক কবি চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, বিহগী কবি ৰঘুনাথ চৌধুৰী, প্ৰেম কবিতাত গনেশ গগৈ, জাতীয়তা ভাৱত বেজবৰুৱা, বিনন্দ বৰুৱা, কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য, অম্বিকাগিৰি ৰায়চৌধুৰী, প্ৰসন্নলাল চৌধুৰী, ব্যৰ্থতাত যতীন দুৱৰা, আদিয়ে ইংৰাজী সাহিত্যৰ শ্যেলী, বাইৰণ, কীটছ, ৱৰ্ডছৱৰ্থ, চেক্সপীয়েৰৰ সুৰতে সুৰ মিলাই নিজস্ব বৈশিষ্টৰ উৎকৰ্ষ সাধন কৰিছিল।

৺গনেশ গগৈৰ কবিতাত আমি শ্যেলীৰ সুৰ শুনিবলৈ পাওঁ। --

"I do remember hour which burst My spirit sleep" এই কবিতা আমি মাজে মাজে পাওঁ যেন:

"অনাদৃত জীৱনত দুবুজিলো আগে সখী
পলকতে উঠে নামে বীণাৰ ঝঙ্কাৰ
তুমিয়েতো দয়া কৰি দিয়া আজি দেখুৱাই
মুখৰ আগত থকা অমৃত ভাণ্ডাৰ"(পাপৰি)

ইয়াৰ বাহিৰেও আমি ৺গনেশ গগৈৰ কবিতাত ওমৰখায়াম আৰু হাফিজৰ প্ৰভাৱ দেখা পাওঁ, কাৰণ তেওঁ নিজেই গাইছে

"খায়ামৰ কথা সখা তুমিওতো শুনিছিলা
তুমিওতো বুজিছিলা হাফিজৰ সুৰ
তোমাৰ ওঠতো আছে আঙুৰৰ ৰঙাৰস
কিয় তেন্তে অতীতক নকৰিবা দূৰ ?" (পাপৰি)

কীটছে তেওঁৰ প্ৰণয়িনীৰ ওপৰত যিদৰে মিছা অভিযোগ অভিমান কৰিছে সেইদৰে "পাপৰি" কবি গগৈদেৱেও বিৰহৰ যান্ত্ৰনাত চাটি ফুটি প্ৰিয়াক দোষাৰোপ কৰিছে। ইয়াৰ পাচতে বনফুলৰ কবি দুৱৰাৰ কবিতাত ওমৰখায়ামৰ "ৰুবায়তৰ" সুৰৰ প্ৰতিধ্বনি শুনিবলৈ পাওঁ কেৱল ইয়েই নহয় ইংৰাজ কবি সাহিত্যিক স্বেক্সপীয়েৰৰ "There's divinity that shapes one's end, rough how herm

how we will"ৰ প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। শেলীৰ প্ৰভাৱো তুলৰাৰ কবিতাত নোপোৱাকৈ থকা নাই। বিহগী কবি শ্ৰীৰঘুনাথ চৌধুৰীৰ ওপৰতো প্ৰকৃতি কবি Wordsworthৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। বিহগী কবিয়ে প্ৰকৃতি কবি Wordsworthৰ দৰে বনৰাজ্যত বিচৰণ কৰি 'গিৰিমল্লিকা, কেতেকী, গোবৰ্ধনৰ মোৰ 'প্ৰেমবিহঙ্গিনী,'" লিখিছে

ইয়াৰ পাচতেই আহিল "আৱাহন" আৰু "জয়ন্তী" এই দুখন আলোচনীৰ কবিতাত বিপ্লৱৰ সুৰ শুনিবলৈ পোৱা যায়। ইয়াত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ ৰব বেচি. জোনাকী কাকতৰ প্ৰকাশ হোৱা কৃষ্ণ প্ৰসাদ আগৰৱালাৰ "জোনাকী" কবিতাটোও পশ্চিমীয়া আদৰ্শৰে উদ্বুদ্ধ। জয়ন্তী আৱাহনৰ যুগত কবিতাত পাশ্চাত্যৰ প্ৰভাৱ ভালকৈয়ে পৰিল। এই যুগৰ মানুহৰ অৰ্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক, সামাজিক আদিৰ সমালোচনা প্ৰখৰ হৈ উঠিল। অসমৰ বুকুত জয়ন্তীযুগ প্ৰতিষ্ঠা হওঁতে ইউৰোপত Renaissance বা নৱজাগৰণৰ পাতনি মেলে। ইউৰোপীয় সাহিত্যত অন্তৰ্দ্বন্দবাদ আহাৰ লগে লগে ভাৰতীয় সাহিত্যতো অৰ্থনৈতিক সামাজিক ৰূপান্তৰৰ নতুন ৰীতি বিকশিত হব ধৰে। ২য় মহাযুদ্ধৰ পিচৰ সময় সাহিত্য নতুন আদৰ্শৰে অনুপ্ৰাণিত হৈ নতুন সাহিত্যৰ সৃষ্টি হৈছে। এই সাহিত্য সৃষ্টি হোৱাৰ পাছৰ পৰাই অসমীয়া সাহিত্যত বস্তুবাদ, মাৰ্কস্‌বাদ, সমাজতন্ত্ৰবাদৰো প্ৰভাৱ পৰিছে। যুদ্ধোত্তৰৰ লগে লগেই ৰোমাণ্টিক যুগৰ ব্যক্তিগত সুৰৰ বিলাপ, বিৰহত অন্তস্পৰ্শী হুমুনিয়াহ, কুলি কেতেকীৰ মাত, ৰণৰ বৰতোপ, হিলৈ কামানৰ গৰ্জ্জনত যেন নিতান্ত মাৰিছে। মানুহে জীয়াই থাকিবলৈ আকাঙ্খা কৰিলে মঙ্গলৰ কাৰণে। সেয়েহে অসমৰ সংস্কৃতি সভাৰ ভূতপূৰ্ব্ব সভাপতি আৰু শিৱসাগৰ কলেজৰ অধ্যক্ষ শ্ৰীপদ্মধৰ চলিহা দেৱে গাইছে:—

"মোৰ লাগে আজি এনে পৃথিবী
প্ৰতিষ্ঠিত প্ৰাণকেন্দ্ৰ সীমাৰ বেদীত
যি মানুহে কৰিব পাৰে;
মানুহৰ মঙ্গলৰ বাবে বুদ্ধিৰ বিকাশ।"

বাস্তৱতা সেই হ'ল আজিৰ পৃথিবীখনৰ মূলভিত্তি। বাস্তৱবাদৰ ওপৰতেই ভিত্তি কৰি আজিৰ আধুনিক সাহিত্য গঢ়ি উঠিছে। বিশ্ববাসীলৈ আধুনিক কবিতাৰ ভাবধাৰা বোৱাই দিলে— কুপলিং, হাৰ্ডি, হাউমেন আদি ৰোমাণ্টিক কবি সকলেই। সেইদৰে অসমীয়া সাহিত্যতো ৰোমাণ্টিক যুগৰ কবি দেৱকান্ত বৰুৱায়ো নতুন ছন্দ লয় আদিৰে আধুনিক কবিতা সৃষ্টি কৰিলে পাশ্চাত্যৰ বা-মাৰলৌৰ প্ৰভাৱৰ দ্বাৰা। ইংৰাজী কবি টি, এচ ইলিয়টে আধুনিক সাহিত্য পটভূমিৰ সৃষ্টিকাৰক। তেওঁৰ "The Wasteland" আধুনিক কবিতাৰ প্ৰথম অৱদান। দেৱকান্ত বৰুৱাৰ পথৰে আৰু টি. এচ. ইলিয়টৰ আৰ্হিৰে আধুনিক কবিতা উৰামৰ শান্তিৰ কপৌজনীৰ চকুত নবীন সম্ভাৱনাৰ স্বপ্ন দেখা আৰু পুৰণি দিনৰ কদৰ্য্য উকথা জ্বলি শেষ হৈ যোৱা, পুৰণি দিনটোৰ অৱসান বিচৰা অধ্যক্ষ হেমবৰুৱা। তেওঁখেতৰ কবিতাত ইলিয়টৰ "Intellectualism"ৰ প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। তেখেতে বৰ্ত্তমান জগতৰ পৰাই ইতিহাসে

গছকি যোৱা সুন্দৰ সুন্দৰ উপমাবোৰ আহৰণ কৰি কবিতাত যথাযোগ্য হিচাবে ব্যৱহাৰ কৰে। তেখেতৰ উপমাবোৰ অত্যন্ত চিন্তাশীল। ইয়াৰ উদাহৰণ স্বৰূপে তেখেতৰ "পূজা" কবিতাটো পঢ়িলেই পাওঁ—

'মহাবাৰ আলেকজেণ্ডাৰৰ অনুকৰণত
ক্লিন চেভেন চিকন মুখ।"

তেখেতৰ পাচতেই আহিল পাক্ আৰু ধোঁৱাৰে মুখৰিত হোৱা সন্ধ্যা৷ শ্ব খনে নতুন চকুৰে চোৱা নব বৰুৱা। এখেতৰ কবিতাত সমাজচেতনা আছে।

এখেতৰ কবিতাত ৰবীন্দ্ৰনাথ ইলিয়ট আৰু ইংলণ্ডৰ কবি Ezrapound ৰ প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়।

৺অমূল্য বৰুৱাৰ আধুনিক কবিতাৰ বুৰঞ্জীত নতুন জোৰাঁৰ তোলা আকাশ পৰশা টোহে যেন। টি, এচ, ইলিয়টৰ "The Waste Land"ৰ প্ৰভাবেৰে প্ৰভাবান্বিত হৈ সমাজৰ দায়বোৰ আঙুলিয়াই সাহসিকতাৰে তেওঁ 'বেশ্যা" আৰু "কুকুৰ' কবিতাৰ যোগেদি ৺অমূল্য বৰুৱাই আধুনিক কাব্য সাহিত্যত যুগমীয়া স্থান অধিকাৰ কৰি থৈ গৈছে। এওঁৰ কবিতাটো নৱবৰুৱাৰ দৰে সমাজচেতনা বোধ পৰিলক্ষিত হয়। এওঁৰ বাহিৰেও হোমেন বৰগোহাঁই, বীৰেণ ভট্ট, আব্দুল মালিক, হৰি বৰকাকতি, নীলিমা দত্ত, লক্ষহীৰা দাস, নিৰ্ম্মলপ্ৰভা বৰদলৈৰ ওপৰতো পশ্চিমীয়া কাব্যৰ ভাবধাৰাই স্পৰ্শ নকৰাকৈ থকা নাই।

অসমীয়া চুটি গল্পসাহিত্য স্বৰূপেৰে পশ্চিমীয়া আমদানি। ইউৰোপত ওঠৰ আৰু উনৈশ শতিকাত উপন্যাস আৰু চুটি গল্পৰ জন্ম হয়। সৰ্ব্বপ্ৰথমে ৰোমান্তিক যুগৰ চুটি গল্পৰ সাহিত্যতো পশ্চিমীয়া অৱদান অনস্বীকাৰ্য্য। ৰুছ সাহিত্য আৰু ইংৰাজী সাহিত্যৰ পৰম্পৰাৰ প্ৰভাৱ অসমীয়া সাহিত্যত নুই কৰিব নোৱাৰি। অসমীয়া চুটি গল্পৰ পট-ভূমিকাত জোনাকীযুগৰ শ্ৰেষ্ঠ সাহিত্যিক সাহিত্যৰথী ৺লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, ৺লক্ষ্মীধৰ শৰ্ম্মা, পদ্মনাথ গোঁহাই বৰুৱা আদিয়ে পাশ্চ-মীয়া গল্প। ভাবধাৰাৰে অনুপ্ৰাণিত হৈ বৰঙণি যোগাইছিল ৰোমান্তিক যুগৰ শ্ৰেষ্ঠ গল্প লিখক হিচাবে আখ্যা দিব পাৰি ৰমাদাসৰ গল্পতেই ৰোমান্তিক ঐশ্বৰ্য্যধাৰা পৰিলক্ষিত হয়। এওঁৰ ওপৰত মোপাচাৰ প্ৰভাৱ নুই কৰিব নোৱাৰি। তেওঁৰ "এজনী যুৱতী" গল্পটোৰ চৰিত্ৰৰ মাজেদি ৰোমান্তিক ভাবধাৰাৰ স্পষ্ট সুৰ শুনিবলৈ পাওঁ। ইয়াৰ বাহিৰেও "আবাহন" যুগৰ গল্পৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ গাওঁ আৰু দৰিদ্ৰ দাৰিদ্ৰক কেন্দ্ৰ কৰি লিখা ইন্দ্ৰৰ গগৈৰ গল্পত গোৰ্কীৰ প্ৰভাৱ নুই কৰিব নোৱাৰি।

আধুনিক গল্প সাহিত্যত মালিকে অদ্ভুত ভাষা, অদ্ভুত ছন্দ লৈ আমাক মাৰ্কসবাদ, সাম্প্ৰদায়িকতা, ৰিফিউজি প্ৰবলেম্ আদি দেখুৱাই দিলে। মালিকৰ মনস্তাত্বিক দৃষ্টিভঙ্গী স্বকীয়। অধঃপতিত মানব আত্মাৰ কাহিনী অৰ্থ নৈতিক আবেষ্টনীত বিকৃত যৌবনৰ ৰুচিফুটা মালিকৰ "বীভৎস বেদনা"ত বাৰ্নাড-শ্বৰ "মিচেচ ৱাৰেঞ্চ প্ৰফেচনৰ" প্ৰভাৱ পৰিছে। ইয়াৰ বাহিৰেও মাৰ্কস ফ্ৰয়ডৰ "চেলচাইকলজী"ৰ গল্পৰ তত্ববোৰ মালিকে

দাঙি ধৰিছে। মালিকৰ বাহিৰেও যোগেশ দাসৰ গল্পত চেকভৰ পৰিবেশ আৰু মোপাচাৰ চৰিত্ৰায়ণৰ অপূৰ্ব্ব মিলন দেখিবলৈ পাওঁ। এওঁৰ "পাৰৰানা" আৰু "পোৰাসোণ"ত উক্ত পশ্চিমীয়া গল্প লিখক দুজনৰ প্ৰভাব নুই কৰিব নোৱাৰি। হোমেন বৰগোঁহাইৰ গল্পত ইংৰাজী সাহিত্যৰ অৱদান Psycho-analysis বিশ্লেষণ পদ্ধতি দেখিবলৈ পাওঁ। তেওঁৰ পৰ্দ্দা গল্পটোত Hudsion আৰু Cannon Doyle ৰ ছাঁ পৰিছে। এওঁলোকৰ বাহিৰেও বীৰেণ ভট্ট আৰু কুল বৰুৱাৰ ওপৰত থমাচ হাৰ্ডি আৰু টুৰ্গেনিভৰ প্ৰভাব পৰা যেন লাগে। গতিকে দেখা যায় যে গল্প সাহিত্যত পশ্চিমীয়া সাহিত্যৰ অৱদান অনস্বীকাৰ্য্য।

অসমীয়া উপন্যাস জাতীয় সাহিত্যতো পশ্চিমীয়া সাহিত্যৰ অৱদান নুই কৰিব নোৱাৰি। ৰোমান্তিক যুগৰ অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ পটভূমিকাত আমি ৺ৰজনী বৰদলৈ-দেৱক লগ পাওঁ। এওঁ অসমৰ হাবিয়ে বননিয়ে সিচৰতি হৈ থকা বুৰঞ্জীমূলক ঘটনাৰ উপকৰণ লৈ উপন্যাস ৰচনা কৰিছিল। এইক্ষেত্ৰত বৰদলৈক সমল যোগাইছিল ইংৰাজ ঔপন্যাসিক চাৰ ৱাল্টাৰ স্কট চাহাব আৰু বংগীয় ঔপন্যাসিক বঙ্কিমচন্দ্ৰৰ আদৰ্শই। এই দুইজনৰ বাহিৰেও তেওঁৰ উপন্যাস ৰাজিত লৰ্ডটেনিচন, ৰবিনক্ৰুচ, হাৰ্ডিৰ প্ৰভাব অলপ নহয় অলপ পৰিছে। বৰদলৈদেৱৰ ঐতিহাসিক উপন্যাস "নিৰ্ম্মল ভকত"ত লৰ্ডটেনিচনৰ "ইনক আৰ্ডেনৰ" প্ৰভাৱ দেখা যায়। "মিৰি জীয়ৰী" বৰদলৈৰ এখন ৰোমান্তিক উপন্যাস। সাহিত্যিক পেঞ্চনাৰ ৺ৰায়বাহাদুৰ পদ্মনাথ গোঁহাই বৰুৱাই পশ্চিমীয়া আদৰ্শৰে অনুপ্ৰাণিত হৈ দুখনমান উপন্যাস ৰচনা কৰে। তেওঁৰ "ভানুমতী" উপন্যাসখন ৰবিনচন ক্ৰুচেৰ্মৰ দৰে আত্মজীৱনীমূলক। স্কট, বঙ্কিমৰ আহিত তেওঁ "ভানুমতী" আৰু "লাহৰী" উপন্যাস লিখে স্বনামধন্য আনন্দৰাম ঢেকীয়াল ফুকনৰ কন্যা ৰোমান্তিক যুগৰ মহিলা কবি পদ্মাৱতী দেৱী ফুকননীৰ "সুধৰ্ম্মৰ উপাখ্যান" খনি ইংৰাজী সাহিত্যৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰে লিখা। শ্ৰীবিষ্ণুকিংকৰ কলিতাৰ "চিন্তা" আৰু হৰিৰাম ডেকাৰ "অলকালৈ চিঠি, চমুৱেল ৰিচাৰ্ডচনৰ প্ৰেম পত্ৰৰ আকাৰত লিখা "পামেলাৰ" দৰে উল্লেখযোগ্য উপন্যাস।

আধুনিক অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত পশ্চিমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰভাব বৰ বেচি ধৰণে পৰা দেখা যায়। মালিকে উপন্যাস সাহিত্যত আধুনিক দৃষ্টিভঙ্গীৰে উপন্যাস লিখিলে – ফৰাচী উপন্যাসিক বলজাকৰ আৰ্হিৰে বীনা বৰুৱা, দীন নাথ শৰ্ম্মা, যোগেশদাস, ৰাস্না বৰুৱা, হিতেশ ডেকা, আদি লিখক সকলে আধুনিক দৃষ্টিভঙ্গীৰে উপন্যাস লিখাটো সৌভাগ্যৰ বিষয়।

ৰচনা প্ৰবন্ধ বা গদ্য অসমীয়া সাহিত্যত ইংৰাজী সাহিত্যৰ অন্যতম অৱদান "অৰুণোদয়" কাকতৰ সৈতে অসমীয়াত এই বিধ সাহিত্যৰ জন্ম হয়। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বিখ্যাত গদ্যলিখক আনন্দৰাম ঢেকীয়াল ফুকন, হেমচন্দ্ৰবৰুৱা, গুণাভিৰাম বৰুৱা, লম্বোদৰ বৰা, সত্যনাথবৰা, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা এই বিধ সাহিত্যৰ গুৰি ধৰোঁতা। সাহিত্যৰথী ৺লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ ডিকেন্স,

গোল্ডস্মিথ্‌ আদিৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। ইয়াৰ বাহিৰেও বঙ্গদেশৰ ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ সুৰো তেওঁৰ গদ্য সাহিত্যত শুনিবলৈ পোৱা যায়। এই সকলৰ বাহিৰেও ডাঃ বানীকান্ত কাকতি, বিৰিঞ্চিকুমাৰ বৰুৱা, সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্ম্মা, নিলমণি ফুকন, সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঁঞা, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ, ডিম্বেশ্বৰ নেওগ, মহেশ্বৰ নেওগ আদিয়ে আধুনিক দৃষ্টিভঙ্গীৰে বিভিন্ন বিষয়ত চিন্তামূলক, গভীৰ তত্বমূলক ৰচনা প্ৰবন্ধ লিখি আধুনিক গদ্য সাহিত্যত যথেষ্ট বৰঙনি যোগাইছে।

অসমীয়া সাহিত্যৰ দুয়োটা সংক্ৰান্তি কালতে সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত শব্দগ্ৰহণ ইমাজেৰি বাক্য আৰু ছন্দ সৃষ্টি প্ৰতিটোৰে প্ৰভাৱ পৰিছে। অসমীয়া নাট্য সাহিত্য মূলগত প্ৰাচ্য হলেও আধুনিক মঞ্চোপযোগী নাট সৃষ্টিত পশ্চিমৰ প্ৰভাৱ পৰিছে।

অসমীয়া সাহিত্যত ফাৰ্চ বা প্ৰহসন জাতীয় নাটক জোনাকী যুগৰ পৰাই প্ৰচলন হয়। আধুনিক নাট্য সাহিত্যত নাট্যকাৰৰ মুখ্য বিষয়বস্তু হ'ল সামাজিক ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক আদি সমস্যাবোৰ। আমাৰ আধুনিক যুগৰ প্ৰায়বোৰ নাটক ঘাইকৈ ইংৰাজী আৰু বঙলা আৰ্হিতেই ৰচনা কৰা হৈছে। এলিজাবেথান যুগৰ শ্বেক্সপীয়েৰৰ নাটবোৰৰ কেন্দ্ৰিয় ভাৱ আছিল— মানৱ চৰিত্ৰৰ বিশেষ বিশ্লেষণ। তেওঁৰ দিনত সমাজ ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি, কোনো ক্ষেত্ৰতে গুৰুতৰ সমস্যাই মূৰ ডাঙি উঠা নাছিল। বৰ্ত্তমান যুগত সেই সমস্যাবোৰে মূৰ ডাঙি উঠিল। পশ্চিমীয়া সাহিত্যই হওক বা অসমীয়া সাহিত্যই হওক ৰজাৰে ৰজাৰ, সাম্ৰাজ্যৰে সাম্ৰাজ্যৰ, এটা শক্তিৰে আন এটা শক্তিৰ সংঘৰ্ষ কথাই বাগৰ সলালে আৰু তাৰ ঠাইত ধনী দৰিদ্ৰ, উচ্চনীচ স্পৃশ্য, অস্পৃশ্য, ক'লা বগা, কৃষি শিল্প, মালিক বনুৱা, ক্ষুদ্ৰ স্বাৰ্থ আৰু সমূহস্বাৰ্থৰ মাজত হোৱা সংঘৰ্ষৰ কথাই আধুনীক নাট্য সাহিত্যত স্থান অধিকাৰ কৰিলে। এই দৃষ্টি-ভঙ্গী ফালৰ পৰাই আমাৰ নাট্যকাৰে নাটক লিখিবলৈ ধৰিছে। বাস্তববাদৰ ওপৰত ভিত্তি ক'ৰে। আধুনীক অসমীয়া নাট্যসাহিত্যত বৰঙনি যোগাইছে অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, ৺লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, মিত্ৰদেৱ মহন্ত, নকুল চন্দ্ৰ ভূঞা, জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা, পদ্মনাথ গোহাঁই বৰুৱা, দণ্ডিনাথ কলিতা, আদিয়ে বুৰঞ্জীমূলক আৰু ধেমেলীয়া নাটকৰ জৰিয়তে ইয়াৰ বাহিৰেও প্ৰবীন ফুকন, সৰ্ব্বেশ্বৰ চক্ৰবৰ্ত্তী, লক্ষধৰ চৌধুৰী, দুৰ্গেশ্বৰ বৰঠাকুৰ আদিয়ে সামাজিক নাটক পশ্চিমীয়া আধুনিক দৃষ্টিভঙ্গীত ৰচনা কৰিছে। ই আমাৰ কাৰণে সুখৰ বিষয়।

পাশ্চাত্যৰ কবি সাহিত্যিক সকলৰ দৰেই আমাৰ আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যিক সকলৰ অন্তৰতো নতুন নামৰ হাবিয়াস আছে। ইলিয়ট অডেন এজৰা পাউণ্ড আদি আধুনিক কবি সকলৰ ৰচনাৰ চানেকিয়ে আধুনিক অসমীয়া কবিসকলক বোকাইদি হলেও বোকা পাৰ হৈ গৈ নতুন শুকান ধুনীয়া ঠাই এখনত বগাৰ পৰিকল্পনা কৰিছে। সভ্যতাৰ, সমাজৰ, পৃথিবীৰ অধঃপতন দেখি ইলিয়টৰ দৰে সাময়িক নিৰাশবাদ থাকিলেও ইলিয়টৰ নতুন জীৱনৰ আশাৰ বেঙনিয়ে আমাৰ আধুনিক

কবি সকলৰ আশাত. বোলন সানি দিয়ে। সেয়েহে এজন কবিয়ে গাইছে :—

"অসুন্দৰ পৃথিবীত আমাৰ অক্ষয় হাড়ে
সুন্দৰৰ ৰচিম পাতনি।"

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত ফ্রয়দৰ Sex of life বা যৌনতত্বৰ প্ৰভাৱ বেচি পৰিমানে দেখা যায়। যিহেতু আমাৰ সাহিত্যিক সকলে পাশ্চমীয়া মনোবৃত্তি হোৱা হেতুকে পাশ্চমীয়া যৌন সাহিত্যৰ লগত সম্বন্ধ ৰাখি তাত যথেষ্ট গুৰুত্ব দিছে।

মুঠতে দেখা গল যে শঙ্কৰী বা সোণালী যুগৰ পৰা আৰম্ভ কৰি জোনাকী, জয়ন্তী, আৱাহন আৰু বৰ্ত্তমানৰ ৰামধেনুৰ যুগলৈকে অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্যৰ প্ৰভাৱ পৰি আহিছে। বিশেষকৈ ৰোমান্তিক যুগতে পশ্চিমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ অসমীয়া সাহিত্যত বেচিকৈ পৰিছিল।

সাধাৰণতে এটা জাতিৰ সাহিত্যৰ ওপৰত আন এটা জাতিৰ সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ পৰাটো জোন-বেলি সম্বন্ধৰ দৰে সত্য আৰু স্বভাবগত। আমি পৃথিবীৰ চহকী সাহিত্য দেশবোৰলৈ লক্ষ কৰিলে দেখবলৈ পাওঁ যে যিবিলাকে পৃথিবীৰ বিভিন্ন সাহিত্যৰ পৰা মৌ-মাখিয়ে সুগন্ধি ফুলৰ মৌচুপি মৌচাক সজাৰ দৰে সাৰুৱা সাৰুৱা কথাবিলাক নিজ নিজ ভাষা সাহিত্যত প্ৰয়োগ কৰি বিশ্বজনীন সাহিত্য সৃষ্টি কৰিছে। সেইদৰে অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্যৰ প্ৰভাৱ পৰাটো কোনো লাজৰ কথা নহয়। গতিকে অসমীয়া সাহিত্যয়ো নতুন দৃষ্টি-ভঙ্গীৰে চহকী সাহিত্য দেশবোৰৰ পৰা ভাল ভাল আদৰ্শ আৰু ভাৱধাৰা লৈ অসমীয়া সাহিত্যৰ নিজস্ব বৈশিষ্ট্য বজাই ৰাখি নিজ সাহিত্য সমৃদ্ধিশালী কৰিবলৈ যত্ন কৰা উচিত। এই ক্ষেত্ৰত আমাৰ তৰুণ-তৰুণী সাহিত্যিক সকল আগ-বাঢ়ি আহিব লাগিব। এইক্ষেত্ৰত এই কথা স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে, যদি এটা জাতিয়ে আন এটা জাতিৰ ভাষা, সাহিত্য, সভ্যতা, সংস্কৃতি আদি সকলোবোৰ দেশখনৰ ঠেক গণ্ডীৰ ভিতৰতেই আবদ্ধ হৈ থাকিব। পৃথিবীৰ কোনো এখন দেশেই বিভিন্ন দেশৰ সভ্যতা, সংস্কৃতি, ভাষা সাহিত্য আদিৰ স্পৰ্শৰ অবিহনে সাহিত্য সংস্কৃতি, সভ্যতা. ধৰ্ম্মৰ আদিত স্বতন্ত্ৰৰীয়া হিচাবে থিয় দিব নোৱাৰে। ই চিৰ সত্য, কি সংস্কৃতি, কি সাহিত্য কোনো বিষয়তে আমি দুৱাৰ খিৰিকিবোৰ বন্ধ কৰি বাহিৰৰ পৰা বতাহ আহিবলৈ নিদি চাৰিবেৰৰ মাজত সোমাই থাকিলে সাহিত্যই হওক বা সংস্কৃতিয়েই হওক সজীবতা আৰু স্পন্দনৰ অভাৱ ঘটিব. প্ৰত্যেক জাতিৰে একোটা নিজস্ব বৈশিষ্ট্য আছে। আমাৰ অসমীয়া সাহিত্যৰো এটা নিজস্ব জাতীয় বৈশিষ্ট্য আছে। জাতীয় বৈশিষ্ট্য জাহ যোৱা মানেই জাতীয়তা লোপ পোৱা। আমাৰ ভাষা, সাহিত্য, সভ্যতা, ধৰ্ম্ম, সংস্কৃতিত পশ্চিমীয়া প্ৰভাৱ পৰক। ই কোনো দোষণীয় কথা নহয়। কিন্তু এইখিনিতে এইটো মন কৰিব লাগিব পাশ্চাত্যৰ বা-মাৰলী বা পচোৱা বতাহৰ প্ৰভাৱে যাতে আমাৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ ডিঙৰাখনি টুলুং-ভুটুং কৰি নেপেলাই আৰু যাতে আমাৰ কৌটিকলীয়া পূৰ্ব্বপুৰুষৰ ভেটি নিজস্ব বৈশিষ্ট্য ধ্বংশ কৰি নেপেলাই তাৰবাবে অসমীয়া তৰুণ-তৰুণী সাহিত্যিক সকলে চোকা দৃষ্টি ৰখাটো নিতান্ত প্ৰয়োজনীয় কৰ্ত্তব্য।

(কবিতা)

আশ্বাস

শ্ৰীবীৰেণ বৰকটকী

আহিলোঁ বহুত দূৰ! উৰিফুৰা ডাৱৰত
ক্ষন্তেকীয়া ৰঙাবোল সানি
দিনান্তৰ আকাশত আন্ধাৰ নামিল;
ক্লান্তিময় জীৱনত আছে অৱসাদ
আছে আৰু সমুখত, যুগত ভাগৰি পৰা
শ্ৰোতহীন, মৃত্যুহীন আদিম সাগৰ।
দূৰণিৰ বন্দৰত, জাহাজৰ উকি মাৰি যায়
যাত্ৰীৰ উৎকণ্ঠা যেন সামৰণি পৰে
সিহঁতৰ চকুৰ পতাত সাগৰৰ নীৰৱতাৰ আদিম প্ৰলেপ।
এই ক্লান্ত সাগৰৰ পাৰত বহিছোঁ আহি
আত্মীয়তা আদিম প্ৰাণৰ
বিস্মৰি শতেক স্মৃতি শত জনমৰ
শুনিছোঁ নীৰবে আজি, নীড়হাৰা, সঙ্গীহাৰা
আকাশত মাৰ যোৱা আকুল বিননিবোৰ
দিগন্তত উৰি যোৱা বন বিহঙ্গৰ।
দিনৰ লগৰীবোৰ সকলোটি স্বপ্ন হৈ
শুই পৰে সাগৰৰ অতল গৰ্ভত
উপকূল ভেদ কৰি মৃত্যুৰ আন্ধাৰে জোৰা
নামি আহে নিশাৰ বিস্ময়-
অনন্ত ক্লান্তিয়ে আনে, অনন্ত যাত্ৰাৰ কথা
জিপমাৰে পলসুৱা জীৱনত অসীম আশাৰ।
পৃথিৱীৰ প্ৰাচীন উদ্যম, সৃষ্টিৰ হেঁপাহ
আন্ধাৰত ছাঁ জুই খেদা
আৰু এক পলাতক মন
দূৰণিৰ সুৰৰ আহ্বান
জীৱনৰ গভীৰ বিষাদ
ইয়াৰ মাজতে সত্য, সাগৰৰ আদিম আশ্বাস
সেউজীয়া পৃথিৱীত যাত্ৰা শেষ নাই
ক্লান্তি ভৰা জীৱনৰ সামৰণি গান

বিতৃষ্ণা

শ্ৰীদিনেশ গোস্বামী।

বৰযুগ শেষ হলে অনুভৱ কৰো
কাক যেন ভাল পাইছিলো হেমন্তৰ গধুলি এদিন
তৰুছায়াৰ দীৰ্ঘ ৰহস্যৰে ভৰা সেই নাৰীৰ
সোণালী চুলিৰ স্পৰ্শই মোক লৈ গৈছিল
বিচিত্ৰ গোন্ধৰ এক নীৰৱ দেশলৈ।
আৰু মই অনুভৱ কৰিছিলো এক ৰহস্যময় স্বাদ,
সাগৰৰ গভীৰতা, সাগৰ কন্যাৰ গান,
ৰাতিৰ নক্ষত্ৰভৰা আকাশৰ নীল নিবিড়তা।

হেমন্তৰ কুঁৱলিৰ দৰে এতিয়াও এই অন্ধকাৰে
মোৰ পৃথিবীত বিয়পাই দিছে এক নীল নিৰ্জনতা।
নিলৰ্জ নাৰীৰ দৰে এই বিশাল অন্ধকাৰত
সঁপি দিওঁ মোৰ সমস্ত দেহ আৰু আত্মা
আৰু যত দুয়োৰো লগৰী।
হৃদয়ৰ এন্ধাৰত সিহঁতে বিচাৰি পালে
সিহঁতৰ ক্ষণিক বিশ্ৰাম।

প্ৰেমিকৰ প্ৰথম স্পৰ্শত সেই নাৰী নকঁপিব আৰু;
খেলিব কেৱল খেলা চলনাৰ লাৱণ্যৰে ভৰা
এক অভিজ্ঞতাৰ অন্তত আৰু এক ভ্ৰান্ত অভিজ্ঞতা
দি যাব সেই নাৰীক সন্ধ্যাৰ সাগৰে।

এই প্ৰেম, পৃথিবীৰ,=
এই কল্পনা

শ্ৰীঈশান দত্ত ।

সেমেকা সেমেকা এই কন কন ভৰা ভৰা চকু
তাত এই ভাষা !
ক'ত পালা, স্বপ্নলতা ?
তোমাৰ গালৰ এটি কণমান তিল
তাত এই ৰূপ, অন্ত ইতিহাস
ক'ত পালা, স্বপ্নলতা
স্বপ্ন অবাক মোৰ ; কবিতা ভাগবি পৰে ।

কত কথা কোৱা হল ; কত গান গোৱা হল ;
সুৰ ; ছন্দ ; কত যুগ কত জন্ম ;
অলকাৰ কত পুৰা ; বিদিশাৰ কত নিশা
এই বাটে ; একেই বাটে ! একেই বাটে !
এই কবি, এই প্ৰেমিক, ক'ত 'মই' ক'ত 'আমি'
দিগন্তত বলাকা পাখিত এটি হাহাঁকাৰ
এটি প্ৰশ্ন এটি স্বপ্ন এটি সন্ধান
যাযাবৰী কোনো এক অক্লান্ত যৌবন
চিৰায়ণ চিৰন্তৰ হৈ ৰ'ল ।

"তুমি আৰু মই সজা প্ৰেমৰ পৃথিবীখনি
— মৃত্যু তাৰ সীমা ।"
কোনে কোৱা কথা ?
.. ...হয়তোবা সঁচা কথা !
তেন্তে কিয় স্বপ্নলতা
তুমি কিয় আজিও ৰহস্য
আজিও সন্ধান, আজিও নবীন ?
কিয় এই আকণ্ঠ পিপাসা !
মৰণৰ সমান ধুনীয়া ; মৰণেৰে
লুকাভাকু খেলা, এই নিমন্ত্ৰণ ? আমেজী বেদনা ?

জাতিস্মৰে কথা কয় শুনা ;
আজিও মনত পৰে হেজাৰ যুগৰ কথা ;

সেয়া যেন কোনো এক বৰষামুখৰ নিশা ;
ইমান চিনাকী কিন্তু ইমান নতুন
তোমামোৰ প্ৰথম সাক্ষাত নিশা ।
থাকে যদি থাকক আকাশ

আৰু থক ডাউকীৰ গান—
দুটি ওঁঠ গোলাপৰ কলি
দুটি চকু দুচকু সপোন
অশ্ৰুমাত এটি ক্ষণ, এমুঠি মৰম,
দেহহীন নামহীন এক 'এক্সটেচী'
মৃত্যুমধুৰ যেন এক পলায়ন
- একাজলী আৱেশী কঁহুৱা —
কোনো নাম নাই ; নাই সংজ্ঞা ; পৰিচয় ।
নিৰ্যাস-আৱেশ এক মায়া : পূৰ্ণতা অনামী !

স্বপ্নলতা !
এয়া জানো স্বপ্ন ?
বুকুৰ জোনেৰে মোৰ বুদ্ধিৰ এলান্ধু ভৰা
মনৰ এন্ধাৰ কোঠা পোহৰাব খোজা
— এই স্বপ্ন ; এয়া জানো স্বপ্ন ?
হব পাৰে ! তথাপিও অকাঁ আছে,
প্ৰত্যয়ৰ ইজেলত মোৰ জাতিস্মৰ তাৰ
অকাঁ আছে এই ছবি ; এই স্বপ্ন ।
তাকেই বিচাৰি মই
তাকেই বিচাৰি আমি গৈ আছো, স্বপ্নলতা
আৰু ফুল আৰু তৰা—আকাশৰ
গান গাই গাই । ঘাঁহৰ সবুজ গোন্ধে
দিলে এই উপহাৰ…………

....

এয়েই পৃথিবী হ'ক। এয়ে যাত্ৰা।
এইবোৰ লেনদেন খুচুৰা খুচুৰি
— নোপোৱাৰ পাই হেৰুৱাৰ—
সোণ-সৰা কোনো গধূলিত তুমি কিবা দিলা মোক
মোৰ পৰা কিবা তুমি নিলা
এইবোৰ সৰু সৰু কথা,—কলেজৰ ডেকা লৰাই
কমনৰুমত বহি মৰা মিঠা মিঠা অৰ্থহীন
সুন্দৰীৰ দৰে কথা।
—তাৰ, মোৰ বাবে একো দাম নাই।

মই ভাল পাওঁ!
ভাল পাওঁ প্ৰেম! এই কল্পনা, প্ৰেমৰ নিচিনা।

টিপচী পাখিৰে চন্দ্ৰমা কপোল
নোৱাৰো চুমিব যদি
কোনো খেদ নাই।
কেৱল যাত্ৰাৰ বাবে এই যাত্ৰা
তথাপি মধুৰ।
কেৱল মৃত্যুৰ বাবে এই মৃত্যু
এই প্ৰেম! এই প্ৰেম-মৃত্যু।
শূণ্য মন্দিৰত যদি নজলে এগছো চাকি
তথাপিও থাকিব প্ৰত্যয়
এই প্ৰেম সীমাহীন থাকিব কল্পনা!
"তুমি আৰু মই সজা প্ৰেমৰ পৃথিবীখনি"
চিৰন্তন;—নাই তাৰ সীমা!

—•—•—

এটা স্মৃতি চিনাকি গাৱঁৰ।

শ্ৰীডম্বৰু কাকতী।

হৈমান্তিক ক্লান্তি ভৰা কোনো এক দূৰণি গাৱঁৰ
এটি গীৰ্জ্জা, এটি মছজিদ, এটি নামঘৰ :
: আছে তাত প্ৰেৰণাৰ দাম, আত্মাৰ জেউটি
প্ৰাণ লুইতৰ বলুকাত আজি গজি উঠা নাই
নতুন দিনৰ গান।

নতুন দিনৰ গান। আমাৰ মনৰ পৰ্দাৰ বাণ আছে
উজ্বল নদীৰ, সময়ৰ, প্ৰাচুৰ্য্যৰ..................।
আমাৰ সত্বাত মিলি যোৱা এটা বন্ধ্যা চেতনা
এটা যুগতে শেষ হোৱা নাই,
শেষ হোৱা নাই, বন্দী আমাৰ অকনি সত্বা।
এগছি বন্তি, এগছি মম, এগছি আত্মাৰ পোহৰ
জিলিকি উঠিছে অনন্ত সৃষ্টিৰ ৰূপ :
বন্দী আমাৰ অকনি সত্বা, বন্দী আমাৰ অকনি ক্ষোভ
আমাৰ কাৰণে তাৰ দাম নাই। শব্দ আছে
অভিধানে গৰকি যোৱা শব্দ।
আমাৰ জীৱন ব্যাপী যি আন্ধাৰ সমুজ্জ্বল
আকাশত

ধৰিত্ৰীত
সময়ৰ উত্তাল বাণত :
সেই আন্ধাৰে আমাৰ গীতবোৰ অক্ষয় কৰি থব।
এটা জীৱনৰ আমাৰ কাজলবোৰ শেষ হোৱা নাই
আমাৰ কাৰণে শব্দ আছে, মাথো প্ৰতিশব্দ।
যি জীৱন চুই এই আন্ধাৰত অলেখ আলোক নামিল
সেই অন্ধকাৰে আমাৰ গীৰ্জ্জাত প্ৰতিধ্বনি তুলিল।

কত স্বপ্ন পাৰহৈ গল, কত সংগীত বাজি উঠিল
ভেতিয়া পাহৰি গলো, মনত নাই ;
এটি গীৰ্জ্জা, এটি মছজিদ, এটি নামঘৰ
একেখনি গাৱঁৰ বুকুত।
চিনাকি আবেলি জুৰি মানুহৰ সমস্বৰত মুখৰিত হয়
গীৰ্জ্জাৰ দুৱাৰ · ·· ·······
মহাজীৱনৰ পৰীক্ষা হয়—মানুহৰ মৰমী দাপোণত।
নিৰুদ্বেগ যাত্ৰাৰ পথেদি শুনিছো বহুত গান
বহুত গান
হৈমান্তিক ক্লান্তি ভৰা কোনো এক দুৰণি গাৱঁত।
সন্ধ্যা মধুৰ হল—আকাশ মধুৰ হল—পৃথিবী সুন্দৰ হল
সেই কন স্বপ্নময় স্মৃতিৰ দামেৰে মই জীৱনক কৰিলো উজ্জ্বল ।
তথাপি জ্বলিছে নীড় আমাৰ সত্তাক বেঢ়ি এই মন্দিৰত ।
আমাৰ কাৰণে শব্দ নাই প্ৰাৰ্থনা কৰাৰ
আমাৰ কাৰণে বাট নাই উলটি যোৱাৰ
আমাৰ শান্ত্বনা নাই, জীৱন ঘেৰি চলিছে
এক সংকতৰ সোঁত : এখনি নিৰ্ব্বাক ছবি।
চিনাকি কাব্যৰ ৰঙে সমুজ্জ্বল কৰা নাই বন্ধ্যা সান্ধ্যয়াত :
এটি গীৰ্জ্জা, এটি মছজিদ, এটি নামঘৰ।
দিন ৰাত্ৰি অসহ্য বাৰ্ত্তা এই মুমূৰ্ষু দিনৰ
তথাপি কৰিছো আশা কোনো এক
অন্ধ তাড়নাত।

মোৰ স্বপ্নঃ সৃষ্টিৰ প্ৰথম পুৱাত

- মৃণী গগৈ
২য় বাৰ্ষিক, কলা

(কবিতা)

শেষ হ'ল পংকিল পৃথিবীৰ, অলেখ
গ্লানিময় হাজাৰ নিশাৰ। স্বপ্নৰ
কোঁহকত শুনিছিলো আকাশৰ নক্ষত্ৰৰ
পাখীৰ স্পন্দন।

* * * *

পুৱাই আহিল ৰাতি—জীৱনৰ ৰাতি।
শিল্পীৰ তুলিকাত ধৰা দিলে, সৃষ্টিৰ
অস্ফুট ক্ৰন্দনে— আদিম ব্যগ্ৰতা লৈ।
পৃথিবীৰ প্ৰথম প্ৰেমেৰে মুখৰ হোৱা,
পথাৰৰ বাটে বাটে, জীৱনৰ পদুলিৰে,
একুঁকি জোনাক আৰু একুঁকি
মৰম লৈ, কবিৰ 'বন্ধ্যাৰ' বুকুত,
এতিয়া বাঢ়িল আগ বংমন সেউতীৰ
অলেখ সেউজী বোৱা কল্পনা পাৰৰ।

—০:০—

মোহ ঃ— জীয়াই থকাৰ

শ্ৰীৰবীন বড়া

নাপালে হেঁতেন ভাল যদি এবুকু মৰমে
নাচালে হেঁতেন যদি সোণালী হাঁহিৰে
হে মহামানৱ।
কোনে বাৰু আঁকিব সপোন জীয়াই থকাৰ।
যদিও জীৱন এক হুবুজা কবিতা
যদিও জীৱন এক অনাহুতা অবুজ নাৰীৰ
যদিও জীৱন এক প্ৰহেলিকা ৰহস্যৰ
তথাপি বাসনা মোৰ জীয়াই থকাৰ
এপৃথিবী মৰম আৰু এমোকোৰা হাঁহিৰে
কুসুম— প্ৰেমেৰে তোমাৰ।
মন আৰু মৰমৰ সঁচা-মিছা বহুকথা
যি কথা তোমাক নহল কোৱা
চিনাকি—চিনাকি লগা
তুমি মোৰ অচিনাক গাভৰু ছোৱালী।
কত দিন কত ৰাতি
আমনি— কৰা মোৰ কল্পনাবোৰক
বেচিছো কিনিছো কত গধূলিৰ চক বজাৰত
তাতো নহল শেষ
আকৌ—মনত পৰে সপোন দেখো
সদাই আমনি কৰে দিনান্তৰ এচামুচ
সোনোৱালী ৰদে
আত্মাৰ—নিভৃত গুহাত
সদায়—বাসনা কৰে জীয়াই থকাৰ।

মৃত্যুমুখীৰ গান

শ্ৰীতীৰ্থ ফুকন
৪ৰ্থ বাৰ্ষিক কলা

একেবাৰেই আচৰিত হৈ গল হেমন্ত।

কিবা এক নতুন আচৰ্য্যৰ মাজত হৈ বৈ যোৱাৰ বাহিৰে অন্য উপায় একোৱেই নাছিল হেমন্তৰ বাবে। কোনো এক অশৰীৰি ভূত প্ৰেতৰ অলৌকিক কাৰ্য্যাৱলী দেখা হলেও হয়তো সি ইমান আচৰিত নহলহেঁতেন। কাৰণ সি নিজে ভূত নেদেখিলেও ভূতৰ সাধু পাঢ়িছে। বহুতো শুনিছিল সোণালী পাহিবোৰ চোতালত পাটিপাৰি বহি থাকোঁতেই বুঢ়ী-আইতাৰ পৰা। কিন্তু আজি জয়ন্তই যি কাৰ্য্য দেখুৱাইছে এনেকুৱা কথা সি কল্পনাও কৰা নাছিল। যি জয়ন্তই এদিন কৈছিল: হেমেনদা. আজিৰ গথেপ সচেতন। আজিৰ গথেপে কোনো দেৱবালাকে দেখাদেখিকৈ কেঁচাতেজ খাবলৈ নিদিয়ে।" সিয়েই আকৌ কৈছিল "জীৱনৰ সকলো শেষ হৈ যোৱাৰ পাচতো জীৱনটো যেতিয়া জীৱন হৈয়ে থাকে তেন্তে মৰি মৰি জীয়াই থকাতকৈ জীয়াই থকাই ভাল।" সেইটো জয়ন্তৰেই আজি এই অদ্ভুত কাণ্ড। তেন্তে জয়ন্ত আজি সঁচাকৈয়ে পৰাজিত?

আজিয়ে প্ৰথম নহয় আগতেও বহুদিন লুকাই পৰি হেমন্ত নগৰ খনৰ এই কদৰ্য্য গলিটোলৈ আহিছে। আন সকলো কাৰণ বিয়োগ কৰিও জয়ন্তৰ প্ৰতি তাৰ ভালপোৱা আৰু অসীম মৰমৰ কাৰণেই এই তথাকথিত কদৰ্য্য গলিটোলৈ সি আহিবলৈ বাধ্য হৈছে। হেমন্তই জানে বহুতো ভদ্ৰতাৰ মুখা পিন্ধা শিক্ষিত মানুহে তাক ইয়ালৈ অহাৰ বাবে সন্দেহৰ চকুৰে চায়। তথাপি সি কাহানিও এইবোৰবৰলৈ ভয় কৰা নাই। জয়ন্তৰ জীয়া মৰমে তাৰ মনৰ পৰা ভয় ভূত দূৰতে খেদাইছিল। যত সঁচা মৰম থাকে তাত ভয়ভ্ৰান্তিৰ স্থান থাকিব নোৱাৰে। কিন্তু যি জয়ন্তৰ মৰমেই তাক সাহস যোগাইছিল সেই জয়ন্তৰ কৰ্মই যেন আজি তাক ভয় কৰিবলৈকো শিকালে। জীৱনত যি সাহস দিব পাৰে সিয়েই ভয় কৰিবলৈকো শিকাব পাৰে। সেয়ে আজি জয়ন্তৰ এই কামত সি আজি কব নোৱাৰাকৈ ভয় কৰি পেলালে। অলপ ভয়। অলপ সংকোচ। লগে লগে নিজকে বিশ্বাস কৰিব নোৱাৰা দৰে সি আচৰিত হৈ গল।

কালি জয়ন্তৰ পৰা এক্সপ্ৰেচ কৰি পঠোৱা চিঠি খন পাই হেমন্তই ভাবিছিল— নিশ্চয় জয়ন্তৰ শাৰীৰিক অসুখ। বা অন্য কিবা অসুবিধা গতিকে তাক মাতি পঠাইছে। কাৰণ জীৱনত আপোন বুলিবলৈ পৃথিবীৰ কাৰো ওচৰত অধিকাৰ নোপোৱা জয়ন্তৰ সিয়ে একমাত্ৰ আপোন আছিল। কমকথা কোৱা মানুহ জয়ন্তই লিখিছিল :- হিমেনদা, কালিলৈ চাৰি মান বজাত যেনেতেনে আহিবা-চোন দেই। গতিকেই বাটডোখৰত হেমন্তই ভাৱিছিল হয়তো জয়ন্তই নতুন কৈ কিবা গল্প উপন্যাস এখন প্ৰকাশ কৰিব বিচাৰিছে নতুবা তেনেকুৱাই পৰিকল্পনা কৰি দিহা পৰামৰ্শৰ কাৰণে তাক মাতি পঠাইছে। এনেবিলাক কামত জয়ন্তই সদায়েই তাৰ পৰা সহানুভূতি আদায় কৰি আহিছে। নতুবা আধা জীৱন অকলে অকলে খোজকাঢ়ি, হোটেলৰ নিৰস ভাতে আমুৱাই যোৱাৰ বাবে জীৱনটোক অলপমান গতি লগাবলৈকে তাৰ সহায় বিচাৰিছে। না, দেউতা বাইভনীৰ মৰমৰ কথা বাদ দিও ঘৰৰ আপোন মানুহ বুলিলে কি বুজায় তাকো মনত পেলাব নোৱাৰা জয়ন্তই কেতিয়াবাতো মৰি যাবলৈকে বিচাৰে কিন্তু মৰিব খুজিলেইতো মৰিব নোৱাৰি। জন্ম লওঁ বুলি জন্ম লব নোৱাৰাৰ দৰে মৰো বুলিওতো মৰিব নোৱাৰি। সেই বুলি জানো জীয়াই থাকিব লাগে কাৰণেই জীৱনটোক চোচৰাই লৈ গৈ থাকিব পাৰি। সেইবাবেই হয়তো এইবাৰ জয়ন্ত জীয়াই থাকিব খুজিছিল জীয়াই থকাৰ দৰে। সেইয়া—সেইজনী চন্দনাকেইতো সি ইমান দিনে বুকুৰ চন্দেৰে বন্দনা কৰি আহিছে। সেইজনী চন্দনাকে উপলক্ষ কৰি জয়ন্তই কৈছিল "চন্দনা যদি হেৰাই যায় মোৰ জীৱনৰ চন্দও হেৰাই যাব।"

এইবোৰ সি ভবা কথা। কিন্তু ভবা-মতে একোৱেই নহল। বিশৃংখল বিচনা খনত উশৃংখল হৈ পৰি থকা জয়ন্তটোক সি আজি বহুত কথাই কম বুলি ভাবিছিল। জয়ন্তৰ টেবুলত থকা গোসানীজনীৰ বিষয়ে সকলো কথা সুধিম বুলি ভাবিছিল হেমন্তই। খালি কোঠাটো, উদঙ বিচনাখন, ইফালে সিফালে পৰি থকা কাগজৰ টুকুৰাবোৰৰ বাহিৰে একোকে নেদেখি হেমন্ত আচৰিত হৈ গল। জীৱনত প্ৰথম বাৰৰ কাৰণে ভয় খালে সি।

কোঠাটোৰ চাৰিওফালে চালে হেমন্তই। হয়। এইটো ঘৰতে জয়ন্ত থাকে। (মানে আছিল)। ঘৰ বুলিবও নোৱাৰি। দীঘলীয়া খেৰীঘৰটোৰ এটা সৰু কোঠা। ভাৰা কৰি লোৱা। ঘৰটোৰ বাকী কোঠা কেইটাৰ এটাত থাকে ৰঞ্জিত আৰু তাৰ নব বিবাহিতা পত্নী মইনা। সিটো কোঠাত থাকে টেক্সী ড্ৰাইভাৰ ফুলজান। সি অবি-বাহিত। অকলেই থাকে। আনটো কোঠাত থাকে বুঢ়া ৰামবাবু। বুঢ়াৰ লগত দুজনী গাভৰু জীয়েক থাকে। জিৰা আৰু হিৰা আৰু এই এমুৰৰ কোঠাটোত থাকিবলৈ লৈছিল জয়ন্ত। এনে এটা গলিত সি কিয় থাকিবলৈ লৈছিল বহুতেই বুজি নাপাব। মানে ভুল বুজিব। কাৰণ পৃথিবীৰ বহুত কথা মানুহে নুবুজাকৈয়ে একোটা স্বতঃসিদ্ধ

সিদ্ধান্ত হৈ গৈছে। কেতিয়াবা এনেঠাইত থকাৰ কথা ওলালে জয়ন্তই কৈছিল—'ইয়াত থাকিবলৈ সাহস লাগিব। মই জানো। অৰ্থাৎ মই দেখিছো তোৰ মোতকৈ অন্তত বেছি ভাল মানুহো ইয়ালৈ আহে। দিনৰ পোহৰত নহয়। ৰাতিৰ আন্ধাৰত। থাকিবলৈ নহয়। বাচি থাকিবলৈ।" তেতিয়াও সি কৈছিল—"হে ভদ্ৰমহোদয় সকল যদি ইয়ালৈ নাহিলে তোমালোক বাচি থাকিব নোৱাৰা ইয়াতে থাকি নোলোৱা কিয়? বুজিছা হিমেনদা, পৃথিৱীত মোক দুটা মানুহে বুজিছে তুমি আৰু সেই চন্দনাই। সেই চন্দনা। কিন্তু হেমন্তই আজি বুজিলে যে জয়ন্তক সি আজিও নুবুজিলে। তেনেহলে জয়ন্তই আজি তাক বুজাব খুজিছে।

আকৌ এবাৰ ইফালে সিফালে চাই সি অনুভৱ কৰিলে যে তাৰ সচাঁকৈয়ে ভয়েই লাগিছে। ভয়। । এই ভয় বোলা বস্তুটো আজি জয়ন্তৰ অনুপস্থিতিৰ সুযোগ লৈ তাৰ প্ৰতি শিৰাই উপশিৰাই বগাব ধৰিছে। এইটো ঘৰতো তাৰ কাহানিও ভয় লগা মনত নপৰে। সিতো কাৰো ঘৰত চুৰি কৰিবলৈ অহা নাই। নাইবা সিতো কোনো বিজন বনত বাঘৰ সন্মুখত থৰ দিব হোৱা নাই। সিতো কোনোবা চন্দনাৰ ঘৰত কোনো নথকাৰ সুযোগ লৈ প্ৰেমআলিংগনত আবদ্ধ হৈ থকা নাই বা কোনো বেশ্যাৰ ওচৰত আশ্ৰয় বিচাৰি যোৱা নাই যে এইমাত্ৰ কোনোবাই দেখিলে তাৰ অপবাদ মানুহৰ আলোচনাৰ বিষয় হৈ পৰিব। যি কি নহওক সি এই গলিৰ পৰা সোনকালে আঁতৰি যোৱাই মংগল বুলি হেমন্তৰ ভাৰ দুখন দুৱাৰমুখেদি আগবাঢ়িলে [illegible] চ মুহূৰ্ত্ততে ভাবিলে ওঁহো সি নাযায়। সিও আজি ভয় নকৰে। মানুহৰ ৰতনালৈ সি ভয় নকৰে। তাজাৰ সাহস সঞ্চয় কাৰ হলেও সি আজি শেষ মুহূৰ্ত্তলৈকে জয়ন্তক বুজিবলৈ চেষ্টা কৰিব। সদায় দেখা গলিটোকে সি আকৌ এবাৰ চাই পঠিয়ালে। সি যেন নতুন দেখিলে আজিৰ গলিটোক ইয়াত ভাল মানুহ নাথাকে। থাকে সচাঁ মানুহ। জ'যা মানুহ। হয়তো জয়ন্তই জীৱনটোক এক্সপেৰিমেণ্ট কৰি ভালদৰে উপলব্ধি কৰিবলৈকে ইয়াত আছিল। হেমন্তই দেখিলে এই গলিটোতে যেন নগৰখনৰ সকলো আবৰ্জ্জনা স্তুপীকৃত হৈ আছে। এই-বোৰ যুগৰ আবৰ্জ্জনা। সময়ৰ সোঁতে ইয়াত আজি 'ব' দ্বীপৰ সৃষ্টি কৰিছে।

"কি হে পাইছিল জয়ন্তক ইয়াত থাকিবলৈ" সিফালৰ পৰা অহা দুৰ্গন্ধ এটা নাকত লগাত খঙত কৈ উঠে হেমন্তই। আকৌ দুৱাৰ মুখৰ পৰা উভটি আহে সি।

কিন্তু কি হব? জয়ন্ত আজি তাৰ পৰা বহুত দূৰত। হেমন্তইতো নাজানে এতিয়ামানে জয়ন্ত কত কি হৈ গল। তাৰ মনটোৱে কৈছে যেন জয়ন্ত সৌ চাৰি আলিৰ বুঢ়া দোকানখনৰ পৰা ছিগাৰেট আনিবলৈ গৈছে অলপ পাচতেই পাবহি।

হঠাতে হেমন্তৰ মনত পৰিল জয়ন্তৰ টেবুলত থকা অৰ্দ্ধনগ্ন নাৰী মূৰ্ত্তিটোৰ কথা। যিটো মূৰ্ত্তিক জয়ন্তই মালা পিন্ধাই পূজা কৰিছিল। প্ৰাণ দিবলৈ বিচাৰিছিল। টেবুলত হেমন্তই নাৰী মূৰ্ত্তিটো নাপালে। তাৰ ঠাইত পালে

এটা বগা খাম। ওপৰত লিখা আছে 'হিমেনদালৈ'। ঠিকনা নাই। খামটোৰ আখৰ কেইটা যত্নেৰে লিখা নব যৌৱনা ষোড়শীয়ে প্ৰথম প্ৰেমৰ চিঠিৰ ঠিকনা ঘহাঁই ঘহাঁই লিখাৰ দৰে। চিঠিখন লবলৈও হেমন্তৰ হাতখন থৰ্থৰ্কৈ কঁপি উঠিল। চিঠিখন পাই তাৰ দ্বিতীয় বাৰৰ বাবে ভয় লাগিল। ভয়··· ····। তথাপি সাহসেৰে চিঠিখন খুলি ললে।

খামটো খুলি দেখিলে যে হেমন্তই জীৱনত পোৱা চিঠিৰ ভিতৰত এইখনেই দীঘল চিঠি চিঠি নহয় জানিব জয়ন্তই মানুহটোৰ সমান কৰি তোলা এখন ছবিহে। জয়ন্তৰ জীয়া ছবিটো হেমন্তৰ চকুৰ আগত ভাহি উঠিল। তেন্তে জয়ন্ত মৰিগল নেকি সঁচায়ে? লাহে লাহে চিঠিখন খুউব ধৈৰ্য্যৰে পঢ়িগল সি— —

হিমেনদা,

হয়তো এইখনেই তোমালৈ মোৰ জীৱনৰ শেষ চিঠি। ক্ষমাকৰিবা তুমি মোক যে তোমাক মই মাতি আনিও নিজে দেখা দিব নোৱাৰিলো। কাৰণ এইটোৱেহে মোৰ নিৰাপদ উপায় আছিল যাৰদ্বাৰা মই নিজকে বচাই ৰাখিব লাগিব। তুমি ভয় নাখাবা আক' সেইবুলি। কাৰণ নিজকে বচাবলৈ বুলি মই কাকো খুনী কৰিবলৈ যোৱা নাছিলো। মই বৰ আচাৰিত নহয় হিমেনদা। চোৱাচোন কেনেকৈ তোমাক সাধক সময় দি মাতি আনিও দেখা নিদি মই পলাই গৈছো। এইবাবে তুমি মোক অভিশাপ নিদিবা দেই। সঁচাকৈ আজি মই পলাইছো। মই পলাতক হৈ গৈছো তুমিযেইতো কৈছিলা হিমেনদা, মানুহ অৱস্থাৰ দাস। অৱশ্যে অৱস্থাকো মানুহে দাস ক'ৰবলৈ বিচাৰে। কিন্তু পাৰে কেইজনে? তুমি মোক দুৰ্ব্বল বুলি কব পাৰা অৱশ্যে। পকৃততেই মই বৰ দুৰ্ব্বল সেইবাবে তুমি মোক ক্ষমা কৰি দিবা দেই এই খন মুখ বাৰু তোমাক মই কেনেকৈ দেখুৱাম যি খন মুখেৰেই এদিন কৈছিলো — "হাজাৰ সাধনা, ওপচা বুকুৰ বন্দনাৰে হলেও জীৱনৰ চন্দনাক আপোন কৰি লবই লাগিব।" কিন্তু? কিন্তু

বাৰু হিমেনদা, মোৰ কথা থক। মোৰ ওচৰত থকা মানুহবোৰৰ কথা তুমি এদিন সুধিছিলা। আজি মই কৈ যাম। তুমি নাভাবিবা যে মই অনুভূতি প্ৰৱন হৈ বহুত কথা গল্প লিখকৰ দৰে বঢ়াই কম। নকওঁ। মাত্ৰ মই সঁচা কথা কম। শুনাচোন দেই—এইবোৰ জীয়ামানুহৰ সঁচা সাধু।

বুজিছা হিমেনদা এইবোৰো আমি থকা পৃথিৱীখনৰে সঁচা মানুহ। ইহঁতেও আমাৰ দৰেই জাঁপাই থা'কবলৈকে বিচাৰে। জীৱনৰ চাৰিটা বছৰ কটাই দিলো ইহঁতৰ মাজতে। ইহঁতৰ মাজত মই সঁচা পৃথিবীখনৰ সচা কথাবোৰ উপলব্ধি কৰিছিলো। খুউব ভাল লাগিছিল মোৰ। গাতকেই নগৰৰ সভ্য সমাজে, শিক্ষিত সমাজে সন্দেহ কৰিলেও বা মোক ঘৃণা কৰিলেও সাহসৰ মোৰ অভাৱ নাছিল।

প্ৰথমে শুনা ৰতনলালৰ কথা। ৰতনলাল বিক্সৱালা বুজিছা। আমাৰ দৰে ভদ্ৰমানুহৰ ভাৰ কাঢ়িয়াই সি জীৱনক জীয়াই

ৰাখিছে। সেই যে মানুহজনী (তুমি দেখিছা নিশ্চয়) তাই মইনা। ৰতনলালৰ পত্নী। মানে বিবাহিতা বুলিয়েই কয় যদিও সি চুৰ কৰিয়েই আনিছে। এদিনতো মোক ৰতনলালে নিজেই কৈছিলে "বাবু মইনাৰ নিচিনা সুন্দৰ মাইকী ডুনিয়াত মই দেখা নাই।" হয়তো মইনাৰ নীলা চকুজোৰে ৰতনলালক অনেক সপোন দেখুৱাইছিল। সেয়েহে মানুহৰ ভাৰ কঢ়িওৱা সকলো উপাৰ্জ্জনৰেও মইনাৰ মন যোগাব পৰা নাছিল সি। বুজিছা হিমেনদা। নাৰীৰ মন যোগাব পৰাতো পৃথিবীৰ ভিতৰতে এটা টান কাম। প্ৰথম বছৰটো যোৱাৰ পাচত সিহঁতৰ মৃত সন্তান এটা হৈছিল। মৃত সন্তানটো হৈ যোৱাৰ পাচতেই সিহঁতৰ মাজত মতানৈক্য দেখা গৈছিল। এদিন মইনাই কোৱা শুনিছিলো "খুৱাব নোৱাৰা যদি কিয় আনিছিলা।" সঁচাই কোনোবা দিনা ৰিক্স চলাই ৰতনলালে মুঠেই পইছা নাপাইছিল। সেইদিনাই সিহঁতৰ কাজিয়া হৈছিল। মাজে মাজে মাৰাপিত চলিছিল। আনহাতে মানুহৰ ভাৰ কাঢ়িয়াই সহজেই দেহমন অৱশ হৈ পৰিছিল ৰতনৰ। কিন্তু 'মতা ধৰি' পলাই অহা 'চুকুৰি' মইনা তাইতো সহজে অৱশ হোৱা বিধ তেজৰ নাছিল। এদিনতো ৰতনলালে কৈ দিয়াই শুনিলো—"এই মইনা তোৰ ৰোজকাৰ তই নিজেই ওলিয়াই ল।" মই আৰু অকলে নোৱাৰো। তাৰ পিচত বহল পৃথিবীখনত মইনাৰ বাবে জীয়াই থকাৰ অভাৱ নাছিল।

বুজিছা হিমেনদা, কেতিয়াবা ৰতনলালে মোক তাৰ জীৱনটোৰ কথা কয়। সুন্দৰ বিহাৰৰ বিনানৰে তাৰ কথা কেইটা ভালকৈ কৰলৈ গলে দাৰ্শনিকৰ ভাষাত কোৱাই ভাল—হোপানেচ ইজ এ বল আফ্ তাৰ হুইচ্ উই ৰাণ্ হোৰেনএভাৰ্ ইট্ ৰলচ্ এনদ্ উই পুশ ইট্ উইথ আৱাৰ ফিট হোৱেন্ ইট ষ্টপচ্।

তাৰ পিচত কওঁ শুনা ফুলজানৰ কথা। ফুলজান টেক্সীড্ৰাইভাৰ। টেক্সীৰ ভাড়ামাৰ সি পৃথিবীত মানুহৰ দৰেই জীয়াই থাকিব খুজিছে। মানুহৰ দৰেই কইছা। অৱশ্যে ভাল মানুহৰ দৰে নহয়। পৃথিবীৰ সকলো মানুহেতো ভাল মানুহৰ চাৰ্টিফিকেট পোৱা নাই। এটা মানুহৰ বাবে তাৰ টকাৰ অভাৱ নাছিল কিন্তু তাৰ মুখত সদায় টকাৰ অভাৱৰ কথা শুনা গৈছিল। কাৰণ আজিকালি সি বস্তুতকৈও টকা দিব লাগে। বস্তুৰো মাজৰে মইনাকো দিব লাগে। জিৰাইঁতকো দিব লাগে। তাৰ টকাৰেই যেন সি গোটেই পৃথিবীখনকে জীয়াই ৰাখিব খোজে। ফুলজানে হেনো জীৱনত কেতিয়াও বিয়া নকৰাই। ইয়াৰ কাৰণো আছে। আজিৰ পৃথিবীত যদি কোনোবাই আজীৱন বিয়া নকৰোৱাকৈ থাকে তাত নিশ্চয় বিৰাট কাৰণ থাকিব। সি কোনোবা এজনী ছোৱালীক জীৱনৰ চাৰিভাগৰ তিনি ভাগ মৰমেৰে ভাল পাইছিল। সেইসময়ত সি ভাল মানুহেই আছিল। টেক্সীড্ৰাইভাৰ নাছিল। আৰু সেই সময়ত ভাইক দিব পৰাকৈ তাৰ মনটোৰ

বাহিৰে একো নাছিল। কিন্তু- সেইজনী বুলবুলিয়ে তাক বেয়াকৈ নেওচা দি আঁতৰি গল আন এটা মানুহৰ কাষলৈ তাৰ টকা আছে বহুত টকা আছে। সেই দিনাৰ পৰা সি কোনো ছোৱালীৰ কথা মনলৈ আহিবলৈ দিয়া নাই। কাৰণ জীৱনৰ অভিজ্ঞতাই তাক সাৱধান বাণী শুনাই গল আজিৰ পৃথিবীত মন নালাগে ধন লাগে। ছোৱালীয়ে মৰম মিহলি প্ৰেম নবিচাৰে বিচাৰে ধন মিহলি মৰম। সিহঁতক বুকুখন নালাগে লাগে বুকুৰ কাষত থকা জেপটো। তেতিয়াৰ পৰা সি কোনো ছোৱালীকে বিশ্বাস নকৰে। সি বিশ্বাস কৰে ছোৱালীৰ প্ৰেম প্ৰেমেৰে পোৱা বস্তু নহয়। টকাৰে পোৱা বস্তু। অলপতে আকৌ বুলবুলী এদিন হেনো আহিছিল সি খেদাই দিলে। ফুলজানৰ অন্তৰ পাথৰহৈ গৈছে। সিহঁতেইতো পাথৰ বনাই গৈছে। এদিন টকাৰ কাৰণে এজনী বুলবুলীৰ প্ৰেমৰ পৰা বঞ্চিত হৈছিল আজি সি টকাৰেই বহুতো বুলবুলীৰ প্ৰেম পাইছে। ই হব পাৰে বেশ্যাৰ প্ৰেম। কিন্তু সি কয় ' বাবু, আপোনালোকৰ ঘৰৰ ভাল ভাল মাইকীসব যে বেশ্যা নহয় কোনোবাই বুকুত হাত দি কব পাৰিবনে। আজি দুনীয়াত সব বেশ্যা। বেশ্যাতো বেশ্যাই, ভাল সব ভি বেশ্যা। অভাবগ্ৰস্ত জিৰা, হিৰা, মইনা আদিক সি জীয়াই থাকিবলৈ সমল যোগাই কয় —"আৰে টকা কি ৰে। ল কিমান লাগে। তহঁতৰ টকাৰ অভাৱ। মোৰ মৰমৰ অভাৱ। প্ৰেমৰ অভাৱ। টকা ল আৰু মৰম দে। আৰু কি? দুনিয়াত কাকো কোনেও মাৰিব নোৱাৰে।"

মদখাই নিজকে পাহৰি কেতিয়াবা সি কয়—"ওমেন আৰ বাৰ্ডচ, বিষ্টচ অৰ কেটচ অৰ এট দি বেষ্ট কাওঞ্জ।" তাৰ পিচত জানিছিলো সি মেট্ৰিক পাচ। হিমেন দা। মোৰ ওচৰত তাৰ নিতৌ এটাই অনুৰোধ আছিল সি যে মেট্ৰিক পাচ কথাটো যাতে মোৰ বাহিৰে আনে নাজানে।

ৰাম বাবুৰ কথা কবলৈ ভয়েই লাগে। ৰাম বাবুৰে ওচৰৰে প্ৰেছটোত কাম কৰে। কম্পজিতৰ বোধ হয়। দুজনী গাভৰু ছোৱালী আছে। মাক বোধ হয় মৰি গৈছে। ছোৱালী দুজনীক বুকুত বান্ধি বুঢ়া ইমানলৈ অহা বেচি দিন হোৱা নাই। আগতে কত আছিল নাজানো। দুয়োজনীয়ে স্কুলত পঢ়িছিল। আজিকালি জিৰাই এৰি দিছে। হিৰা দশম মানৰ ছাত্ৰী বোধ হয় গতিকেই হয়তো জিৰাই স্কুল এৰি দিছে। এজনক জীয়াই ৰাখিবলৈ আনজনে ত্যাগ কৰিবই লাগিব। বুঢ়াৰ উপাৰ্জ্জনে নচলে। অন্য উপায় নোহোৱা হৈ বিমোৰত পৰিছিল জিৰাহঁত। পৃথিবীত জীয়াই থকাটোৱে আটাইতকৈ ডাঙৰ কথা। ভাবিছিলো ইহঁত জীয়াই থাকে কেনেকৈ।

বেচি ভাবিব লগীয়া নহল জানা হিমেন দা। মাহৰ শেষ কোনোবা এটা দিনত নিশা বাৰমান বজাত ওলাই গৈছিলো। লাইটৰ পোহৰ নপৰা এই গলিবোৰ ৰাতি দুপৰ নিশা সাৰ পাই থাকে। উতলাহৈ থাকে। কি দেখিলো জানা? প্ৰেছৰ মালিক নগৰৰ বিশিষ্ট নাগৰিক বৰুৱা জিৰাহঁতৰ ঘৰৰ

পৰা ওলাই গৈছে। এইদৰে আন বহুতো বন্ধুৱা, ফুকন আদ্ধাৰৰ আঁৰলৈ এই গলি-বোৰলৈ আহে। যায়। থাকিবলৈ নাহে। বাচি থাকিবলৈ আহে। কেচা মঙহ বিচাৰি অহা এই বাঘবোৰ মই এজন চকুৰে দেখিছো। আৰু জানা। এই বুঢ়াটি হিৰাক লৈ এটা-শাৰ বাবে কালি ক'ৰবালৈ গৈছিল। হিৰাক ক'ত থৈ গৈছিল জানা? মোৰ লগত যাওঁতে বাপেকে যেন কৈ যাব "আপোনাৰ ইচ্ছাত মই বাধা নকৰো, জোৰো নকৰো। মাথো ইয়াকে কওঁ পৃথিৱীত মানুহেই ঈশ্বৰ, আৰু চৰিত্ৰ? যাৰ সকলো সত্তা একমুহূৰ্ত্ততে নিঃশেষ হৈ যাব পাৰে. এটা চুমা একাপ মদৰ লগত নিজেই হেৰাই যায় তাক আৰু কি চৰিত্ৰ বুলিব হাজৰিকা? মইজানো মই পিতৃ। বাট আই এম হেলপলেচ্। আপোনাক আমনি কৰাৰ বাবে ক্ষমা কৰিব।" কিন্তু নকলে, কলে মাত্ৰ—আপুনি বেয়া নাপাব অসুবিধা দিয়াৰ কাৰণে।"

সেইদিনা আমি শোৱা নাছিলো। এটা কোঠাত এজনী গাভৰু আৰু এটা ডেকা একেলগে থাকিলে চকুত টোপনি আহিব পাৰে। হিৰাই মোক কৈছিল বহুত কথাই কৈছিল, কান্দি কান্দি। "পৰা হলে মই মৰি গলোহেঁতেন দাদা, আপুনি ভাবিছে জীৱনটোক এইৰূপে লৈ আমি খুউব সুখী। আপোনা-লোকে কি বুজিব। আমাৰ জীৱন জীৱন নহয় জানে। ভগৱানৰ অভিশাপ। অৱশ্যে আপোনাক মই জোৰ নকৰো। কাৰণ আপুনি ভাল মানুহ। "দুঃখৰ আগুণ কোন জ্যোতিৰ্ম্ময়, কোন পথে ৰেখা টানে বেদনাৰ পৰপাৰে।" আপুনি আমাক ক্ষমা কৰিব। দেউতাৰ শান্তি আৰু ভনীজনীৰ কাৰণে মই নিজকে ত্যাগ কৰিছো। এজনৰ বাবে অন্য এজনে কতপুৰুষৰ নখৰ দাগেৰে ক্ষতবিক্ষত, বাহুৰ বন্ধনেৰে বিকলাংগ দেহটো, ওঠৰ চুমাৰে উম হৈ থকা আৰু নিজত্ব নোহোৱা মোৰ মইনাজনী স্পৰ্শ কৰি আপুনি অপবিত্ৰ হব লাগিব। সকলো মানুহ অপবিত্ৰ হৈ গলে নহব।"

জানা হিমেনদা, সেইযে আমাৰ লগত পঢ়িছিল অৰবিন্দ, থাৰ্ডইয়েৰৰ পৰা কলেজ এৰি নগাপাহাৰলৈ গৈ চাকৰি কৰিছিল, ওভটি আহিব নোৱাৰিলে নাহিলে. অন্যথা হলে হয়তো হিৰাক মই লগেই নাপালোহেঁতেন। তথাপিও সিহঁত মৰি যোৱা নাই। বুজিছা হিমেনদা, জীয়াই থকাৰ আহ্বান পৃথিৱীৰ লগত অক্ষয় সংগ্ৰাম আৰু এই দিনৰ পোহৰত ভয় কৰা ভদ্ৰ মানুহজাকৰ মৰমতেই ইহঁত জীয়াই আছে। কেতিয়াবা কৈ দিনৰ মন যায় দিনৰ পোহৰত তোমালোকৰ বীৰত্ববোৰ ক'ত লুকাই থাকেহে।

শেষত তোমাক আজি মোৰ কথা কম। ইমান পৰে তোমাৰ চাগৈ খঙেই উঠিছে নহয়। আজি মাহৰ কোন তাৰিখ তুমি জানা নিশ্চয়। মই পাহৰি গৈছো। বোৰতী মাহৰ ওঠৰ তাৰিখলৈ কিমান দিন আছে বাৰু? সেইদিনা মোৰ পৃথিৱীত ভূমিকম্প হব। হয়তো ভূমি-কম্পৰ জোকাৰণিত মই মৰি তল যামগৈ। আৰু জানা মোৰ বুকুৰ ছন্দৰ পৰথ হব সেই দিনাৰ পৰাই। পতন নহয় অধঃপতন।

তুমিতো জানাই হিমেনদা, মই কেনেকুৱা লৰা আছিলো। কলেজত থাকোতে কোনোবা

ছোৱালীক চাহ খুৱাবলৈ কি কৈছিলো তুমিতো জানাই। কৈছিলো—"ছোৱালীক চাহ খুউৱাতকৈ টকা কিটা জয়সাগৰৰ পানীত দলিয়াই পেলোৱা ভাল। চাহ আৰু ৰসগোল্লাৰ বিনিময়ত কোৱা তোমালোকৰ প্ৰেম আমাক নালাগে হেৰা যৌৱনগন্ধা সকল।"

সেইটো জয়ন্তই চন্দনাক বুকুৰ ছন্দেৰে বন্দনা কৰিলো। চন্দনাৰ চকুৰ পতাত সেউজীয়া সপোন দেখিছিলো। চন্দনাই কৈছিল—"শিল্পী কবি সাহিত্যিক এই সকলো মৰিব। সকলো জীয়াই জীয়াই মৰিব।" তথাপি মই কিমান যে অনুপ্ৰেৰণা পাইছিলো চন্দনাৰ পৰা। চন্দনা চন্দনাই। চন্দনাক বন্দনা কৰাৰ মানুহ পৃথিবীত অভাব নাছিল। নাজানো কিয় চন্দনাই 'মোকেই অৰ্চ্চনা কৰিছো বুলি কৈছিলে।' বহুবাৰ চন্দনাই মোৰ আগত কান্দিছিল। বহুবাৰ হাঁহিছিল। পৃথিবীত যদি কিহবাৰ মূল্য নাই -মূল্য নাই ছোৱালীৰ চকুৰ নাৰ মূল্য নাই ছোৱালীৰ জোনাক বাগৰা হাঁহি বিজুলীৰ। তুমি ছোৱালীৰ হাঁহি কান্দোনক বিশ্বাস কৰাৰ আগতেই নিজৰ ওপৰত বিশ্বাস হেৰুৱাই লোৱা। আত্মবিশ্বাস থকা মানুহে ছোৱালীক বিশ্বাস নকৰে।

অদ্ভুত ছোৱালী এই চন্দনাজনী হিমেন-দা। পৃথিবীত কেইজনী ছোৱালী ওলাব চিঠি লিখি উত্তৰ নিবিচৰা। কেইজনী ছোৱালীয়ে কব দীঘলিয়া জহৰ বন্ধতো চিঠি দিব নালাগে বুলি। চন্দনাই মোলৈ লেখি-ছিল 'উত্তৰ নিদিব।' "চিঠি দিব নালাগে। চিঠি লিখা মানুহৰ ওচৰত মোৰ বিশ্বাস নাই। জীৱনত ভাল পোৱা মানুহজনৰ পৰা, চিঠি এখনো নিবিচৰা এই জনী চন্দনা চন্দনাই আছিল "মোৰ ওপৰতে সকলো কথা, ঘৰৰ লগত একো নাই। আপুনি মাত্ৰ নিজকে জীয়াই ৰাখক।"

এইজনী চন্দনাৰে বিয়া (বোৱতী মাহৰ ওঠৰ তাৰিখে।)

চন্দনা এজনী ছোৱালী হিমেনদা। অচিনচিনাকী।

পৰহি নিশা চন্দনাক শেষ বাৰৰ কাৰণে লগ পাইছিলো। লগ কৰিছিলো চন্দনাক। ভাবিছিলো শেষবাৰে একেবাৰে আপোন কৰি লৈ। বিশ্বাস কৰা মই এখন চুৰি নিছিলো হাতত। চন্দনাক শেষ কৰি মৰম কৰিবলৈ। কোনো নাছিল কাষত। চন্দনা আৰু জয়ন্ত। তোমাৰ এই জয়ন্ত। ভয় লগা নাছিল। কঁপিছিলো এনেয়ে। সেই বাৰেই জীৱনত প্ৰথম বাৰ চন্দনাক বুকুৰ মাজত পাইছিলো। উঠন কোমল বুকুখন খুউব কঁপিছিল চন্দনাৰ। নিজকে আগবঢ়াই দি কৈছিল তাই—বিয়া জয়ন্তদা, শেষ মৰমখিনি মৰম কৰি দিয়া। উলংগ নাৰীদেহটো চন্দনাই আগবঢ়াই দিছিল। হাতৰ চুৰি সৰি পৰিছিল। কি মনত পৰিছিল জানা। "নাৰীকে আপন ভাগ্য জয় কৰিবাৰ কেন নাহি দিল অধিকাৰ।" চন্দনাক বিদায় দিলো বুকুৰ শুভেচ্ছা দি।

চন্দনাই কান্দিছিল হিমেন দা। মোৰ বুকুখন চকুলোৰে ভৰি পৰিছিল। চন্দনাৰ চকুলো।

তাৰ পিচত? তাৰ পিচত এইয়া এইজনী জিৰা। এইজনী জিৰা আৰু চন্দনাৰ

মাজত জানো কিবা পাৰ্থক্য আছে হিমেন দা? একেই যাত্ৰী। একেই দেহ। একেই পৃথিবী। চন্দনাক তুমি ৰভা তলিত মোৰ হৈ শুভেচ্ছা জনাবা।

পৃথিবীখন বৰ কিৰা হিমেনদা।

জীৱনটোও বুজিব নোৱাৰা কিবা এটা।

চোৱাচোঁন আজীৱন বন্দনা কৰা চন্দনাকেই মই জীৱনত নাপালো। আৰু হঠাতে জিৰাজনী কেনেকৈ উপস্থিত হলহি। জীৱনৰ বহু আকাংখিত বস্তুটো হঠাতে হেৰাই যোৱাৰ পাচত তেনে এটা বস্তুকে হঠাতে পালে বাৰু মনটো কেনে লাগে হিমেনদা?

অকলে আহিছো, যামগৈও, মাজৰ লগবোৰ কিয় আহে জানো। ভগবানক অভিশাপ দিবৰ মন যায়। তথাপি জীৱনৰ নোপোৱা প্ৰশ্নৰ উত্তৰটো বিচাৰিয়ে ওলাইছো নতুন পথত, নতুন যাত্ৰাত। তুমি মোক শুভেচ্ছা জনাবা দেই। মৰণমুখী অন্তৰ এখনৰ বাবে এফেৰি শুভেচ্ছা যে কিমান হেপাঁহৰ, হিমেনদা?? ইতি।

মাটিৰ চিঠি

: ছাঈদুল ইছলাম।

মোৰ আদৰ্শ পুৰুষ আছিল অমলদা। কলেজৰ প্ৰথম বাৰ্ষিকত পঢ়াৰ পৰাই তেওঁৰ ব্যক্তিত্বই মোক আকৰ্ষণ কৰিছিল। অমলদাক মই শ্ৰদ্ধা কৰিছিলো। অমলদাই মোক তেওঁৰ ভায়েকৰ স্নেহ কৰিছিল। অসমৰ এটি অখ্যাত চুকৰ ততোধিক অখ্যাত এটি পৰিয়ালৰ এটি সাধাৰণ লৰা মই। সেই সাধাৰণ লৰাটোক অমলদাই এখন নতুন জগত দেখুৱাইছিল। তেওঁৰ সান্নিধ্য নোপোৱা হ'লে হয়তো মই আজি কোনোবা এখন সৰু চহৰৰ হাকিমী ফাইলৰ মাজত হেৰাই গ'লো-হেঁতেন। ঈশ্বৰক ধন্যবাদ, অমলদাই মোক সেই অধঃপতনৰ পৰা ৰক্ষা কৰিলে। অইন একোৰ বাবে নহলেও কেৱল সেই এটা কাৰণতে মই অমলদাৰ ওচৰত চিৰজীৱন কৃতজ্ঞ হৈ থাকিব লাগিব।

সুসংযত একোচা চুলি, ক্ষীণ অথচ প্ৰশান্ত এখন মুখ, ক্ষীণ গাটোত বগা কামিজ এটা, সাধাৰণ ধুতি এখন, এইমাত্ৰ পলিচ কৰি অনা চেণ্ডেল-চু এজোৰ। সেয়াই অমলদা। কোনো বিশেষত্ব নাই, অসাধাৰণ কিবা এটাৰ চিন নাই ক'তো। কিন্তু সেই অতি সাধাৰণ মানুহজনৰ মাজত শুই আছে যেন্‌বা এক অশান্ত আগ্নেয়গিৰি। এনেকুৱা বস্তু এটাও ডাঙিব নোৱাৰিব যেন লগা এই অমলদায়ে অকলে এক ৰাতিৰ ভিতৰতে সৰস্বতী পূজাৰ গে'ট সাজি উলিয়ায় বুলি বিশ্বাস কৰিবলৈ টান লগাৰে কথা। বেছি কিতাপ তেওঁ পঢ়া নাই। কিন্তু যিকেইখন কিতাপ পঢ়িছে সেইকেইখন বচা-বচা কিতাপ আৰু সেইবোৰৰ বিষয়ে অনৰ্গল কৈ যাবৰ সমল তেওঁ গোটাই লয়। বেছি কথা তেওঁ নকয়। কিন্তু অমলদাদাই কোৱা কথাখিনি তেওঁক ভাল নোপোৱা লৰায়ো কাণপাতি শুনে। আমি একমত হব নোৱাৰা বহুত কথাই তেওঁ আমাৰ

আগত কয়, কিন্তু সেইবোৰ কথাৰ প্ৰতিবাদ কৰিবলৈ আমাৰ মন নাযায়।

কলেজৰ পিচৰ বন্ধুবোৰ অ'ত ত'ত সিচৰিত হৈ গ'ল। অমলদাদাও আঁতৰি গ'ল। তথাপি লেখকৰ মতে মোৰ যোগসূত্ৰ বিচ্ছিন্ন হৈ ন'গল। যিটো ৰাজনৈতিক দলৰ ডিব্ৰুগড় শাখাৰ অমলদাদা সম্পাদক সেই দলৰে নগাওঁ শাখাৰ সহকাৰী সম্পাদক হোৱাৰ বাবে অমলদাদা মোৰ মনৰ কাষতে কৈ গ'ল। মোৰ মানস-চকুৰ আগত অমলদাক ৰাখি মই মোৰ সৰ্ব্বশক্তিৰে দলৰ হকে কাম কৰাৰ বাবে খুব সোনকালেই মই সকলোৰে মৰম আৰু শ্ৰদ্ধা পাবলৈ সক্ষম হ'লো। নিজৰ ঘৰুৱা কথালৈ সম্পূৰ্ণৰূপে আওকাণ কৰি একাণপতীয়াকৈ মই দলৰ বাবে কাম কৰি যাবলৈ ধৰিলো। ইতিমধ্যে অমলদাদাই বিয়া কৰিলে। বিয়াৰ সময়ত মই গুৱাহাটীৰ জেলত। তাৰ পৰাই শুভেচ্ছা জনাই টেলিগ্ৰাম কৰিলো। পিচত গম পাইছিলো টেলিগ্ৰামখন হেনো বিয়াৰ তিনিদিনৰ পিচতহে অমলদাৰ হাতত পাৰিছিল।

জগতৰ মানিষিসকলৰ শ্ৰেষ্ঠত্বৰ আঁৰত তেওঁলোকৰ সহধৰ্ম্মিণী সকলৰ ত্যাগৰ বৰঙণি যে অশেষ সেই কথা কিতাপে-পত্ৰে পাইছিলো। অমলদা মনিষি নহয়। হয়তো কোনোদিনে হবও নোৱাৰিব। তথাপিও তেওঁৰ এই আচৰিত প্ৰাণ-শক্তিৰ বাবে অমিয়া বৌৰ উৎসাহৰ কথা মই জানিছিলো। পাৰিবাৰিক সুখ-স্বাচ্ছন্দ্যৰ প্ৰতি অমলদা মোতকৈ বহুত বেছি উদাসীন। তথাপিও অমিয়া বৌৰ কোনো অভিযোগ নাই কাৰো প্ৰতি। অমিয়া বৌ প্ৰকৃত অৰ্থত অমলদাৰ সহধৰ্ম্মিনী। অলপ সময়ৰে সান্নিধ্যতে সকলোকে আপোন কৰি লব পৰাৰ ক্ষমতা অমিয়া বৌৰ আছিল।

ট্ৰেইনত তেওঁলোকৰে কথা ভাবি ভাবি মই গৈ আছিলো। মোৰ লগত আমাৰ নগাওঁ দলৰ আৰু নজন সহকৰ্ম্মী আহিছিল। ডিব্ৰুগড়ৰ মিল-মজদুৰ সকলৰ ধৰ্ম্মঘটত অংশ গ্ৰহণ কৰিবলৈ আমি সত্যাগ্ৰহীৰূপে গৈছিলো। দলৰ বাকীসকলে তাচ খেলা, দাৰী খুৰুওৱা, ৰাজ্যৰ সাম্প্ৰতিক ৰাজনৈতিক পৰিস্থিতি আদলৈ ব্যস্ত হৈ আছিল। মযেই মাত্ৰ নীৰবে খিৰিকিয়েদি বাহিৰলৈ চাই গৈ আছিলো। কেতিয়াবা বহল আৰু শুকান পথাৰৰ মাজেদি, কেতিয়াবা দলঙৰ ওপৰেদি, কেতিয়াবা গছ-গছনিৰে ভৰা হাবিৰ মাজেদি ট্ৰেইনখন গৈ আছিল। মোৰ মনৰ মাজেদিও টুকুৰাটুকুৰ ছবি কিছুমান অহা-যোৱা কৰি মোক আনমনা কৰি তুলিছিল। অমলদাৰ কথা মনত পৰাৰ লগতে কলেজীয়া দিনবোৰৰ ছবি মনলৈ আহিছিল। মোৰ সন্মুখত বহি অহা এগৰাকী নৱবধূৰ উপস্থিতিয়ে নগাৱঁত এৰি অহা এখন মুখৰ ছবি মোৰ মনলৈ বাৰে বাৰে আনিছিল। দূৰণিত ৰিণি ৰিণি দেখা পাহাৰৰ ঢৌবোৰে মোৰ মনলৈ কিবাকিবি ভাবৰ জোঁৱাৰ আনিছিল। কাইলৈ ডিব্ৰুগড়ত হবলগা বিক্ষোভৰ কথা ভাবি মোৰ মন এক অবুজ উত্তেজনাত দুৰুদুৰু কঁপিছিল।

ডিব্ৰুগড় পাইছিলেহি; আমাক আগবঢ়াই নিবলৈ ডিব্ৰুগড়ৰ শাখাৰ বন্ধু-বান্ধৱী

সকলো বৈ আছিল। অমলদাই লৰি আহি মোক সাৱটি ধৰিছিল। মোৰ দুই কান্ধত ধৰি কৈছিল, তুমি বহুত খিনালা। আপুনিও দেখোন বহুত খিনালে অমলদা। ঃ মোৰ কথা বাদ দিয়া, বুঢ়া হৈ আহিছো। তোমা-লোক ডেকা মানুহ। মোক ৰিক্সা এখনত তুলি অমলদাই কৈছিল, সোনকালে ঘৰলৈ যোৱাঁ, তোমালৈ ভাত বাঢ়ি অমিয়া বৈ থাকিব পায়। মই এওঁলোকৰ থকাৰ ব্যৱস্থা কৰি সোনকালেই গৈছো।

অমিয়া বৌ চিনিব নোৱাৰাকৈ খিনালে। মুখত সকলোকে আপোন কৰিব পৰা হাঁহিটো অৱশ্যে লাগি আছিল। লৰা-ছোৱালী তিনিটাই ভয়ে ভয়েহে মোৰ কাষ চাপিছিল। ভাত খাওঁতে অমিয়া বৌৱেও ক'লে, বহুত খিনালা তুমি। বাটিৰ পৰা মাংস এটুকুৰা লৈ মই ক'লো, তুমি দেখোন নিজে বুঢ়ী হৈ গ'লা। তিনিবছৰতে এই অৱস্থা হলে তিৰিশ বছৰৰ মূৰত কি হবাগৈ। ঃ তিৰিশ বছৰ নালাগে আৰু তিনি বছৰৰ পিচতে 'ধূলিৰ মানুহ মই মিলি যাম ধূলিৰ লগত।'—অমিয়া বৌৱে হাঁহি হাঁহি ক'লে। অমিয়া বৌৰ হাঁহিটোত চকুপানী মিহলি হৈ থকাৰ দৰে লাগিল মোৰ।

তামোল খাই উঠাৰ পিচতে অমলদা আহিল। তোৰ ভাগৰ লগা নাই যদি ব'ল নৈৰ পাৰত ফুৰি আহোঁ। অমলদা কাষত থাকিলে মোৰ ভাগৰ কোনোদিনে নালাগে, দুয়ো ওলাই গ'লো। তেতিয়া হ'লে তই সঁচাকৈয়ে আহিলি?—অমলদাই ক'লে। তোমাৰ সন্দেহ আছে নেকি? -নহয় মই ভাবিছিলো আহিবলৈ দিয়ে বা নিদিয়ে। অমলদাই কি কব খুজিছে বুজি পায় মই লাজতে মনে মনে থাকিলো। আকৌ তেৱেঁই সুধিলে, পিচে বিয়া কেতিয়া?—অমলদাৰ লগত কথা পতাত অসুবিধা এয়েই। বয়সৰ পাৰ্থক্যৰ কথা তেওঁ পাহৰি যায়। কথাৰ গতি সলাবলৈ মই ক'লো, আপোনা-লোকৰ ইয়াৰ পৰা সত্যাগ্ৰহী কিমান ওলাইছে?--কিবা এটা কথা মনত পৰাৰ দৰে হঠাতে অমলদাই ক'লে, ভাল কথাটো উলিয়ালা তুমি। মোক এটা কাম কৰি দিব লাগিব। কোৱা পাৰিবা নে নোৱাৰা?

মই নিৰৱ হৈ ক'লো। অমলদাই কোৱা কাম মই নকৰাৰ কথা মই ভাবিবই নোৱাৰো। কলেজত পঢ়াৰ দিনৰে পৰা প্ৰতি কথাতে মই অমলদাৰ মৰম, সহায়-সহানুভূতি পাই আহিছো। নিজক বিপদত পেলায়ো বহুত বাৰ অমলদাই মোক সহায় কৰি থৈছে। দলৰ মাজত বৰ্ত্তমান মোৰ যি সুনাম তাৰ মূলতে অমলদাৰ অকৃপণ দান। তেওঁৰ শিক্ষা তেওঁৰ আদৰ্শৰ পোহৰ নোপোৱা হ'লে মোৰ জীৱন সদায় আন্ধাৰ হৈ ৰ'ল হেঁতেন। গতিকে অমলদাক মুখেৰে একো নকৈ তেওঁৰ কথা শুনিবলৈ উৎকৰ্ণ হৈ ৰ'লো।

আচলতে সমস্যা একো নহয়। কাইলৈ হব লগীয়া সত্যাগ্ৰহত যোগ দিবলৈ অমলদাৰ ইচ্ছা। কিন্তু অমলদা জেললৈ গ'লে সত্যা-গ্ৰহৰ কামত ব্যাঘাত জন্মাৰ লগতে বিশেষকৈ দলৰ সংগঠনিৰ কাৰ্য্যত যথেষ্ট বাধা হব বুলি ভাবি দলৰ কাৰ্য্য-নিৰ্বাহক সমিতিয়ে তেখেতক সত্যাগ্ৰহ কৰিবলৈ অনুমতি নিদিলে। আৰু

মই জানো দলৰ কথা আখৰে আখৰে সঁচ। ডিব্ৰুগড়ত প্ৰথমে দলৰ শাখা খোলাৰ দিনৰে পৰা অমলদাদাই নিজে কিমান কষ্ট কৰি দলক শক্তিশালী কৰি তুলিলে সেয়া মই জানো। অমলদাৰ দৰে এজন কৰ্ম্মীক এৰি দিলে দলৰ প্ৰভূত ক্ষতি হব। সেইবাবে মই ক'লে', অমলদা, মজদুৰ সকলৰ প্ৰতি থকা আপোনাৰ সহানুভূতি আৰু প্ৰীতিৰ কথা মোতকৈ কোনেও বেছিকৈ নাজানে। তেওঁলোকৰ বৃহত্তৰ স্বাৰ্থৰ বাবে আপুনি সত্যাগ্ৰহ কৰিব খোজা কথাষাৰেই সেই কথা প্ৰমাণ কৰে। তথাপিও দলীয় স্বাৰ্থৰ বাবে মই আপোনাক কওঁ আপুনি সত্যাগ্ৰহ কৰিব নালাগে। জেলৰ বাহিৰত আপুনি বহুত কাম কৰিব পাৰিব।

মুৰ জোকাৰি অমলদাই ক'লে, তোমালোকে একো নাজানা। মোৰ বুকুৰ মাজত যিকুৰা জুই জ্বলিছে তাক তোমালোকে নাজানা। মোক তোমালোকে কাইলৈ যাবলৈ দিয়া। ৰাতিপুৱা তুমি শইকীয়াহঁতক বুজাই কবা ভাই, মোক যেন সত্যাগ্ৰহত যোগ দিবলৈ অনুমতি দিয়ে।—এই আচৰিত মানুহ জনৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধাত মোৰ মূৰ দোঁ খাই গ'ল। মজদুৰ-দৰদী, মানুহ-প্ৰেমী অমলদাদাৰ চৰিত্ৰৰ নতুন দিশ এটা দেখি মোৰ চকু চুল-চুলিয়া হৈ আহিল। কোনোমতে মই ক'লো, মই জানো অমলদা আপোনাৰ মনৰ বেদনাৰ কথা মই জানো। কিন্তু তথাপি তুমি একো নাজানা, একো নাজানা – মোক বাধা দি অমলদাই কৈ উঠিল।—কি দুৰ্দশাত মোৰ দিন গৈছে তুমি তাক নাজানা। আজি চাৰিদিন সৰু ছোৱালীজনীৰ জ্বৰ কমা নাই। তাতে যোৱা মাহত ভনীজনীও আহিল লৰা-ছোৱালী দুটা লৈ প্ৰত্যেক দুকুৰাৰ পিচত শাহুৰেকে ৰাখিব নোৱাৰে বুলি ক'লে। মোৰ চাকৰি আজি তিনিমাহে নাই। অমিয়াই কেনেকৈ ঘৰখন চলাই আছে তেৱেঁহে জানে আজি তোমাক মাংসনো খুৱালে ক'ৰ পৰা মই কবই নোৱাৰোঁ। ঘৰত সোমাবৰ মন নাযায়। লৰা-ছোৱালীকেইটাৰ মুখবোৰ দেখিলে মৰি যাবৰ মন যায়। জীয়াই থকা মোৰ বাবে দুৰ্বিসহ হৈ পৰিছে। মই জেললৈ গ'লে দলৰ ক্ষতি হব পাৰে। কিন্তু মই কিজানি অলপ শান্তি পাম—ঘৰৰ এই অভাৱ-অভিযোগবোৰৰ দূৰত থাকি। তুমি ভাই অনুগ্ৰহ কৰি কাইলৈ শইকীয়াহঁতক অলপ কবা।

লুইতৰ পানীবোৰ শিলৰ মথাৰবীটোৰ গাত আচাৰ খাই পৰিছিল। যেন সকলোবোৰ উটুৱাই লৈ যাব।

ছাঈদুল ইছলাম—'মাটিৰ চিঠি'

সহযাত্ৰী

শ্ৰীদুৰ্লভ বুঢ়াগোহাঁঞি
১ম বাৰ্ষিক (কলা)

বাছষ্টেণ্ড নে চাৰি আলি বাবু—.ফাঁপাই ফোঁপাই কলে ৰামুৱে। 'বাছষ্টেণ্ড' মই গহীনাই কলো। তাৰ পিছত সি আকৌ আধাকোৰা কথাখিনি কৈ যাব ধৰিলে। অবিৰাম (অনৰ্গল) হিয়াৰ পাৰ ভাঙি যোৱা প্ৰতিটো কথাতে প্ৰকট হৈ উঠিছিল সমস্যাৰে জৰ্জ্জৰিত এটা মানবীয় দেহাৰ স্ফুলিংগ। তাৰ প্ৰত্যেকটো কথাৰ ভংগিমাত মই বিচাৰি পাইছিলোঁ অৱস্থিতিৰ কাৰণে তুমুল সংগ্ৰাম চলাই অহা নগণ্য এটা ৰিক্সাচালকৰ ক্ষয়ীষ্ণু জীৱন পিপাসা। দুৰন্ত অথচ প্ৰশান্ত।

সি এটা ৰিক্সাচালক।

এই পৃথিৱীত এটা অজ্ঞাতনামা, দীন-দৰিদ্ৰ ৰিক্সাচালকৰ স্থান ক'ত হ'ব পাৰে মই নেজানো। অৱস্থাই তাক আজি নীচ কৰিছে, সমাজৰ ঘৃণনীয় কৰি তুলিছে। অৱস্থাই তাক তেনেদৰে গঢ়ি নোতোলা হলে ৰাতি-দিনৰ শ্ৰমৰ ঘাম তুফোট মোহাৰি সিও সোমাই যাব পাৰিলেহেঁতেন সভ্য সমাজখনত। যিখন সমাজত তাৰ কোনো দিন স্থান নহল সেইখন সমাজক সি কেনেকৈ বুকুৰ আপোন কৰি ল'ব পাৰে? সেইখন সমাজৰ প্ৰতি তাৰ সহানুভূতিয়েই বা ক'ত? াসতো এদিন নিজে আগবাঢ়ি আহিছিল এখন সহায়ৰ হাত বিচাৰি। নেপালে। নোপোৱাতকৈ গ্লানিৰ অৱসাদে তাক একেবাৰে ম্ৰিয়মান কৰি তুলিলে, অধীৰ কৰি তুলিলে। কিয়নো ৰামু এটা ৰিক্সাচালক। সি নীচ। তাৰ ব্যক্তিত্বৰ চিনাকী নাই। কিন্তু সিজানো এইখন সমাজক তিৰস্কাৰ কৰিব পাৰিলে? ভৰিৰে মোহাৰি দূৰলৈ ঠেলি দিব পাৰিলে? নাই সি একো-কেই কৰিব নোৱাৰিলে। এইখন সমাজেই যেতিয়া তাক নিষ্ঠুৰ ভাৱে আঘাত দিলে সেইখন সমাজৰে অতৃপ্ত তৃষ্ণা লৈ সি আঁতৰি গ'ল নিজে। সি তেতিয়া ভাবিছিল ঘোৰ তমসাচ্ছন্ন নিশাৰ পিছত পুৰ্ণিমাৰ জোনে তাৰ কলুষিত পৃথিৱীত জোনাক বাকিব। আন্ধাৰৰ পিছত পোহৰ আহিবই।

আলি কেকুৰিটো পাই ৰামুৱে এখন গাড়ীক বাট দিব লগীয়া হ'ল। বৰ দক্ষতাৰে সি ৰিক্সাখন পাৰ কৰি আনিলে। মই দেখিলো পৰিশ্ৰমত তাৰ মুখখন ৰঙা পৰিছে। কপালত পবিত্ৰ ঘাম তুফোট বিৰিঙি উঠিছে। তেতিয়াও তাৰ শ্ৰমকাতৰ মুখত হাঁহি ৰিৰিঙা মোৰ কল্পনাৰ জগতখন ওলট-পালট হৈ গ'ল। এই ৰামুটো মানুহনে কোনোবা দেৱতা মই একো ঠিৰাং কৰিব নোৱাৰিলো। সেই একেখন মুখত দুখত হাঁহি, বেজাৰত হাঁহি, আনন্দত কান্দোন দেখি মই হতভম্ব হৈ গৈছিলো। ইমান দুখ-দৈন্যতাৰ হেঁচাতো মানুহে হাঁহিব পাৰে—মইতো জনা নাছিলো।

ৰামুৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞতাত মোৰ মূৰ দোঁখাই আছিল অজানিতে। ৰিক্সাচালক হিচাবে নহয়, দুখীয়া বুলিয়ে নহয় এটা তেজ মঙহৰ মানুহ হিচাবে তালৈ মোৰ মৰম লাগে। বিপদত দুপইছা দি সহায় কৰিবৰ মন যায়। বেচেৰা ৰামুটো ইমান ভাল। ইমান মৰমিয়াল।

গৈ আছোঁ দুয়োটা। জনতাৰ ভিৰ ফালি আমি আগবাঢ়ি যাওঁ। পোহৰবোৰ ক্ৰমে নিস্তেজ হৈ আহিব ধৰে। শেষ ৰশ্মিকণ পাৰি মাটিৰ পৃথিবীখন জিলিকি উঠিছিল। নগৰলৈ নিস্তব্ধতা নামি আহিছিল। গৃহ-প্ৰত্যাগত জনতাৰ খৰখেদা গতি। দূৰৰ পাহাৰটোৰ দাঁতিত ধোঁৱাই আকাশমাৰ্গ ধূমায়িত কৰি তুলিছিল। চিমনিৰ পৰা অনৰ্গল ধোঁৱাবোৰ ওলাব ধৰিছিল। চৰাই বোৰৰ কিচিৰ-মিচিৰ শুনি কেনেবা কেনেবা লাগিছিল।

"বাবু আপোনালোকে আমাক বৰ দুখীয়া বুলি ভাবে নহয়? আপোনালোকে আমাক ঘিণ কৰে।" ৰামুৰ কথাবোৰত আক্ষেপ আৰু অভিমানৰ মিশ্ৰিত সুৰ।

'নীচ হলেই দুখীয়া নহয়। দুখীয়া মানে জানো নীচ? পৃথিবীৰ সকলো মানুহেই ৰূপৰ চামুচ মুখত লৈ জন্ম হোৱা নাই। আৰু জন্ম হলেইবা তাত আমাৰ কি অধিকাৰ আছে? তইঁতেতো কাৰো ওচৰত হাতপাতি ফুৰা নাই। সহায় সহানুভূতি কৰিবলৈ কাকোতো কোৱা নাই। নিজে আৰ্জি নিজে খাৱ। পৃথিবীত তইঁতেই একমাত্ৰ সুখী। তইঁতত্কৈ সুখী এই পৃথিবীত কোনো নাই। আৰু তইঁতক ঘিণ কৰা সেই মানুহবোৰ। সেইবোৰে নিজৰ জীৱনটোকে চাব নোৱাৰিলে। বুজি নেপালে আজিও। একে সমাজৰ, একে তেজ-মাংসৰ মানুহক ঘিণ কৰিবলৈ যোৱা মানে নিজক ঘিণ কৰা নহয় জানো?" উত্তেজনাত মই কওঁ।

দুখৰ মাজতে সি হাঁহিলে। হেমন্তৰ নিয়ৰৰ দৰেই সেমেকা, চোতালৰ দুবৰিৰ দৰেই কোমল তাৰ হাঁহিটো। মোৰ ভাল লাগিল। আনন্দত অধীৰ হৈ সি লাহে লাহে কৈ গল: মা দেউতা থাকোঁতে এইবোৰ কথা মই একেবাৰে ভবা নাছিলো। আজিও অৱশ্যে নেভাবো। ভাবি লাভ নাই। ভাগ্যৰ লিখন যেতিয়া তাকেই হাঁহি হাঁহি বৰণ কৰি লব লাগিব। অদৃষ্টৰ পৰিহাস যেতিয়া আমাৰ ওপৰত পৰে, কোনো প্ৰতিবাদ নকৰি সাদৰেৰে গ্ৰহণ কৰাটোৱেই জানো প্ৰকৃত মানৱৰ কৰ্ত্তব্য নহয়? অদৃষ্টৰ কি কুটিল পৰিহাস। তিনটা লৰা-ছোৱালী। আৰু ৰুকুণিক লৈ এটা বৃহৎ পৰিয়ালৰ দায়িত্ব মোৰ ওপৰত। সিহঁতক মই পোহ-পাল দিব লাগে। জাৰত এডোখৰ কাপোৰ, ভোকত এমুঠি ভাত আৰু...... । সেই কাৰণেই মই ৰিক্সাচলাওঁ। বাবু। বাপেকী হৈ ঘৰ নচলোৱাটো জানো অযুক্তিসংগত কথা নহয়? বিধি বিৰুদ্ধ কথা নহয়?"

ৰামুৰ কথাবোৰে মোক অতিষ্ঠ কৰি তুলিলে। এটা ৰিক্সাচালকে পৰিয়াল পৰিচালনাৰ যি দায়িত্ববোধৰ মনোৰম কাহিনী কৈ শুনালে আন কাৰো মুখত মই শুনা নাছিলো। ইমানবোৰ কথা জানে ৰামুৱে।

হয়তো জীৱনৰ সতে সংগ্ৰাম কৰি কৰি জীৱনৰ তিতা-কেহা সকলো স্বাদ সি লব পাৰিছে।

"ৰিক্সা নচলায়ো মানুহে জানো ঘৰ পোহ-পাল দিব নোৱাৰে? আন কাম জানো পৃথিবীত তোৰ কাৰণে নাই?"

'পাৰে। স্ৰষ্টাই মানুহভেদে প্ৰত্যেককে একোটা স্বকীয়া সংস্থানৰ বাট দিছে। তাতেই সমাজ আৰু শ্ৰেণী বৈষম্যৰ সংঘৰ্ষ নাই হোৱা বুলি আপুনি ক'ব খোজেনেকি? এই যে সমাজ, শ্ৰেণীভেদ, বৰ্ণ-বৈষম্য এইবোৰ জানো মানুহে নিজে সৃষ্টি কৰি লোৱা নহয়? পৃথিবীখন যদি অসুন্দৰ বুলি আপুনি ভাবিছে তেন্তে দায়ী কোন? আপুনি, মই—নহয় জানো? আমিযেই জানো পৃথিবীখন অসুন্দৰ কৰি তোলা নাই? আপুনি ভাবিছে ৰিক্সাচালক বুলিয়েই মোৰ অকণো সুখ-সমৃদ্ধি নাই, আনন্দ নাই। মই যেন নিঃসাৰ এডোখৰ পাথৰ। পাথৰৰ জানো প্ৰাণ আছে? তৃষ্ণা আছে? কিন্তু শুনক, আটক ধুনীয়া অট্টালিকাত থকা গবৰ্ণৰ মন্ত্ৰীয়ে যি সুখ শান্তি অনুভৱ কৰে মই তাৰপৰা বঞ্চিত নহওঁ। গৱৰ্ণৰ অথবা মন্ত্ৰীৰ যি সুখ মোৰো সেয়ে সুখ। স্বৰ্গৰ নন্দন কাননত যি সুখ পাব নোৱাৰি মোৰ দুখীয়া ভগা পঁজাত সেই সুখ মই নিতৌ অনুভৱ কৰোঁ। আপোনাৰ আচৰিত লাগিছে নহয়? আচৰিত লগাটোৱেই যে স্বাভাৱিক কথা। আমি ৰিক্সাচালকবোৰ প্ৰত্যেকেই জানো আচৰিত জীৱ একেটা নহওঁ? দুখভাগৰ নাই। ক্লান্তি নাই। প্ৰকৃতিৰ বাধা-বিঘিনি অতিক্ৰম কৰি আমি কৰি যাওঁ আমাৰ কৰ্ত্তব্য। ৰিক্সা টানি টানি কলিজা শুকাল। কলাফুল শুকাল। কেঁচা তেজ গোটমাৰি শিলা হল।

ঘৰলৈ যেতিয়া ঘূৰি আহোঁ অজানিত আশংকাত গাৰ নোম দালদালকৈ শিঁয়ৰি উঠে। লৰা ছোৱালীবোৰে বেঢ়ি ধৰে "মিঠাই আনিছ?" সিহঁতে বুজি নেপায় কেতিয়াবা যে মোৰ হাতত পইচাই নেথাকে। চহৰত ইমানবোৰ ৰিক্সা হ'ল, টেক্সি হ'ল। আমাৰ ভাতবো মুদা মৰিছে। লৰাইতো নুবুজিবই আনকি ঋকুণিয়েও দেখোন নুবুজে। মই যে কিমান ত্যাগ কৰিছো পৰিয়ালটোৰ কাৰণে তাৰ কথা ঋকুণিয়ে নেভাবে কোনোদিন। তাইৰো মেখেলা, শাৰী, ব্লাউজ লাগে ধুনীয়া ধুনীয়া। ঝিনয়া, ৰেইতা, চান্দমণীৰ কথা কয়। সিহঁতে কিমান দামৰ কাপোৰ পিন্ধে। মই কত কওঁ আঁকৰিজনী, তই দেখোন দিনে দিনে বেচি আঁকৰীহে হৈ যাব ধৰিছ। অবুজন কিয় হৈছ তই? সিহঁতৰ গিৰিয়েকবোৰ আৰু তোৰ গিৰিয়েৰৰ পদ মৰ্য্যদা জানো একে? সিহঁতৰ কোনোটো মহাজনৰ ড্ৰাইভাৰ, কোনোটো ফিটাৰ, কোনোটো ইলেক্ট্ৰিক পাৱাৰ হাউচৰ মিস্ত্ৰি। সিহঁতৰ দৰ্মহা আৰু মোৰ দৰ্ম্মহা(?)ৰ মাজত আকাশ-পতাল প্ৰভেদ। তেনেস্থলত যি পাইছ তাকেই লৈ সন্তুষ্ট নহৱ কিয়? জানিছে বাবু আকৌ সি কব ধৰিলে "সেই কাৰণেই মই বিহ খাবলৈ আৰম্ভ কৰিছোঁ। পৃথিবীৰ দুখ-তাপ, জৰা-মৃত্যু পাহৰি যাবৰ কাৰণে মই মদ খাওঁ। অতিপাত মদ খাই খাই মোৰ কলিজাটো ফাটি তেজ ওলাইছে।"

কি কম মই। মোৰতো কবলৈ কথা

নাছিল। মই মাথোঁ ভাবিব ধৰিলোঁ যিখন পৃথিবীত আমাৰ নিচিনা বিড়াল তপস্বীবোৰৰ বাস ৰামুৰ স্থান তাত নাই। তাৰ স্থান আমাৰ পৰা বহুত ওপৰত। সি ৰিক্সাচালক হ'ব পাৰে, হয়তো নীচ কুলিয়াও হ'ব পাৰে কিন্তু তাৰ মনৰ মাজত যিটো অপাৰ্থিব জ্যোতি আছে সিয়েই তাৰ তমোময় জীৱনৰ পথ উদ্ভাসিত কৰি তুলিব।

দিন পুৰণি হয়। সময়ৰ সোঁতৰ লগে লগে আমাৰ জীৱনলৈ আহে নতুন আশা আৰু উদ্দীপনা। সেইদিনা ৰামুক লগ পোৱাৰ পৰা তাৰ কথা ভাবিবলৈকে অৱসৰ পোৱা নাই। পাহৰিয়েই আছোঁ তাৰ অব্যক্ত জীৱন-কাহিনী। সিদিনা গধূলি খেলপথাৰৰ পৰা ঘূৰি আহিছোঁ। ৰাস্তাত অসংখ্য ৰিক্সা, মটৰগাড়ী আৰু অগণন দৰ্শক। সন্ধিয়াটো সৰ্পিল গতিৰে নামি আহি পৃথিবীক গিলি থব খুজিছিল। ঘৰৰ অভিমুখে মই বেগ দিছিলোঁ। হঠাৎ পিচফালৰ পৰা মতা এষাৰি চিনাকী মাত শুনি মই বৈ গ'লোঁ। আৰে তই! তই ৰা—মু!! মোৰ ঠোঁতামোজা খিনি ভালকৈয়ে প্ৰকাশ পাইছিল। নিজকে বৰ অপৰাধীৰ দৰে লাগিল। এইখিনি সময়ৰ ভিতৰতে সি আগতকৈ বহুত ক্ষীণাইছে, দেখিলে তাক ৰামু বুলি চিনাই টান হ'ব।

"বাবু, ৰাতি হ'ব আপোনাৰ। উঠক ইয়াতে"—ক'লে ৰামুৱে।

মই আপত্তি কৰিছিলোঁ মুশুনিলে। জনতাৰ ভিৰৰ মাজে মাজে গধূলিৰ ব্যস্ততাৰ মাধুৰিলৈ আমি ঘৰৰ অভিমুখে আহিলোঁ। আহোঁতে তাৰ গোটেই অঙ্গ-প্ৰত্যংগবোৰ মই লক্ষ্য কৰিছিলোঁ। পোছাকত তাৰ অমনোযোগিতাৰ লক্ষণ। কথাটো সুধি জানিলোঁ ৰুকুনিৰ সৈতে সি কাজিয়া আৰম্ভ কৰিছে। কথাটো শুনি ভাল নেপালোঁ। ৰামুৱে সকলো কথা কৈ গ'ল: জানিছে বাবু লৰা-ছোৱালীক আৰু নিজৰ ভাৰ্য্যাক পোহপাল দিয়াৰ ক্ষমতা নেথাকিলে 'পুৰুষ' আখ্যা লোৱা বৰ অন্যায়। গধুলি আহি ঘৰ সোমাম ৰুকুনিৰ কিমান আপত্তি ওলাব। ব্লাউজটো কাঠুলিতলিত ফাটি বগা বুকুখন ওলাইছে। এইবেলি নতুন এটা লব লাগে। ঝিমিয়া, সেইতাইতে পিন্ধযোৱা কাপোৰৰ নিচিন দামী কাপোৰ তাইক লাগব পূজা চাবলৈ। তাহঁ মানুহজনীতো সিহঁতৰ দৰে কুন্ধচ নেদেখি। পিন্ধি-উৰি গলে এতিয়াও জীয়ৰী যেন দেখি। ইত্যাদি কিমান আপত্তি। মানুহৰ পোৱালিতো। কিমান সহি থাকিম। ধৈৰ্য্যৰো এটা সীমা আছে। মই সেই সীমাৰেখা পাৰ হৈ আহিছো। অহা নাছিলোঁ ৰুকুনিয়েই বাধ্য কৰাইছিল। খণ্ডৰকোৱত চৰ এটা মাৰি দিওঁতে তাইৰ কাণৰ কাণফুল এটা ছিগিল। তাই ডাঙৰকৈয়ে কান্দিলে। লৰাহঁতেও তাকে দেখি কান্দিয়েই দিলে। মুঠতে খন্তেকৰ ভিতৰতে কিযে অঘটন ঘটি গ'ল। নিজে কিমান কষ্ট স্বীকাৰ কৰি ধন ঘটিছোঁ। হাতলৈ অহা ধন ৰুকুনিহঁতৰ কাৰণেই খৰচ কৰিছোঁ। তথাপি সিহঁতে কিয় যে নুবুজে কথাবোৰ। কৈ কৈ সি ভাগৰি পৰে।

মই তাৰ মুখলৈ চালোঁ। দেখিলোঁ অশ্ৰুস্নাত এযোৰ চকু আৰু বেদনা কাতৰ এখন মুখ। বৈ বৈ সি কান্দিছিল।

পত্থলিৰ মুখ পাই সি বৈ গল। মই দহটকীয়া নোট এখন তালৈ আগবঢ়াই দিলোঁ। আতংকত সি হাতখন কোঁচাই নি জেপত থলে। "বাবু আপুনি এইবোৰ কি কৰিছে। সেইখন দহটকীয়া নোট। মইতো ইমান ভাড়া নেপাওঁ। সেইদৰে পোৱা হলে কাহানিবাই ধনী হৈ গলোহেঁতেন। টকা কেইটা আপুনি লৈ থক বাবু। আপোনাৰ টকাৰে মই সুখী হব নোৱাৰিম। আপোনাৰে দেখোন টকাৰ আৱশ্যক আছে। আপুনিতো অফিচৰ এজন নিম্নস্তৰ কেৰাণীহে। দৰ্মহানো পায় কেইটকা। তাতে লৰা-ছোৱালী এবাহকো পোহ-পাল দিব লাগে। সিহঁতক খুৱাব-পিন্ধাব নোৱাৰিলে চকুপানী টুকি টুকি দিন নিযাব লাগিব। কথা কেইটা কৈ সি নমস্কাৰ কৰি জোৰেৰে ৰিক্সাখন চলাই লৈ গ'ল।

দহটকীয়া নোটখন জেপত সুমুৱাই থৈ মই ৰামুৰ কথাকে ভাবিছোঁ। ৰামুৱে সঁচা কথাকে কৈছে। তাৰ আজি যি অৱস্থা হৈছে মোৰোতো হৈছে সেয়ে। কিমান দিন যে হ'ল কেৰাণীগিৰি কৰা। কিন্তু ক'তা মইতো লৰা-ছোৱালী অথবা ভাৰ্য্যাক নতুন চোলা এটাকে দিব পৰা নাই। ঘৰৰ পৰা অনা-বোৰকে এতিয়াও পিন্ধে। দিয়াটো উচিত আছিল কিন্তু নোৱাৰিলোঁ। অৱস্থাই আজি মোক বন্দুৰাইছে। মই কেতিয়াবা মাজ'নিশা, কেতিয়াবা শেষ ৰাতি হঠাৎ টোপ'নৰ পৰা সাৰ পাই ৰামুৰ কথাবোৰ সুঁৱৰি নীৰৱে কান্দিছোঁ। একেবাৰে আচল বেদনাৰ চকুপানী। চকুৰ পানীয়ে মোৰ দৈন্য,-দুখ যাতনা সকলো উটাই নিয়ক। নিজৰ ওপৰতে ঘৃণা উপজিল। দুখ-বেজাৰ আৰু ঘৃণাত অতিষ্ঠ হৈ গেটখন খুলি ভিতৰলৈ সোমাই গ'লোঁ। পত্থলিমুৰৰ গছজোপাৰ পৰা এটা চৰাই উৰি গ'ল।

মম-শিখা

শ্ৰীমধুমিতা বৰুৱা

আকাশখন গোমোঠা মাৰি আছিল। কতো আশ্ৰয় নেপাই বেমাৰী নকুৰজনী ডাঙৰ গছজোপাৰ তলতে শুই থাকিল। ৰিফউজি গাভৰু ছোৱালী জনীয়েও উপায় নেপাই গছজোপাৰ তলতে ঠিয় হৈ ৰল জপৰা চুলিকোচাৰে বান্ধি সোণৰ খোপাটোৰে নৈসতে তাইৰ ক্ষুধাতুৰা দৃষ্টি। মুখত জীৱনে অত্যাচাৰ কৰি যোৱা বেদনাৰ চাপ হাতত থকা ডাঙৰ টোপোলাটোৱে কিন্তু জনাই দিয়ে—জীৱনটোলৈ তাইৰ মোহ অসীম। তাইৰ সেই দৃষ্টিয়ে কয় যেন অলপ গৰম আৰু এডোখৰ আশ্ৰয় পালে তাই জীয়াই থাকিব। পৃথিৱীখনৰ অত্যাচাৰৰ প্ৰতিবাদ জনাব ডাৱৰৰ ক'লা ৰংটো। দি থাকোতেই হঠাতে সঞ্জয় থমক খাই ৰল। তুলিকা ডাল স'ৰি পৰিল। উদ্বিগ্নভৰা কণ্ঠেৰে চিঞৰি উঠিল—"কোন বৰ্ষা ?" ঠিক সেই উদ্বিগ্ন সুৰেৰেই বাহিৰৰ পৰা কোনোবাই উত্তৰ দিলে—"বৰ্ষা মৰিল সঞ্জয়দা, বৰ্ষা মৰিল।"

এক মুহূৰ্ত্তৰ ভিতৰতে ঘৰখনত এটা উষ্ম বায়ুৰ সৃষ্টি হল। কৰুণতাৰে ভৰা বায়ুখিনিৰ পৰা মুক্তি পাবৰ আশাৰে সঞ্জয দুৱাৰ মেলি ওলাই আহিল। কপালত পৰি থকা জপৰা চুটি চুলিবোৰ আঁতৰাই লৈ চাৰ্টটোৰ হাতখন কোঁচাই সোতমোচ পৰা পায়জামাটো পিন্ধি এক মুহূৰ্ততে টানিটুনি চেণ্ডেলজোৰ চোঁৰাই চোঁৰাই আলিলৈ সি ওলাই আহি গাভৰু ভনীয়েক জনীয়ে কিবা এটা কৈছিল শুনা'নলে। তাৰ তেজবোৰ গৰম হৈ গৈছিল। চকুৰে ধুৰঁলি কৰঁলি দেখিছিল মূৰটো ঘূৰোৱা যেন লাগিছিল। ভৰিটো কোনফালে পৰিছিল সি মন কৰা নাছিল – সি মাত্ৰ গৈ আছিল।

সিহঁতৰ ঘৰৰ পৰা এক ফাৰ্লং মান আঁতৰতে বৰ্ষাহঁতৰ ঘৰ। বৰ্ষাহঁতৰ ঘৰৰ আগত মানুহে জুম বান্ধিছে। সকলোৰে মুখত উদ্বিগ্নতা ভৰা ইচ আচ শব্দ। দুই এজনে ফেঁকুৰনি তুলিছিল। ডকালৰাবোৰে মুখত ৰহস্যৰ দৃষ্টিৰে সমানে আঘাট পোৱা বেজাৰেৰে সৰু সৰুকৈ কথা পাতিছিল। পৰ্টিকৰ বাৰাণ্ডাত বেতৰ চকীত বহি থকা বৰ্ষাৰ দেউতাকে চিঞৰি চিঞৰি তেতিয়াও কান্দি আছিল। ওচৰত বৈ থকা বুঢ়াকেইজনৰ উপদেশবোৰ তেওঁৰ কাণত পৰিছিল নাই সি বুজি নাপালে। বাৰাণ্ডাতে এক মিনিট মান বৈ ঠিয় হৈ সি ভিতৰলৈ সোমাই গল। বহুত মানুহেৰে ঠাহ খাই থকা ঘৰটো অসম্ভৱৰূপে গহীন হৈ গৈছিল। মাজে মাজে ডাঙৰকৈ

কল্দা মাতবোৰ গভীৰ নিশাৰ শ্মশানৰ শিয়ালৰ আৰাৱ যেন লাগিছিল।

বৰ্ষাৰ মৃত্যুশীতল শৰীৰটোৰ ফালে চাই সমবেদনা জনোৱা শহুত মানুহৰ ভিতৰত সঞ্জয়ো আছিল। শুদা তক্তাখনৰ ওপৰত পেলাই থোৱা বৰ্ষাৰ দেহটোৱে কষ্ট পোৱা যেন দেখিছিল। অতি অপৰিসীম শান্তিৰে বৰ্ষাৰ টোপনি আহিছিল ঘোৰ নিদ্ৰামগ্ন অসংযত কাপোৰ কানিৰে কোনোবা কুমাৰীৰ এমুঠি সপোনেৰে যেন তাই নিচিন্ত মনে পৰি আছিল। মাজে মাজে চকুপানী টোকা মানুহবোৰৰ ৰহস্য এখৰ দৃষ্টিবোৰৰ পৰা যেন তাইক আঁতৰাই নিব। সি চাই আছিল। অপলক দৃষ্টিৰে চাই চাই সি অনুভৱ কৰিছিল এইমাত্ৰ বৰ্ষা সাৰ পাই উঠিব। চকুত জড়তা সানি তাই তালৈ চাই হাঁহিব অলপ আগেয়ে টোপনি যোৱা বৰ্ষাক জগাব খুজিও সি বৈ গল।

গভীৰ বিস্ময়ত হতবাক হৈ বৈ গল সঞ্জয়। এফাঁকৰ পৰা তাৰ তেজবোৰ পানী হৈ গৈছিল। মূৰটো ৰিমজিম কৰিছিল। বুকুৰ হাড়বোৰ কটকটকৈ ভাগিছিল। এডাল চুভালকৈ। বৰ্ষাতো এতিয়া সেই বৰ্ষা নহয়; যি বৰ্ষাৰ সান্নিধ্যই তাক অনুপ্ৰেৰণা যোগাইছিল। সেই বৰ্ষা এতিয়া প্ৰাণহীন এডোখৰ শিল। কি কদৰ্য্য? কি কৰুণ! কি ভয়াবহ ছিঃ। এনে বুলি জনা হলে সি বৰ্ষাক ভাল নেপালেহেঁতেন। বৰ্ষাৰ কথাবোৰৰ মূল্য নিদিলেহেঁতেন। অকল বৰ্ষাক—কোনো ছোৱালীকে মূল্য নিদিলেহেঁতেন। কিন্তু··· কিন্তু কি হৈ গল। বৰ্ষাৰ কি হল? বৰ্ষা মৰিল কিয়? মৰিব কিয়? আলিয়েদি চুচৰি যোৱা সেই মানুহটো মৰিবলৈ নাপালে। বৰ্ষাতে মৰিবলৈ পালে। মৃত্যু? মৃত্যু মানে কি সি বুজি নাপায়। মৃত্যু মানে অকল দৈহিক ভাৱে বুজাইনে মানসিক ভাৱে বুজায় সি নাজানে। কিন্তু জানে বৰ্ষা এতিয়াই মৰিব নালাগিছিল। এই ভৰ যৌৱনৰ সপোন খিনি শেষ হবলৈ দিব নালাগিছিল। বৰ্ষা মৰিব নালাগিছিল।

বৰ্ষাৰ মুখৰ সেই মিচিকিয়া হাঁহিটো তাইৰ ওঠত আজি জীৱন্ত হৈ লাগি আছিল। মৰা মানুহৰ মুখত ইমান জীয়া হাঁহি। ক্ষীণ শুভ্ৰ হাত ভাৰবোৰ, শেতা পৰা, মুদি থকা চকুকিটাৰ ওপৰতে দীঘলীয়া চেলাউৰিবোৰ কোনোবাই আঁকি দিছিল নিশ্চয়। মেলি থোৱা কেকোৰা চুলিকোচাৰ চুটি চুলি কেইডাল কপালত পৰি আছিল।

এসপ্তাহৰ আগতে তাইৰ লগত সি কথা পাতি গৈছিল। অথচ বৰ্ষা তেতিয়াটো ইমান ধুনীয়া নাছিল। সি বাৰু তাইৰ লগত কথা পাতি থাকোতে ভালদৰে চাই নলৈছিল কিয়? ভুল হল। বিৰাট ভুল হল। দুদিনৰ জ্বৰতেই মানুহ মৰি যায় বুলিনো সি জানে কেনেকৈ।

হঠাতে চিনাকী মাত শুনি সি ঘূৰি চালে। তাৰ লগৰে অপূৰ্ব্ব বৰুৱা। অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত লিখা অপূৰ্ব্বৰ কবিতাবোৰ সকলোৱে ভাল পায়। অপূৰ্ব্বৰ চকুকেইটালৈ চাই সি ভাবিলে— তাৰ মনৰ বেজাৰবোৰ বাৰু ই জানিছেনেকি?

"যাওঁ গৈ বল সঞ্জয়"

"যাম"—সেপটুকি সি উত্তৰ দিছিল।

"এতিয়াও যাওঁ"—

"তই যা"—

"মোৰ লগতে বলচোন।" বুলি অপূৰ্ব্বই জোৰ কৰি অনুৰোধ কৰিছিল। সি একো নকলে কথা কোৱাৰ শক্তি তাৰ শেষ হৈ গৈছিল অপূৰ্ব্বৰ ফালে অসহায় ভাবে চাইছিল। তাৰ চকুৱে যেন কবলৈ বিচাৰিছিল—"শেষ বাৰৰ কাৰণে চাই লৈছো। ঝিকি-উঞ্জী ছোৱালীজনীৰ মুখত মৃত্যুমলিন স্বৰ্গীয় হাঁহি বিৰিঙাব লাগিব।"

এনে নিষ্ঠুৰ মানুহবোৰ। তৎক্ষণাত তোচক এখন পাৰি দিলেনো কি হয়? হঠাত খেলি মেলি হৈ গল তাৰ চিন্তাবোৰ। বৰ্ষাই তেন্তে একোৰেই নেজানিলে। জীৱনৰ ওপৰত জন্মৰ ওচৰত কিয় মস্ত ফাকি। বৰ্ষাই প্ৰবঞ্চনাবোৰকে মানি ললে? প্ৰবঞ্চনাৰে সৃষ্টি হৈ প্ৰবঞ্চনাৰেই তাইৰ মৃত্যু হল। মৃত্যুৰ সিপাৰেও প্ৰবঞ্চনাবোৰ তাইৰ থাকি যাব। আৰু সঞ্জয়?

সি সকলো জানি শুনিও বৰ্ষাক কিয় অভিনয় কৰি দেখুৱালে ইমান দিনে? সি তাইৰ লগত এটা সাধাৰণ লৰাৰ দৰে দৰদাম কৰিয়ে কটালে। বৰ্ষাই তাক কি দিয়া নাছিল? যাৰবাবে সস্তীয়া চিনেমাৰ নায়কৰ দৰে সত্যবোৰ লুকুৱাই অভিনয় কৰিয়ে থাকিল সি। তাৰ শিল্পখনে বৰ্ষাৰ ওচৰত কিমান ধকুৱা তাৰ বাহিৰে কোনে জানে?

বৰ্ষাক সাৱটি ধৰি কান্দিবলৈ ধৰা মাকজনীক দেখি সি লাহে লাহে গুচি আহিল। গোটেই দৃশ্যটোৱেই বিষ দৃশ্য যেন লাগিল। য'ত সত্য গোপনে থাকে অসত্য সত্য হৈ যায় তাত থকা অনুচিত। জীৱনৰ ফাকে ফাকে মিছাবোৰ যেন একালৰ পৰা সোমাই আহিছে। ছিঃ ইমান প্ৰতাড়ক নাই। বৰ্ষাই একো নাজানিলে। একো নাজানিলে।

"কি চালি সঞ্জয়?"—অপূৰ্ব্ব লগত অন্য কথাটো সি পাহৰিয়ে গৈছিল।

'বৰ্ষাক'—

"কেনে দেখিলি?"—গহীনাই অপূৰ্ব্বই সুধিলে।

'কহিনুৰ দেখিছ'—সঞ্জয়ে লাহেকৈ কৈছিল।

"নাই দেখা শুনিছো"—

"কহিনুৰৰ দৰে"—

এইদৰে দুযোটা আহি আছিল।

সঞ্জয়ৰ বুকুখন পুৰিছিল। নিজকে বলে নোৱাৰা শিল যেন লাগিছিল। এটা চিন্তাই তাৰ ভিতৰৰ মানুহটোৱে বাৰে বাৰে কৈছিল এষাৰ কথা--"বৰ্ষাই একো নাজানিলে।"

"আচ্ছা সঞ্জয়, তই প্ৰেমত পৰি পাইছ? সঞ্জয় শুনি বৈ গৈছিল।

"তই কি কৈছ?"—

"কাৰোবাৰ প্ৰেমত পৰিছনে নাই সুধিছো—"

'পৰিছো'—কোনোমতে কলে সঞ্জয়ে।

"কাৰ?"—

"বৰ্ষাৰ—"সঞ্জয়ৰ মাত কপিছিল।

"কি? বৰ্ষাৰ?"—কণ্ঠৰোধ হৈছিল অপূৰ্ব্বৰ—"কিন্তু—কিন্তু মই"—

"কি হল"—সঞ্জয়ৰ ভাল লগা নাছিল।

"ময়ো বৰ্ষাক ভাল পাইছিলো"—

'তই ? বৰ্ষাক"- ডাঙ্গৰকৈ কৈছিল সঞ্জয়ে।

সঞ্জয়ে আৰু হুস্থুধিলে। সি একোবেই ভাৱিব নোৱাৰিলে অপূৰ্ব্বই সুধিলে—"তই বৰ্ষাক বিয়া কৰাম বুলি ভাৱিছিলি নেকি?"

—"ভাৱিছিলো। মায়ে বাধা দিলে।"

—"কিয়?"

– "বৰ্ষা মোৰ ভনীবাবে।"

—"ভনী" ?--আচৰিত হৈছিল অপূৰ্ব্ব।

লাহে লাহে সঞ্জয়ে কৈ গৈছিল—"বৰ্ষা মামাৰ অবৈধ সন্তান। ই বহু কথা, কিন্তু এইবোৰ জনাৰ আগতেই বৰ্ষাক ভাল পাই পেলাইছিলো।" অপূৰ্ব্বৰ অনুৰোধত পৰি অনিচ্ছা স্বত্তেও কৈ গৈছিল সঞ্জয়ে—"মামীক বিয়া কৰোৱাৰ পিচতো মামাই কোনোবা এজনী ছোৱালীৰ লগত অবৈধ প্ৰণয়ত লিপ্ত আছিল। মামাই কিন্তু স্বীকাৰ নকৰিলে। উপায়ান্তৰ হৈ ছোৱালীজনীৰ দেউতাকে বৰ্ষাক জন্মৰ দিনা নিশাই ৰাস্তাত পেলাই থৈ আহিল। তেৰা পায় তাইক প্ৰমথেশ হাজৰিকাই তুলি তালি ডাঙৰ কৰিলে। হাজৰিকাৰ পত্নীয়ে বৰ্ষাক বুকুত লৈ ইয়ালৈকে একেবাৰে লৈ আহিলে। নিঃসন্তান হাজৰিকাই ছোৱালীজনীৰ ভবিষ্যত চাই নিজৰ নামো সলাই পেলালে।"

নিজৰ কোঠাটোত সোমাই সঞ্জয়ে একো নকৈ আধা আঁকি থৈ যোৱা ছবি খনলৈ চাই আছিল। অপূৰ্ব্বই তেতিয়া বহুতো কথাৰ উত্তৰ বিচাৰিছিল।

"বৰ্ষাই জানিছিল নহয় ?"

"জানিলেও মোৰ মামাযে তাইৰ আচল দেউতাক তাক জনা নাছিল।"

"কিন্তু তোৰ মামা "

"আৰে, মোৰ মামা উলামুলা মানুহ বুলি নাভাৱিবি। এতিয়া দেশৰ বিখ্যাত মানুহ। আৰু আজিকালি বৰ্ষাৰ মাকো নামজ্বলা মানুহৰ ধৰ্ম্মপত্নী।

গোলাকাৰ ভাৱে পৃথিবীখন ঘুৰিছিল অপূৰ্ব্বৰ। সঞ্জয়ে ভাৱিছিল—বিফিউজী ছোৱালীজনীৰ মুখত জয়ৰ নে পৰাজয়ৰ চাপ আঁকি দিব?

সম্পাদিকাৰ কবলগীয়া

বক্তবৰ বস্তু বক্তবতহে সোৱাদ ওলায়। আবতৰীয়া যেতেনাই মোক তোল মোক তোল কৰিও সতকাই তোলোতা নাপায়। আলোচনীখন যদি বতৰত উলিয়াব পাৰিলোহেঁতেন কব লগা কথাও অনেক ওলালহেঁতেন। কিন্তু এতিয়া সেইবোৰ কথা উল্লেখ কৰাৰ আৱশ্যকতা নেদেখো।

ক্ষমা কৰিব লাগিব। আলোচনী এখন উলিওৱাটো নিচেই উজু কথা নহয়; বিশেষকৈ প্ৰৱন্ধ-পাতি, স্থানীয় ছপাশাল; অনেক অসুবিধাৰ সন্মুখীন হব লগা হয়। কিন্তু চেষ্টা কৰি এইবোৰ দেওনা দেই আহিব পাৰি। মাত্ৰ কথা হল, এই চেষ্টাত ক্ৰটী আছে। এইয়া মোৰ নিজৰ ক্ৰটী – অক্ষমতা। সেইহে, আকৌ সম্পাদিকা ৰূপে আপোনাৰ ওচৰত ক্ষমা বিচাৰিছো।

আলোচনী সম্পৰ্কে সততে দিহা বুদ্ধি দি অহাৰ বাবে আলোচনী উপদেষ্টা অধ্যাপক শ্ৰীযুত বীৰেণ বৰকটকী দেৱৰ ওচৰত কৃতিজ্ঞতা স্বীকাৰ নকৰি নোৱাৰো। ইয়াৰোপৰি যি সকলৰ প্ৰৱন্ধ পাতিৰে অসমীয়া আৰু ইংৰাজী দুয়োটা শাখা পুষ্ট হৈছে, বেটুপাত আঁকি দিয়া বাবে অসম মেডিকেল কলেজৰ শিল্পী মঃ ইউছুফ আলি, গাত লাগি ছপাই দিয়াৰ বাবে ডিব্ৰুগড় বৰুৱা প্ৰেছৰ কৰ্ম্মকৰ্ত্তা সকল, পৰিশেষত গুৱাহাটী প্ৰেছৰ কৰ্ম্মকৰ্ত্তা সকল, এই সকলোৰে ওচৰত কৃতজ্ঞতা স্বীকাৰ কৰিছো।

—দীপ্তি শইকীয়া

SIBSAGAR COLLEGE MAGAZINE

SARAI

TENTH—EDITION
1959—60

Editor :
Dipti Saikia

CONTENTS

SUBJECT		PAGE
Paradox ol life :—Prof. Nitya Nanda Gogoi M. A.	...	1
The Mystery of Life :—Prof. B. Boruah M. Sc.	...	4
The World through the Process of Alteration of hope and fear . –Jyoti Prasad Chaliha		9
Literature and Reality :—Kamini Kanta Gogoi	...	14
Salient Features of Indian Federalism :—Kr. Kiron Gogoi B. A.	...	18
Untrustworthy :—Uma Rani Rajkhowa	...	21
Darkness Behind the glim :—Chandeswar Gogoi	...	24
Secretaries Reports ...	...	25

Paradox of life.

PROF.
NITYA NANDA GOGOI M. A.

An American Poet H.G. Long Fellow says "things are not what they seems." At first it appears to us that it is nothing but a Poetic assertion. We do not try to realise the true meaning of this Proposition. We Simply believe Poets line in a land of vision and what they express in nothing but a figment of imagination. But if we think for a moment, we shall be forced to admit these realities which justify this assertion we shall find ourselves that we·are not really what we pretend to be or what we are.

Perhaps, except human beings all other creatures of this world line in a world of actualities. We alone betray this we have our knowledge and education. We have our glorious past and unforgetable inheritance. We have our culture, civilisation and what not. We try to show our various activities, mental and Physical, moral and spiritual that we are really so. There are slogans, dogmas, percepts, sermons, noble ideals and all the "Babylonian jargons" that a modern up-to-date English Dictionary can claim to contain in its vocabulary. Our heads are overburdened with these meaningless, nevertheless, decent and dignified words. In every sphere of life, such words always come to the force and we are at liberty to use these words But are we really honest ? Do we really use these words sincerely ? Do you try to carry out and actualise what these bombastic words signify ? We speak of Brahman, Reality, God, Absolute, Blissful consciousness, Youth, Beauty and goodness, we interpret these words in many ways. But we forget that thousands of logical arguments fail to turn a drop of water into a lump of gold. We use these words like rockets in one hope that these would Perform miracles. We have values and ultimate values. But after all these said and done ; if we carefully think and if we are not afraid of admiting our own limitation we shall find ourselves sailing on the same boat with Barkeley in Epistemology and at the same time we must be forced to admit the matter which we deny at every moment.

Men line in society and Perhaps used to live in society Prior to the assertion of some political philosopher who declared in a fashionable way that man is a social animal. Think of the society and the individual that lines in society. There are politicians, statesmen, Philosopher and religions preceptors to mould the pattern of society. All these who are regarded as the saviour of mankind are after all human beings. They had, have and shall have, their desires, emotions and passions. However they may try to renounce these, but these are so powerful, they cannot but accept these. Think of the life of a great philosopher. He tells us that everything is unreal. He asks us to deny everything, in matter, and he creates a world of his own. But at every moment one would be anoyed to find that the same philosopher passes his days living on matter hard realities which cannot be dispensed with. So is the case with politicians and statesman. These people do not fail to sermonise their lofty ideals from high pulpit ; season and out of season. But the queer thing is that they themselves severely follow these. They tell people to sacrifice everything for the good of the society or the state. But they hardly realise that the people whom they ask to sacrifice have nothing to sacrifice except their lines.

With all reverence, one can certainly point out inconsistencies in the life of great preceptor like Lord Krishna. He is regarded as God. His activities are beyond the comprehension of ordinary mortals. He has his Rash Lila or circular dance as Dr. Radha-Krishnan mentions, His stealing of cloth of Cowherd women. These may have significance for some thinkers who can visualise a dream world and can comprehend the meaning. But to a layman all these are nothing more man hard nut to crack. His sayings are revealed in the Gita ; but His actions are quite inconsistent with His sayings. If we dive deeper than these we shall be in a range of difficulties. He is found in Rigveda as a loud yelling demon and in chandugya upanishad as son of Devaki—and vasudeva. If we go through our most revered 'Kirtana', we find him as God Almighty. Madhabdeva in his celebrated Namghosa rose Him to the highest pinnacle of philosophical speculation. Such is the case with Rama If some one says that these are the products of creative imagination, credit must go to the creation, not to the product as is found to-day.

With the phenomenal development of Science—ideals also appear. Thinkers of today warn off and on that the world's in the vortex of destruction. It is the duty of every human being to save the world from this impending peril for the sake of humanity. But what does it mean ? It is really convincing ? Even the great world Forum U. N. O is sharply divided into two irreconcilable blocks and a near block

also raises its head. One block blames the other in the name of peace, justice, freedom and humanity and every term that has appealing connotation to the human ear. But every day and night, new inventors of Science took place in the countries of those two blocks, with the capicity of amazing powers of destruction. However these saviours of mankind try to show that they are what they are, but the common people are suspicious of their intention. It is quite natural inspite of their lofty ideals and honeyed sermons; they shut themselves within the four corners of their own Universe. These people are regarded as great as they ought to be but, I am afraid, they are not good. They fail to realise the distinction between 'great to be good' and 'good to be great.' They live in the midst of hard realities but they speak of 'airy nothing.'

Even in our day to day life, we are like 'Man in Black'. We speak of spiritualism and of Idealism. We think we are superior to animals. But what are our actions? A brute kills one because he is a brute but as we civilised human beings are preparing for killing thousands and thousands, we want to show there should not be high and low, great and small. But we cannot ignore these inspite of our all pious wishes, we are at every moment confronted with these. If one is open minded and can did in one's expression and feeling he is to admit the existence of all these evils, and if any one accepts these he is termed as pessimist a word which has so much weight that one fails to bear it on one's shoulder. If anybody speaks of matter he is a materialist as if it was a sin to be a materialist. If one is blind folded and pretends to be Idealist he is an optimist a decent word as if it would drive away every evil from the surface of this earth. Think of morality. It is nothing but a 'quay mire' at present. If a man commits suicide because his wants are such that he cannot fulfill and nobody comes to his help, he is to be blamed for his immoral action and the modern law declares his action as illegal. Funny thing is that one has no right to die but has every spirit to live on the verge of death. The so called society in which he lives and members of that society who are his brokers are not responsible. End justifies the means; what is that end and what is meant by means? If one can accumulate a large fortune by hook or by crook, he is given an honourable position in society even though he may be ignorant of the three Rs. While on the other hand, having a head overburdend with knowledge if he perchance fails to have Midns's favour, every one knows where his place is. We live in such paradoxes and it necessarily follows that our life itself is a Paradox.

The Mystery of Life

PROF. B. BORUAH M. SC.

Still the question strikes in mind how Life came into existence Nothing will be more interesting than to know the mystic life and its mysterious origin. The mystery of life is not remaining hidden, as we are thinking, but it has been exploited to a great extent and there are sufficient lack on the subject in biological literature.

Biological literature says that life came into existence many millions years ago, as a speck of problem – the first formed living substance. This problem is believed to be a resultant of some physico-chemical changes of some inorganic or nonliving substances in sea-water under certain favourable circumstances The life, since then has been containing to be maintained through successive generations with some gradual but minute changes. This gradual change is turmed as Evolution and results in the formation or the creation of new forms or individuals. At the very initial stage of evolution there was no distinction between Plants and animals ; the organism of that stage was called Protista. The latter in due course of evolution, branched off into two definite disections, thus leading to the establishment of present days two kingdoms—the animal kingdom and the plant kingdom. Thousands of forms of life evolved in the course of evolution in these two separate lines. Unlike the present-days forms of life, the life, at the initial stage was very simple, represented by unicellular structure without any complexity or differentiation of organs still there are unicellular organism but the universe is predominated by higher forms of life, man being the most complex of all. The structure of a higher organism is composed of bilious of cells—some what chamber-like structures containing the living substance—i. e. Protoplasm. There is embedded in the protoplasm. a specialized mass called Nucleus This nucleus is the controlling centre of all the vital activities of an organism like the capital of a country. Billious of cells, present in body of an organism. are formed from a pre existing one which undergoes rapid division in definite

processes called — Mitosis and Meioris. It is the nucleus, which first undergoes mitotic and meiotic disisions of When number of works increases, there will be division of Labours, so happens in the internal activities of an organism too. The cells, which constitute the structure of an organism become differentiated into different forms to carry out different functions and as a result, different parts or organs of an individual develop forming a complex structure Such complexities increase with the course of evolution and thus man, at present age is the example of most complex structure. This is the short note of biological literature regarding origin of the life and its development.

The next interesting chapter to be opened, is the maintainence of life through successive generations, keeping constant, but with little variations, of the charactersitics of an individual. Like begets like is one of the most obvious human experiences. If one closely studies the characteristics of an individual, he will find that a particular organism or species, during its successive generation, will reproduce an organism or species bearing the same characteristics with very little differences. In other words a man will reproduce a man with all human characterstics ; or a particular plant will give rise to that very particular plant in the next generation, that is to say the progenies (the individuals of next generation) of a particular pair of parents will bear all the parental characters. But if the mater is observed more closely, it becomes evident that progenies or issues of next generation are not exactly alike each other of their parents. But there are certain minute difference. Such similiarities and dissimiliarities of characters of an individual are expressed as Heredity and variation respectively. Heredity means transmission of parental character to the progenies (issues of next generation) and variation means development of some new characters differing from the parents or amongst the progenies themselves to some extent.

The biological literature regarding the mechanism of transmission of parental characters to the progenies says that the phenomenon is completed through the division of nucleus of reproductive cell. The nucleus itself is a complex organ. It is composed of some thread-like structures called chromosomes. The number of chromosomes is definite in the nucleus of particular organism or species. There is 42 chromosomis in the nucleus of human cell,

These chromosomes bear some bead like structures called Genes. Each gene represents one character of the individual concerned. Thus, there may be hundreds of germs in a nucleus representing hundreds of character of an individual. The genes are connected to each other and so the character of an individual are also related or linked with each other and his phenonunon is called Linkage.

There are two types of cells vegetative cells (cells responsible for construction of body) and reproductive cells (cells responsible for reproduction). Every nucleus of every cell (whether vegetative or reproductive) contains two sets of chromosomes - one set coming from the father, another set from the mother, as a result of union of presents. The nucleus of a vegetative cell undergoes. The nucleus of a vegetative cell undergoes the mitotic division without any change in number or structure of chromosomes Cut the nucleus of a reproductive cell undergoes meiotic division. during which the chromosomes get changed in number attaining the haploid condition from deploid (i. e. the chromosomes became Lalved). The chromosomes get changed also in structure or constitution. During the process meiosis the identical or homologous chromosomes (chromosomes coming from father and mother and bearing the same type of characteristics , become paired first, then become split longitudinally into four daughter chromosomes (chromatids). A repulsive force is developed spontaneously between the chromatids and as a result, the paternal chromatids become separated from the maternal ones. But at the same time exchanges of parts, between the two sets of chromatids take place i e. some parts of paternal chromatids get changed with corresponding parts of maternal ones. This phenomenon of exchange is termed as crossing over. The result of crossing—over mechanism is exchange of paternal and maternal characteristics through exchange of genes which are considered to be representatives of characters. At the end of meiosis four sexual organs (gamets are producted at a time. Out of tnese four gamets two are considered to be pure gamets because one of them bears purely paternal character and another bears purely maternal characters The rest two gametes are called to be heterosygous (or impure) as they bear both paternal and maternal characteristics as result of crossing-over. This combination of parental characters became separated in the next or (subsequent) generations.

It will also not be a matter of less interest to have an idea regarding differentiation of senses into male and female. It is possibie any with the presence of two specialized chromosomes called y — chromosomes and x —chromosome bearing the characteristics of male and female respectively. These sex chromosomes are completely different from the others constitutionally as well as structurally and morever they have no identical or homologaus chromosomes. At the end of meiosis due to repetitions of the process, numbers of gametes are produced. The gametes containing the y — chromosomes and x — chromosomes are called male and female gametes respectively. In this point of sexuality a great difference between animal (Including man) and plants becomes obvious In

the animal kingdom (including man) every individual produces, one type of gamete either male or female (i e. male individual produces male gamete and male individual produces female gamete.) But this is not true in plant kingdom. There are, in common, two types of plants ——bisexual (bearing both male and female organs) and unisexual plants (bearing either male or female organs). Bisexual plants produces both the types of gametes (i. e. male and female) and Unisexual plants produce one type of gamets either male or female accordingly. These differentiation of sexes becomes completed during the period of meiosis in formation of gametes.

After production of these gametes when they are dicharged for union or fusion (during the period of intercourse or pollination in animals and plants respectively) the gametes of opposite sexes approach each orher. But only one pair, usually the first pair, succeeds in fusion and the rest get disorganized. This process of fusion is termed as fertilization and the resultant of fertilization is called Embryo. The latter receives two sets of chromosomes, one set is paternal and another set is maternal, thus representing all the characteristics of the parents. It will not be perhaps, a complete and clear conception unless the next point, whether the embryo will be developed into male or female individuals is discussed. It is a matter of chance only. But the chance is dependent upon the effects of two factors—Dominant and recessive nature of the characters (i. e. the strength of reactions of the games present in chromosomes). If the genes present in male gamete, become more reactive than that of female gamete ; in other words when the characteristics borne by male gamete become dominant over that of female gamete the embryo will be devoloped into a male individual or the *vice-versa.* But this is also to be noted that the recessive characters are not completely disorganized or degenerated but are masked by the dominant characters. Whenever they get the chance, they become expressive or dominant in successive generations.

It has been mentioned that two varieties or species or two faces of children of the same parents are never exactly alike. There are certain differences due to devolopment of some new characters. This variation or development of new character is caused by two factors —effect of enviroment and change in genetical constitution. The variation caused by the former factor is called developemental variation and never inherited by the offsprings. In suport of this fact the following two examples may be cited. Sugarcane plants, under Assam climate, usually, donot flower. But when they are grown at Coimabatore (Kerela), they begin to flower. When they are taken back to Assam, they cease flower. So, the formation of flower of sugarcane at Coimbatore is due to effects of enviroment

(climate and—soil condition). Similiary, when a man with black coplexion from tropical zone gets transfered to the alpine zone, his black complexion will be converted into white. But, if the same person comes back to his original inhabitance (tropical zone). after couple of years, he will again be black skinned. All these sorts of variations are called developmental or enviromental and never inherited by the progenis. The second type of variation called genetical is caused by structural or constitutional changes in the genes—the representatives of characters. Changes in genes—may be caused by internal factors like irregularities in cell-divison or distribution of chromosomes or separation of chromosomes. They may also be caused by external factors like extreme temperature, high light intensities, electric shock, application of chemical substances etc. There occur amongst the offsprings (individuals of next generations) certain abrupt or sudden changes of high degrees and these changes are called mutation.

It is also caused by structural or constitutional changes in genes. All the genetical variations or mutation of different degrees are inherited by the offsprings and the inherited characters may be expressed in the first, second, or third, even in the later generations.

The biological literature of personal age has sufficient data to say that biological science (science dealing with lives of plants and animals) has attained a tremendous development. Biologists are able to control the reactions or expressions of genes and they, even are hope to create the living substance (i. e. the protoplasm) or the life itself so, it will not be an exaggeration to say that the biological science is almost taking into hand the activities which are believed to be performed only by God. Greater development in biological science is found in changing the characteristics of individuals. Biologist can change sexes i. e. a male may be made female or the *vice-versa* when they find some dominating characters of opposite sex. This is done by artificial treatment applying a harmone -- a chemically synthesiged substance. The persons, who are under preparation to go to the Lunic land, are also given some biological treatment to develop some new but temporary characters so that they can resist different environmautal or physiological conditions such as extreme heat or extreme cold, gaseous diet etc. The artificial treatments to change characters are performing great deal of works in Agricultural sphere. Numbers of improved varieties of crops with desirable characterstics have been envolved. The botanists of present age dare even to take order to produce plants even, to take order to produce plants according to the desire of cultivators.

The World through the Process of Alternation of hope and fear.

BY:— JYOTI PRASAD CHALIHA,
4th Year Art.

To every sensitive Peace-loving citizen of the world a retrospective glance over a few international incidents would be enough to show him how the present world has been passing through a continuous process of Alternation of hope and fear – hope for the survival of mankind fear for its complete anihilation. There is no doubt that the fate of mankind is trembling between hope of survival and fear of complete destruction. In the international firmament dotted and sprinkled with innumerable, colossal, complex and intricate situations there is no middle course between these two extremities—survival annihilation. With the existence of these international situations of immense magnitude and graver implication, the international storm of crisis seems blowing in-favour of complete demolition of the whole mankind. This Storm of crisis is brewing with no signs of early cessatia. Despite this body of destruction a ray of hope flashes occasionally the duration of which is no more than that of the flash of lightning in a cloudy weather. Indeed the world horizon is bleek with foreboding and animous facts. In this article I am however, not going to critically analyse the complicated international crisis and situations nor to attempt to unravel the complexity and intricacy of political events to discuss them threadbare The reasons are obvious. To go to analyse the complicate and transgression international problems on the part of a layman-like this self would be more than to demonstrate my foolery in an attempt to vindicate my authority on international problems which are even baffling to audacious Statesman and eminent Politicians of the world. In this article I shall only pinpoint to a few international crisis beginning from

the fiasco of the paris Summit (it is note worthy to mention the fiasco of the Paris Summit as this Paris Summit raised high hopes in a war-weary world a part from belying the hope generated earlier proved to be a severe shock to a world already horror-struck and trembling in fear of major conflagration the assessment of the effect of which can easily be gauged by the tragic memory of havoc and destruction wrought upon Hiroshima and Nagachaki.) These two bristling incidents which claimed lacs of human souls within a few seconds leaving some serious effects still to be suffered marked the beginning of a new chapter of horror and suspense in the history of mankind. So shocking and grievous were these incidents that it is not possible to escape their dreadful reminiscence. But what is more glaring and disturbing is the fact that during the past war period such terribly destructive weapons were created dreadful effects of which are so great that in comparison with them the horror and havoc played upon Hiroshima and Nagachaki will only be let loose with the aid of lately discovered mass—destructive weapons.

SUMMIT CONFERENCE,

An impressive Political event turned the attention of the People of the world in the last spring of this year. This event is known as the "Summit Conference". It was held at Paris, the capital of France. In this Conference four World Politicians of stupendus status were to participate. They were Mr. Khurchev, Premier of U. S. R., Mr. Macmillan the British Premier, Mr. De-Gaulle President of the fifth French Repulic and Eisenhour of U,S.A. One aim of this Conference was to evolve some peaceful means for the setttlement of some explosive international issues The high and sacred aim of this conference to ease the serained international situations engendered a hope in the minds of teeming millions of the world that this conference will be a starting point to the solutions of many a intricate situations, of the world fraught with dire sequence if these are allowed to remain unsolved for long. For a moment this political conference to which great importance had seen attached, beamed forth a radiant hope in the perturbed heart of the horror-struck people of the world. This ray of hope come like a flash of lightning and vanisbed again after a momentary flicker. It belied the hope of the millions of the world population. The demon of evil and war was, perhaps, looking monstrously with a smirk in his lips An incident took place and it almost sealed the fate of the Summit Conference. An U. 2 plane sent by the U. S. A. on espionage mission over the Russian territory was shot down by the Russians. This act of U. S. A. particularly on the eve of the summit conference enraged the Russians aided by the mishandling of the whole situation (the American

President at first showed ignorance of the incident and regreted over its being, but he made a mess of the whole affair when he declared that type espionage was an integral part of defence activity and every nation resorted to it as a part of defence activity,) the Russian Premier was enraged to the boiling points certainly the ovious variations in between American President's two statements (in his first statement the American President pleaded ignorance of the whole incident and in his next statement he attempted to vindicate espionage as an integrat part of defence activities) are enough to show what extent America was responsible for that unbecoming act. This act of America can alone lead even a layman like this self to the easily deducible conclusion that America is not entirely determined to keep the political surface of the •world unruffled nor to stop the waves of cold war. The American titbits infuriated Khruchev to such an extent that he could not bring back the coolness of his mind essentially required to make the Paris Summit a success. He went to Paris but there he could do nothing but he occasionally fell a victim to a spasmodic temper and and emotion whose viruses were so fatefully sent from the American State Department. In Paris Eishenhower became the direct target of the Russian Premier's virulent attack. Moreover Eishenhower too did not find it proper to tender apology for his fault. The applecart was upset. To the peace loving citizen of the world staring with their mouths wide-apart these political games the news of the fiasco of the Paris Summit came like a bolt from the blue and they were again left in a state of suspense with mysterious questions in their minds := "Whether peace will come to the world "

ALGERIA

By the time the Algerian Problem is emerging to Prominance and the attention of the whole world has, of late, been focussed on it. This Algerian problem is closely linked with the world peace and unless and untill this problem is solved in a reasonable manner the world will have fresh cause of anxiety because it is an explosive point requiring careful handling by the nations concerned and it is capable of upsetting the tranquility of world in case it is a bit mishandled.

—CUBA—

The cuba situation has also, of late, been a live wire. It may, it is apprehended, serve a pretest to two combatant nations—the U.S.A. And U.S.R. to make a spectacular show of their strength. There is no doubt that any careless handling of this situation especially by the states concerned with cuba may lead to rocket-ratling which will ultimately result in a major world conflagration.

· CONGO—

The Congo situation too recently had flung a serious challenge to world peace. The poli-

tical upheavel of this state that it had to face after becoming independent of Belgian rule assumed serious proportion But thanks to the U.N.O. that its timely intervention and action saved this small state just emerging into freedom from submerging in Political choas and embroglio with its serious repurcussions on world peace. But the solution of the congo situation will be baffling to some extent untill its present self made ruler Col. Mobute gives way to reason and wisdom.

--INDO CHINA DISPUTE—

The difficulty arising out on our northern border is also mencing to world peace. This Indochina dispute has been brewing for over a year. The emergence of this problem lies entirely in the preparedness of china to cast her belligerent instinat and the beastly urge to swallow territories bit by bit of a nation famous for her unflinching faith in non-violence to whom the giant intending wrestler (China) pledged friendship under the garb of a true votary of panchsheel and peaceful co-existance. This Indo-China dispute if it is to be viewed from the Russo-Chinese difference in their indeological policies and from the rift that is reported to have widened recently provides serious impliction. The ground of this rift, is that China takes war as inevitable under the present set of circumstances while Russia is determined to avert war with an indomitable faith in the possibilily of peaceful co existance with the western block. This tug of war of faith is brewing and in case China wins the game convincing Russia of the validity of Chinese Policy, than Indo-China dispute will be a spark strong enough to explode the other inflammable spots of the world-wide conflagration. There is another explosive situation and this is the Kashmir situation. This viewed from its seriousness was described recently as "a time bomb," by the head of one of our neighbouring State, not far removed from the flash point." But more or less this situation is entirely creation of the haughtiness and obstinacy of India's twin-sister, Pakistan. Unless and untill this haughtiness and obstinacy of Pakistan are substituted by reason and wisdom the Kashmir problem will remain as it is to-day "time Bomb", "Atombomb" "Hydrogen Bomb", to which it may be likened by the hot headed politicians and statesmen of Pakistan. The solution of this Problem lies in Pakistani leaders throwing away their strong "Penchant" to perform a miraculous feat of strength with the boon of war god. Perhaps to invoke the aid of the war god the service is performed not in Pakistan but elsewhere across the pacific.

With the existance of this chain of explosive plots the fate of mankind is easily deducible. The U N.O., the sole international agency for tackling international issues seems in some respects to be ineffective. Those who are aware of flinging of arms and out

burst of fury in U.N.O.'s recent session are alive to the fact that in some cases the process of solution of some issues is full of deadlock to surmount which is as difficult as to solve the issue itself.

The reference to the above mentioned issues is enough to show how mankind is passing through a continuous storm of crisis with its fate wrapped in mystery and incertitude which many an explosive plot in the arena of world politics requiring only a spark, which too may easily flash in the strained and severe rupture and friction of international relationship and ideological difference, burst forth in a world wide conflagration the pitiable plight of human lot can better be imagined than described. The only bright spot of this dark picture of human fate is the fact that many of these explosive plots will vanish provided the world politicians, statesman and philosophers come forward with the sole object to quench these explosive issues with rashness and recklessness being submissive to hot emotion and belligerant temperament. To speak that this calmness and sobriety is totally absent from all the statesmen and politicians of the world will be an attempt to underestimate the role of some statesmen of the world of sobriety and calmness coupled with a determination of purpose and humanist urge not susceptible to emotion and sectarian instinct But we should hope such sobriety and calmness will ultimately prevail upon, and down on the minds of all the politicians of the world.

Coolness, sobriety, a humanist urge, andacity, far-sightedness and acumen are the elements the prevelence of whose combination in the hot tempered politicians of the world can help solve much of the present rupture and friction of international relationship and idiological conflict removing the pall of suspense and dread and making the horizon of the world clear and devoid of the present forbodings. But when and how this light will penetrate into the mind of all the statesmen of the world is the curious question that every citizen of a war weary world may ask himself! This mysterious answer is, however, going to be revealed by the passage of time alone.

Literature and Reality.

KAMINI KANTA GOGOI.
3rd yr. B. A.

It is not at all easy to give a true definition of literature which will be true for all ages. Because it is an art and not a science and because it mainly depends upon the creative power of the mind. There is always a change in continuity in literature, So there should also be a change in continuity in its definition. The literature of the old age may be said as the revel action of the writers, but to day it is the revelation of life.

In the days when the world of men was not disturbed or enriched by modern science politics, economics etc. men used to live an easy life. The belief in God was firmly rooted in the minds of the people. The writers generally remarked through their writings the almighty power of him. In the Ramayana and the Mahabharata the reader gets the picture of Rama and Krishna respectively portrayed in a very poetical and beautiful way. In the great work of Shakespeare, the power and picture of the ghosts are drawn. Although with the invention of truth by science, the influence of God and the evil powers is losing grounds in the mind of man, yet in the old age science was not so powerful and so could not destroy the belief in them. People believed that man can do nothing without their help. So in this sense, reality existed in these works also, as the writers were concerned with the age they lived in. One thing is clearly true that all the great works are crowned with reality. To bind reality in literature the readers are to bind out the age also.

But the world of to day is no more the world of that day. And the world of to day will not be the world of tomorrow. The world advanced in all spheres of human activity. The activities are also changing to accompany the changes of the age. With this change literature also changes,

because the writers can see the world.

We can divide the age of literature, during the period from its birth till to day in three stages. The oldest literature was confined chiefly in revealing God and religion. The second stage is one combination of this and the revelation of the writers themselves. And the third and modern stage is the revelation of society or life. In the modern sense the second stage was the age of Romanticism,

The flow of literature turned to this modern form with the development of science. The writers used to see and study the world through the eye of science. Next came politics as the second powerful factor. The world become a political world. The French Revolution opened the eyes of the writers. Then came the theory or philosophy of Karl-marx in the time when the industrial revolution started in various countries. With this revolution and politics in these countries, the countrymen entered into the life of complexity. This revolution brings about a miserable life to the workers. In Marx's words they found the new spirit of life and the spirit to make the future beautiful. The Marxian philosophy influenced the age as it was for the common men. Then came Fraud in the same period. He gave the opinion about the relation between men and women and the sexuality. But this could not remain active and alive for long. In this world of complexity people did not want his philosophy this could not solve their problems. But Marx gave them a good hope of life and could attract their attention.

So these development in world literature show that the relation between literature and reality is coming nearer and nearer as the literature to-day deals with the problems of life The literature of this age is of Realism. Ibsen might be given the honour of the leadership in the group of writers who portrayed reality in their workers. Realism is the art of literature in which the writers draw the picture of a living or real thing and can make the readers feel as if the thing happened in their life The influence of Romanticism and Naturalism are now going away with the coming in of Realism. This truth may be found in the Russian, French, English and in all other advanced literatures. This is true in the works of Bernard Shaw Arnold, Gogol, Turgenieve, and also in "Dr Rivago" pesternak (which was selected for the noble pize) and in other great works of modern literature

The 'criticism of life' in literature brings the relation between literature and reality very near. In modern literature the relation between them is as near as the blood relation Rama and Lakhana of Ramayana.

The world of the people of to-day is faced with may problems. They are faced with economic, social and political problems. The

criticism of life in literature makes it the liturature of problems. It must show the people to pass over these problems, by giving them a very dear picture of the problems, i. e. of reality. The subject matter of literature to day is not the heaven or the Kingdom of God but of society. They are to take the life of a poor workman, the peasants and also of the state.

"Literature is revelation",— says H. G. Wells It is the revelation of life through beauty and truth. The art of literature is itself a beauty. If it were not so, then people would have not approached a book, because they will get the fact of the book in practical life, in the fact itself. And beauty is truth. In the relation of ltierature two beauties are revealed. The first is the reality itself and the second is the art of portraying it. The modern literature is enriched by these two. So the saying goes, that "the writers of realism take the thing as it is and put it before us." It is true to half of the truth only. Goethe said the same thing. According to him, -"no real circumstances are unpoetic so long as the poet knows how to use it." So, the literature may take all the real facts of life, even when it will not lose its beauty. According to a writer the "state of dreaming" is also not unreal, because men actually see something in dream. When the modern writers describe the scene when the bad charactered woman sell her flesh or body to a man, for earning money, the scene becomes very naked but it is also real. Such things happen in society. "The artist is the creator of beautiful things" The reality or the real facts may not be beautiful but they turn to be beautiful in literature.

Then the question arises about the truth in literature. Truth is that final, last achievement of mind, with the achievement of which we are no more in confusion about it. The modern literature, as it deals with reality tries to get the means by which we can get accross the difficulties. The literature of Realism tries in an effecttve and scientific way to get this So the truth they reveal is applicable to the readers.

The creation of literature is some what impossible in the absence of imagination. But in the literature of Realism of to-day the touch of this power of mind is different to a large extent from that of the old age of the Ramayana. If it is not controlled or limited then there cannot exist the reality in literature and we will go to the olden days and to the Kingdom of heaven or unreality.

To make the relation between literature and reality the artist is to be an experienced man Experience is very much necesssary. When the writer writes about the servant he must study the life of the servant, his hopes and endeavours, his sufferings and difficulties and also must study the behaviours of his master towards him. A youngman's

experience is incomplete. Somerset Maugham's idea is that a writer is said to be experienced after his thirty-fifth birth-day. There is always exception in every field, so is in literature also. Maugham himself points out to Kipling. But in general his opinion is true.

Arnold Bennet rightly observed that—"Literature is first and last means of life." The literature gives the means but it is possible only through realism. Men are now in a very complex world,———in a world of problems. If the writer do not deal with these problems then how can they give the means ? Then it will not be the "criticism of life" and will not be able to help the world. So in the word of Marie Corelli,—it is the power to make man and woman think, hope and achieve : the power to draw tears from the eyes and smiles from the lips of thousands, the power to make tyrant tremble and unseat false judge in authority. The power to stripe hypocrisy of its seeming fair disguise and to brand liars with their names written larger for all world to see it. To achieve this poet must leave the nightingale and the authors must leave the hero of imaginatian and they all should come to reality.

Salient Features of Indian Federalism.

KR. KIRAN GOGOI, B. A.
Ex. Student.

Federalism is diametrically opposed to the unionism. The word Federalism renovates our memories stretching back to the birth of the American Federalism. This federal integrity has come to the minds of the American people for their greater national spirit to stick as a newly born strong nation in the potentially fertile soil of the new world.

Indian Union also exhibits all the normal characteristics of a Federation : they are namely (a) written constitution, (b) adual polity, (c) distribution of powers between the Union Government and the State Governments and (d) the Supreme Court. But then there are some salient features of our Indian Federations, because of the special political conditions prevailing in India, the circumstances under which it was brought into existance. It is an excellent mixture of unionism and federalism. So it has been said, "The Indian Constitution is federal in structure and unitary in spirit."

First, the birth of Indian Federalism is something new in the history of Federalism. Generally the Federation takes birth by uniting several provinces, which is very often retaliated by the constituent units. Every constituent unit wants to keep up her individual integrity intact. But this was not the case with Indian Federation. The Indian constituent units or states could take up a united stand against the British Government in India. So Indian Federal unity comes out of the resentment of shattering the shackles of British rule in India. That is why, the Indian federation was born out of the reaction of the "divide and rule" policy of the British India Government. Hence it is just reverse birth of the other Federations of the world.

Again in a federal government, there is dual citizenship as the union citizenship and the citizen-

ship of the constituent states. In U. S. A. the dual polity is followed by the dual citizenship. But here in Indian Federalism there is only one citizenship for the Indians i. e. Indian citizenship.

Thirdly there is distribution of powers no doubt, but it is not exactly same with other federal countries There are lists of powers, strictly demarcated by the Indian Constitution viz Union list, State list and Concurrent list. But unlike other federal constitutions, the rasiduary powers of the Indian federalism is authorised to the Central Government. In other words, here is not strictly federal polity but a Quasi-Federal Polity with some vital and important elements of unitariness, which evinces by the following quotation : "The Indian constitution is at once unitary and federal according to the circumstances." It is designed to work as federal at peace time and unitary in wartime. Because once the president proclaims emergency order which he is authorised to do, the whole system becomes transformed into a unitary system. This is not so in other federal countries.

In other federations, particularly in the U. S. A., every unit has of its own constitution inspite of having the federal constitution. But the Indian Constitution like Canadian Constitution contains provisions relating not only to union but also to the constituent states of the federation. The Indian states must work within the orbit of the prescribed rights guarranteed by the Constitution.

Fifthly, in other federations, the Upper Chamber or House generally secures equality of status of the units by allowing equal representation irrespectitive of size or population. But in Indian Federation, the representation in the Upper Chamber is made on the population basis of the constituent states.

The executive head of the American Federation, is elected by the people ; the executive heads of Canada and Australia are appointed by the Crowns on the advice of the Prime ministers. Whereas the Indian Executive head is elected by the Parliament and the state legislatures. Generally in other federations, the executive head has no distinctive legislative powers. But the Indian President has some special legislative powers.

Next, of all other federation of the world, the Indian Constitution is the least rigid. It is reasonably flexible which contains the seeds of growth. A federation means a dual polity having based on divided authority with separate legislative executive and judiciary powers of the two polities. So it is naturally liable to produce diversity in law, in administration and in judiciary. But in Indian federal constitution, this diversity is wiped out by three means namely (a) Single judiciary (b) uniformity of fundamental laws and (c) all India Civil Service. Moreover it tries to dispel the diversity of civil and criminal laws of the various units by the Concurrent List.

According to Prof. Dicey, the federal constitution inherits two disadvantages : they are (a) rigidity and (b) legalism. But this way or others we are escaped from this criticism, because every body will have to be admitted on all hands that the considerably easy provision of amendment of our Indian Constitution avoids the danger of rigidity. But it is doubtful whether there is less legalism. Nevertheless, this is also tried to be minimised as much as possible by the distribution of powers between the union and the States more definitely than other federal constitutions of the world. The flexibility of our Constitution mitigates the Conservatism which is the most inherent defect of the federalism. These are in a nutshell the Special features of the Indian Federalism.

But after this discussion on the salient features of our Indian Federalism, it will not be completed if we will not comment whether our type of federalism is in tune with the present growing complexities of time Really, in this man-made Satallite age which is influenced by the Inter Continental Ballistic Missil, the federalism displays a vital role. As the wheel has unparalleled influence in machine, heat in Science and vote in politics, so also federalism will have to play unprecedented influence in the safety of humanity in years to come. Our federal constitution utters a timely amendment to the other federal constitutions of the world, so that they may cope with the countrys changing needs. Future Federalism depends upon their constitutions. So, they are deserved to be designed as the verdict of the Indian federal constitution which is as follows : "The Indian constitution is an ideal constitution to meet the country's interest and the circumstances." Because the Indian Constitution is the most modern model of the Federalism ever witnessed by the world. Naturally the framers of the constitution have largely paid their attention to the working and difficulties of the other federal constitutions. So Dr. Ambedkar describes "It is strong enough to hold the country together both in peace time and in war time. Indeed I may say so, if things go on wrong under the new constitution, reason will not be that we have a bad constitution but the man was vile." So the model constitution is the bed-rock of the federalism upon which, the noble edifice of the future federalism is built. So to sum up our discussion on the Indian Federalism, it will not be wrong to extend our saying that our type of Federalism is the potential replica of the future Federalism or the world Federalism at large.

Untrustworthy.

UMA RANI RAJKHOWA.
1st Year.

(STORY)

Soumar trembled crimson with anger. He was deeply touched by the unexpected incident. He lost his entire faith on people of this earth. He tried to remember the incident, which had happened, by pacing up and down the room. But he did not remember it distinctly. The unexpressed anger grew more and more within him. He went out to the bank of the river Dikhow to make himself quiet.

Being a college student Soumar could enjoy life fully. To him the earth had become a bed of roses. Sometimes Soumar doubted himself lest he became a new man because of the new hopes, new experiences, new companions and new places around him. Now he could realise where lay the fulfillment of life. Sometimes the thought of himself becoming a poet came to his mind. When the picture of the large Joysagar tank, with its sky-blue water dancing restlessly with the wind, the temples beside it—came to his mental horizon.

There hostel was beside the tank. He got admitted into Sibsagar College after passing the Matriculation examination. Adhir was his new friend in the hostel. It was one of their daily duties to enjoy the beautiful scenery of sunset by sitting on the bank of the Joysagar tank. How beautiful and pleasant it was to enjoy the sunset, while sitting by the tank-side! Speechlessly they enjoy the scenery.

Some boys jokingly pass some remarks on their friendship. Adhir and he live in the same room. He loved Adhir deeply. There was something in Adhir—in his face, his conversation, his laughter, which attracted Soumar closely. Adhir was a good student also, besides being so, nobody could beat him in naughtiness as well. Whose force was it to make Adhir gentle when he was in naughtiness? Yet he was very gentle outside. Soumar could not control his laugliter at Anhir's mockery.

"You are very ignorant Soumar! It is impossible for you to do anything by your timid

nature". Adhir provoked a girl. Soumar did not like this. So when he protested it, Adhir made this advice to Soumer.

Moreover, what a untidy boy Adhir was! He was always in the habit of roaming about, by putting on Soumar's dresses. If Soumar tells him something angrily for this, Adhir replies like an idiot— "I do not know that I have put on your clothes." Adhir makes Soumar angry in every respect. He never buys his books and clothes. He always keeps satisfied by using Soumar's things.

Soumar is very fond of luxury. One day he bought a piece of very beautiful silken cloth for making a suit, at a cost of fifty rupees per yard. Adhir abused him thus — "It is shameful for you to buy such a costly cloth with your father's money. I would have appreciated it much, had you purchased it on your own later."

"Oh! you have no such cloth, so you are envious of me. Is not it?" protested Soumar. He goes away to his familiar tailor. He pressed him to make the suit very soon. After a week——putting on the suit he showed it to the boys of the hostel. Adhir jokingly remarked——"please be careful, the crow will turn into a peacock," Every one praised his suit. Soumar keeps it in his trunk to keep it new.

Adhir informed that a fine picture was coming. Almost every boy of the hostel was very eager to enjoy it. So, they fixed a day for this. Soumar also wished to put on his new suit for the first time and told Adhir that he would go to cinema by putting on his new suit. Adhir supported him with a mouthful of smile——"yes, you should put it on. It is useless to put the suit in your trunk", he remarked.

Soumar was very cheerful that day. He brushed his hair, painted his face and opened his trunk. But to his utter surprise and astonishment it was found that the trunk, instead of containing his new suit, contained something else. His wave of excitement gradually turned into anger. He searched his suit in every nook and corner of the room, but in vain. At last he was tired. He could not check his tears from rolling down. He never got such painful disappoitnment before. Adhir undertook to make a thorough investigation as to the incident. Every—body sympathised him. Soumar prayed to God to return the suit to him. Soumar and Adhir had ultimately to drop the idea of enjoying the cinema that evening.

Days passed by. The terrible day arrived. Soumar happened to go by that familiar tailor. But Soumar had to stop suddenly infront of the tailor's shop. There was something which attracted Soumar in this way that he could not but go. He passed the threshold of the shop like a storm. But suddenly he did an unexpected task to surprise the tailor, He examined a coat from the hanger. And he had no doubt that this was his stolen coat. It was only cut short. He was not

in himself. He asked where the tailor got it. But the reply of the tailor struck him like a bolt from the blue. "Why, it was given to me by the same boy who came here with you, when you entrusted me to make the suit. He gave me the coat to make it short. He told that he would take delivery to-day."

"Adhir !!!"

The sound was so strange that Soumar could not make out what it was ! Adhir gave his coat to make it short ? He could not think more. He did not know how he reached the hostel. He came to Adhir in hot haste and attacked him——"Liar ! Thief ! Why you gave my coat to the tailor to make it short ?" He could not say more. He became breathless out of excitement. All the boys gathered at once. They took away Adhir from the scene of the quarrel. At last when they came to know the real fact, the cheeks of Adhir turned fatter than before.

Soumar came into his own sense. He came to the river side to make himself peaceful. But he became more excited when he recollected the immediate past. He stood up from his seat. The water of the river appeared silvery when the moonlight reflected over it. He drove his cycle at full speed towards the hostel. His shirt was flying by the blowing of breeze and his whole figure was overflowed by the moonlight.

Darkness Behind the glim.

CHANDESWAR GOGOI
4th year B.A.

I hear from the hidden coast
On this illuminating night echo
Of foot-steps marching ahead and
Turning back.
The Sky is silent
And silence in the horizon·
But some distressed grim voices
Grope in the ether.

Oh, the eternal blue
Perplexed my soul like
Those glow—worms perplexed
In this lengthy light—disturbed
Path.

SECRETARIES REPORTS.

General Secretary : –

At the very outset, I must convey my thanks to the student friends for giving me the opportunity to serve them as the General Secretary of Sibsagar College Union Society. Here is a brief report of the activities during my tenure.

The Union tried to observe the traditional functions of the College with grace and charm. The two important functions of College life Freshers' Social and Parting Social were performed smoothly. Principal P D. Chaliha was the President of the Parting Social held in the first term of our tenure. Freshers' Social was presided over by Sree Jatindranath Dowerah, the renowned poet of Assam.

This year we had the proud previlege to observe the College week instead of Annual Sports which is for the first time in the history of Sibsagar College. The week passed in a charming atmosphere of which an exhibition was a matter to be mentioned. This year the Vanamohotshav was also observed properly. And Sri Sankardeva's death aniversary was observed smoothly with Trailokya Nath Sarma, Editor 'Janambhumi' as President, Dr. Imran Hussain Choudhury was with us as the President of Fateha-i-duajdaham.

We feel it a proud previlege to welcome a few distinguished guests in this year. In this matter Dr. Humayan Kabir, was also a personality who paid a visit to our College.

We are glad to note that we offered a hearty welcome to Sri Bimala Prasad Chaliha, Chief Minister of Assam. The Chief Minister in reply to our welcome promised to offer a donation of Rs 10,000 to build up a hall in the memory of late Madhav Chandra Bezboruah. We are grateful to the Chief Minister for this donation.

Dr. Bhupendra Kumar Hazarika with Hemanga Biswas, Jnanada Kakati, Kamal Choudhury, in his cultural troupe to Assam paid a visit to our College. The day will be a memorable one sweetened with the songs of Dr. Hazarika and others.

Sree Naba Krishna Choudhury, ex-Chief Minister of Orissa with Kishan Patnayak visited our

college and addressed the gathering in Oriya language.

In the last part of the session, the Three-Year-degree Course Committee of Gauhati University visited our College. The three members of the committee, Dr. B. K. Baruah, S. Rajkhowa, D.P.I. Assam and Principal H. Goswami, addressed the students.

During Disturbances— During the time of language movement our students observed everything peacefully and tried to maintain peace and tranquility. Our students helped in the rehabilitation of the Bengali Refugees in the interior places of the Villages. A large number of students with the help of the Principal, Vice Principal, Professors and public went about to help the unfortunate refugees in that time.

In this connection, we on behalf of the students of Sibsagar met Sree Nehru, the Prime minister of India and submitted a memorandum to him. Also we met General Srinagesh, Governor of Assam, A. K. Sen, Union law minister, and the Parliamentary deligation to Assam. We tried to clarify before them our stand point regarding the language movement.

Others— This year we observed Magh Bihu in the College and we arranged a meeting in memory of Poet Amulya Baruah.

We left no stone unturned to discharge the duties in connection with the work of the Sibsagar College Union Society. Yet I must appologise to all for ommissions and commissions during this period.

Last of all, I must pay my respectfull compliments to our Union President Principal P. D. Chaliha and to our Vice-Principal Parag Chaliha for their valuable suggestions. Again I must be thankful to the members of the Teaching Staff and friends whose kind help was essential in Performing my duties.

Tirtha Phukan,
Genl. Secy.

Games & Sports.

At the very out set, let me offer my heartful thanks to the Student friends of Sibsagar College for giving me the opportunity to endeavour my service as the Secretary for Games & Sports. Then, I am grateful to the Vice Principal Parag Chaliha and Prof. S. Dutta, Prof-in-charge of games, who forwarded me their helping hands and advised me in carrying out my duties,

The annual Sports of this year was celebrated in the College Stadium on and from 18th January. Our Principal inaugurated the function by hoisting the College flag. A march-past of the Students both boys and girls enshrined the hopefulness of the Sports. The function was completed with the enthusiastic co-operation of the competitors and the spectators. It was a full-fledged competition

of almost all the possible events for boys and girls even for Profs. Mr. Samsuddin Ahmed and Miss Bulbully Borkotoky won the Best-man Prize and best-woman Prize respectively. Prof, S. Dutta won the Profs. Best-man Prize by renouncing a good record, Moreover I am proud and happy enough to announce that our energetic Principal Showed much smartness in sports by winning the 1st Prize in 100 metres race. Sri Punyeswar Dihingia, assistant teacher, Sibsagar Govt. H. E. School, Presided over the Prize distribution Function.

Our College team joined in the "Fifth Inter College Sports Festival" held at Jalukbari, but could not do well in the same. It was due to the fact that most of our good athletes had to abstain from participating at this festival as they had to sit for the examination hall at that time. The real fact lies in the inconvenience of time and proper smooth field. Our College Stadium is very rough. So it is unfit for constant Practice. It becomes muddy and hyacinth grows there during the rainy season. It will remain as barrier until proper care is taken to improve the field.

This report will remain incomplete if I donot pay my gratitude to the Social Service Secretary, who helped me by clearing up the Stadium during the time of annual Sports.

Last but not the least, I am thankful to my friends who helped me in different ways in dicharging my duties.

Thanu Shyam
Secy. for Games & Sports.
S. C. M. S.

Art and Music.

While taking pleasure to present a brief report of my activities during the session 1960-61, I like to extend my heartful thanks and gratitude to all my student friends and well wishers who have selected my humble self to serve them as the Music Secretary of the college.

As in the previous years, this year too, the college music social was held along with the annual sports. It was a beautiful function where so many new talents from among us joined in it, but the standard of music in this year was not satisfactory.

I was not so very busy in this year, with my performances, except one Variety performance which was held along with the Annual Freshmen's Social, and the other was the participation of College dramatic team in the Inter-Versity Radio Play Competition held at Gauhati on the last 23rd September 1960. In this connection I would like to extend my thanks to Shri Tirtha Phukan, General Secretary of the Sibsagar College Union Society for his hard labour in translating an English drama for the aforesaid occasion. Moreover, it would be

worth mentioning here the names of the three female artists namely Miss Maijan Baruah, Miss Nilima Saikia and Miss Bhabani Bor-Gohain for their valuable help in it.

Another good performance was the visiting of the cultural squad led by Dr. Bhupen Hazarika, and accompanied by so many respected artists of Assam to this College in the month of October last.

At last, I offer my sincere thanks to the College authority who helped me in all time with valuable counsels.

Putual Phukan,
Secretary Art and Music,
Sibsagar College Union Society.

Social Service & Self help.

Our Service that need be mentioned was only during the Language riot. Inspite of the Suspension of classes owing to the Curfew, Sec 144 and other difficult situations the group rendered services at different places. I am happy to make a note that work rendered by the group with the co-operation of some public spirited persons and the Staff of the College is worth mentioning.

The Students helped in the rehabilation work at different places such as Khokamora, Salaguri, Sepon, Moran, Borhat etc.

During the rehabilation work our students had to face trouble in collecting now materials from jungles and distant places. In this connection I should be grateful to the various social and political organisations of this Sub-division.

The Parliamentary delegation visited the disturbed areas and Sri A. P Jain had a discussion with us regarding the disturbance and relevant matters of the localities and advised the students to devote themselves in Social services.

Jitendranath Baruah,
Secy. Social Service & Self help.

Common Room for Girls.

At first, I offer my heartiest thanks and gratitude to all friends for offering me this previlege of discharging the responsibility of the Secietary for Common room for girls'.

The condition of the Girls' Common room is not satisfactory. The room is very small in comparision with the increasing number of girls.

During the tenure of my office some important works have been done. I am thankful to the college authority for giving me the chance of fulfilling the long felt demand of the girl students for the Common room by providing Table Tennis, Carrom, Chessman etc. As regards news-papers and

magagines the students are provided with two daily papers -one is 'Assam Tribune' and the other is 'Natoon Assamiya'. In our college Table Tennis competition among the girls'. Miss Sewali Dutta had won championship by beating Rani Thakur in the final.

At last, I offer my sincere gratitude to Prof. P. P. Das (Prof-in charge) for his ample guidance during the tenure of my office.

Thanking you all.

Akhudi Duarah,
Secy. for Girls' Common. Room.

Comon Room for Boys

At the very outset I offer my sincere gratitude to my student friends for giving me this opportunity of serving them as their Common room Secretary. Moreover, I had the burning desire to satisfy them as far as possible from all points of view. Accordingly I tried my best. But how far I have been successful in doing so, is to be considered by my friends, not by myself. Yet, before giving in short, the description of the actions I have done for the sake of my friends, I request them to be good enough to forgive me if I, sometime, unconsciously or consciously comitted any sort of offence against them.

The most notable action that I have done was the Annual Table Tennis Competition in waich 45 students took part out of them Mr. Mukul Phookon, a 4th year student won the championship, while Mr. Pradeep Saikia, a 4th year student won the runner's up. But it is a matter of regret on my part that I could not send our College Team to join the Inter-College Table Tennis competition due to a lot of difficulties.

Throughout the year I tried to provide the students with all sorts of things required in all sorts of indoor games, And I think that everybody will admit that I was to some extent successful in doing so, though on the other hand, I had to face a good number of difficulties. I was trying to get our Common room repaired, and accordingly it was done by the authority concerned.

In fine, I offer my heartful thanks and gratitude to the Vice-Principal and the Prof. inchaige concerned, for their kind help. At the same time I bid good bye to you all and to the portfolio, I held, offering my best wishes from the core of my heart to the newly elected office bearer, so that he may have further development of the Common Room in particular and that of the college in general.

Thanking you all.

Narayan Ch, Borkataki,
Com. Room Secy. for Boys',
S. C. U. S.

Volly Ball.

It is to me a proud privilege and an exciting experience in my student career to be able to serve the "Sibsagar College Union Society" as its Volley Ball Secretary.

As the Volley Ball Secretary I must convey my heartiest thanks to my Colleagues who gave me this golden opportunity.

Our Volley Ball team is a good and strong one. Our team joined in every competition held at Sibsagar. Our team was defeated by A. P. Institute in the semi-final games. Last year, our team was unlucky enough to lose the "All Assam Inter College Volley Ball Championship" which was held at Gauhati. I hope, that our College team will be able to won the championship in future.

Our Volley Ball play ground is not a suitable one. Therefore, I request the authority to take proper care for improvement of the field.

At last I offer my sincere gratitude to the President, Professor-in-charge and student friends for their help and co-operation in discharging my heavy responsibilities.

Tipeswar Barua.
Secy. Volley Ball.
S. C. U. S.

Cricket.

I am very happy to report that our Cricket team is a good and strong team. Last year our team was unluckly enough to lose the Rongpur Jyoti Sangha's Refreshment Cricket Cup competition" in the final game played against the 'Young Union' team and this was mainly due to lack of proper practice and combination. I hope, our college cricket team will be able to win the Championship in future.

As the Secretary of the Cricket Section of the Sibsagar College Union Society, I, therefore, request the authority concerned and the Govt. to take proper care for the improvement of the college sports stadium.

Lastly I convey my sincere regards to our Principal, Professors, General Secretary and also thanks to my dear friends who have extended their help and co-operation in carrying out my duties smoothly.

Mizanur Rahman Saikia,
Secy. Cricket, S.C.U.S.

Gymnasium and Health.

I am greatly obliged and ever grateful to all my brothers and sisters of Sibsagar College for giving me this opportunity of serving them as their Gymnasium and health Secretary for the session 1959-60.

My heart ached with strong pain in presenting my report for the session 1959-60, knowing fully that the time approached to say good bye to this Union Society and beautiful College.

But with regret, I like to say that though officially, I assumed my portfolio of Gymnasium and health, yet owing to the want of funds I could not make myself and the activities of my department felt by the students of the Sibsagar College. Gymnastic demonstration was organise by Mr. M. R. Chowdhury, the physical demonstrator of the Sibsagar College in the annual College week of the College. In this competition the following competitors came out successful.

In Burbell Competition :—

1st Shri Dimbeswar Gogoi
2nd „ Dhoneswer Khaklari
3rd „ Kiron Kr. Gogoi

In Chest expanding Comp :—

1st—Gojen Boruah
2nd—Kiron Kr. Gogoi

In Assan :—

1st Shri Dhoneswer Khaklari
2nd „ Kiron Kr. Gogoi
3rd „ Gojen Baruah

In Best body Comp :—

1st Shri Dimbeswar Gogoi

In this conection I take this opportunity of offering my heartful gratitude to those students and competitors for their kind help and sincere co-operation.

A physical exercise class was regularly held. A large number of students attended the practical and theoritical classess. Mr. M. R. Chowdhury was appointed by gymnasium and health department of the Sibsagar College Union Society temporarily for two months as physical instructor. Nearly 30 Students in this class.

At last I offer my thankful gratitude to our learned Vice-principal Sree Parag Chaliha for giving me much valuable advice for the development of health department.

Dhiren Kumar Gogoi.
Secy. Gymnasium & Health.